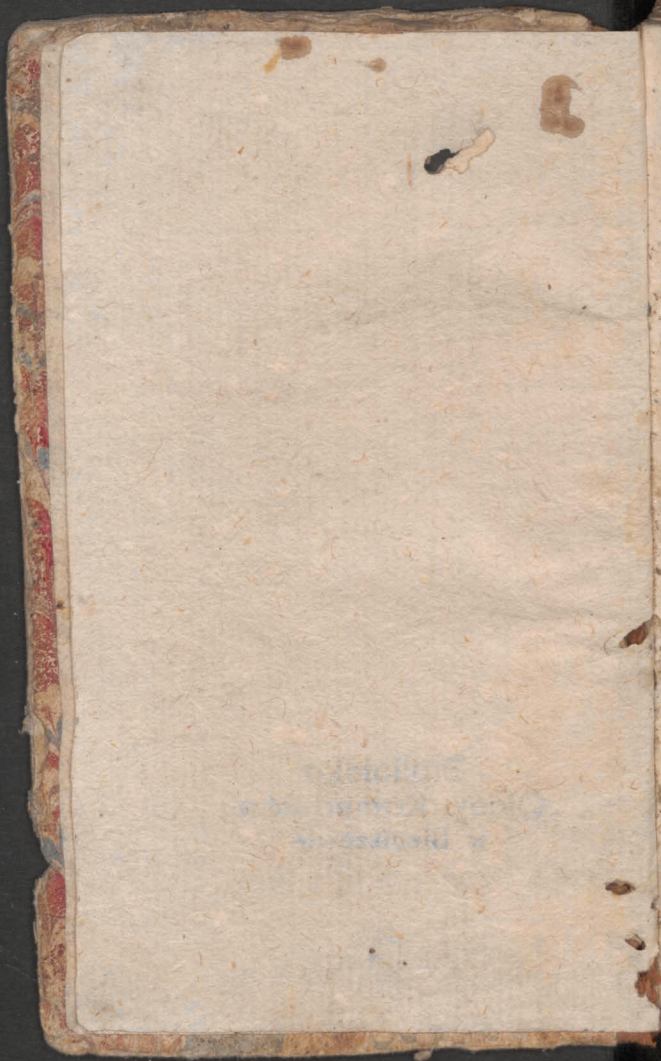

Ermenen samsta
ad Kar. 1111.

B

100

Biblioteka
Ojców Kamedulów
w Bieniszewie

IN NOMINE
CHRISTI CRUCIFIXI.
SENTENTIÆ
SACRÆ

In Quinq; Opuscula Divisa.

De Symbolo Apostolorum
SEV DE FIDE.

De alijs Virtutibus, & quæ his sunt annexa

De Opposito Virtutum sc:

DE PECCATIS,

DE DECEM DEI PRÆCEPTIS,

ubi breviter de Præceptis Ecclesiæ,

tandem de SACRAMENTIS.

In gratiam & commodum

ORDINANDORUM

A V T H O R E

P. M. F. FERDINANDO OHM aliàs

IANVSZOWSKI, Ord: Prædi: †

Hic annexum Supplementum ad dist: 9nam.

de Antichristo & signi antecedentibus

finem mundi.

Cum licentia Superiorum.

CRACOVIAE, Typ: ACADEMICIS.

Bj Bieu. B. V 13

*Perillustri, Magnifico, ac
Reverendissimo D. D.*

**M. P E T R O
P R A C Z L E W I C,**

**S. Th: Doctori & Professori,
Ecclesiæ Cath: Crac: CANONI-
co. Per eandem Dioecesim**

Librorum CENSORI.

**Almæ Universitatis Cracov:
RECTORI ac PATRONO,**

*P. FERDINANDVS OHM alias Ja-
NVSZOWSKI, M. Ord: Præd:*

*Perillustris Magnifice ac Re-
verendissime D. D.*

E*Xcellentiam, utilitatem,
necessitatem SENTENTIA-*

(1)

RUM

RUM SACRARUM in gratiam
Ordinandorum, è sacris pa-
ginis desumptarum, omnibus
esse notam non dubito. Qua-
rum excellentia, innotescit
connexione ad supremū Ens.
DEVM unum & Trinum.
Utilitas. Omnis enim Scri-
ptura, intellige, Sacra, est uti-
lis ad erudiendum ad justi-
tiam. 2. ad Timotheum 3.
Tandem necessitas. Hanc
enim repellens repellendus à
Sacerdotio. Quia Tu scien-
tiam repulisti, repellam Te
ne Sacerdotio fungaris mihi.

Osee

Osee c. 4. Quas dum in-
quinq; Opuscula, sc: Symbo-
lum Apostolorum. De vir-
tutibus. De peccatis, sed ca-
vendis. De preceptis DEI
& Ecclesie. De Sacramen-
tis in communi & particu-
lari, divido, ad quinque fon-
tes de Sacratissimo Corpore
Salvatoris emanantes, refle-
ctor. De his prænuntiant
Prophetâ omnis Sacra do-
ctrina emanat. Haurietis a-
guas in gaudio de fontibus
Salvatoris. Isaie c. 12.

Has dum pro bono Eccle-

*ſta pretioſo Sanguine Chri-
ſti D. fundata in gratiam
Ordinandorum è ſacris lite-
ris deſumo, ſub Perilluſtris
Magnificæ ac Reverendiſſi-
mæ Dignitatis Nomine, lu-
cem publicam videre humil-
limè peto. Non reſuet Per-
illuſtris Magnifica & Reve-
rendiſſima Dignitas benevo-
lo affectu ſuſcipere, cui longè
majora debentur.*

*Quem dum poſt Philoſo-
phicos & Theologicos cum
fructu Diſcipulorum ſupera-
tos labores, celeberrima Uni-*

versitas Cracoviensis lauream
Doctoratus decuravit. Di-
gnitate Magnifici RECTO-
RIS honoravit. Venerabi-
lis Cathedra Cracoviensis ad
eminentiam Reverendissimi:
Canonicatum Ecclesie Ca-
thedralis intelligo; sublima-
vit. Authoritas Episcopa-
lis contra temerarias & ha-
reticas doctrinas Censorem
Librorum per totam Craco-
viensem Diocesim firmavit.
Ego omnium minimus SEN-
TENTIARUM SACRARUM opu-
sculo, quantitate quidem par-

vo, affectu tamen grandi,
premissa profundissima sub-
missione veneror. Quantum
possum tantum audeo. Per-
mute igitur sub Dignissimo
Nominis Tui patrocinio,
hoc opusculum in lucem pu-
blicam prodire. Quod dum
spero, imò jam video: Tibi
Perillustri Magnifice & Re-
verendissime Domine, feli-
cem in rebus agendis moder-
nis calamitosis temporibus
dexteritatem, gratiam Nu-
minis, tutelam Calitum, &
post decursum vite, immor-
calem

talem & beatam aternitatem
ex intimis cordis medullis
precor & opto. Me apud
Divinam Majestatem obli-
gatum agnosco. Tandem ul-
teriori gratia & favori Per-
illustris Magnificæ & Reve-
rendissimæ Dignitatis com-
mendo.

PERILLUSTRIS, MAGNIFICÆ
& REVER: DIGNITATIS.

Humillimus Servus

F. FERDINANDUS OHM aliàs
JANUSZOWSKI M. Ordinis
Prædicatorum.

*Facultas & Approbatio
Ordinarij.*

EGO M. FRANCISCUS PRZE-
WOSKI S. T. D. & Professor.
S. R. M. S. S. Floriani Præpositus
Ordinarius Librorum Censor. Opu-
sculum, cui Titulus SENTENTIÆ SA-
CRÆ in gratiam & commodum
Ordinandorum ab *A. R. P. F. FER-*
DINANDO JANYSZOWSKI S. T. D.
collectæ, vidi. Quod cum nihil Or-
thodoxæ fidei aut bonis moribus
disonum in se contineat; sed non
solum Ordinandis verum omnib;
legentibus sit proficuum & utile,
ideò illud approbo & in lucem
publicam prælo edi do & concedo
facultatem. Datum in Præpositu-
ra S. Floriani 31. Januarij 1699.

M. FRANCISCVS PRZEWOSKI,
S. T. D. & Professor, Præpositus S. Flo-
riani, S. R. M. S. Ordinarius Librorum
Censor.

FACULTAS ORDINIS.

APPROBATIO

THEOLOGORUM ORDINIS,

*Videatur in opere im-
presso 1699.*

Pro Curia
Vatlavensi

OPUSCULUM

PRIMUM,

De Symbolo Fidei

PROLOGVS.

SYMBOLVM FIDEI est Collectio Articulorum Fidei. Est autem Articulus Fidei, *invisibilis veritas de DEO, nos arctans ad credendum.* Particula *arctans* non debet sumi pro necessitate coactionis, cum credere sit voluntarium, sed pro necessitate finis, quia accedentem ad DEUM oportet credere, & sine fide impossibile est placere DEO, ut Apostolus dicit ad Hebr: 11 sic explicat S, Th: 22. q. 1. a. 6. ad 3.

2. Si plures veritates non habent specialem difficultatem, censentur una veritas, v.g. quod Christus D. sit passus, mortuus, & sepultus. Vel si una veri-

A

tas

2 *De SYMBOLO APOSTOL.*

tas continetur virtualiter in alia, ut veritas Sacramenti Eucharistiæ sub veritate de Omnipotentia Dei, ut docet S. Th: loco cit: a. 8. ad 6.

3. Tria numerantur Symbola. 1. Apostolorum. 2. Nicænum, à primo tantum secundum majorem explicationem distinctum. 3. S. Athanasij.

DISTINCTIO I.

De primario Objecto Symboli Fidei.

1. **D**EVS sic explicari potest. *En per essentiam, id est, Ens cui necessario convenit existere Ex illo Exod: 3. Ego sum, qui sum. 2. Ens super omne ens & à quo omne aliud ens dependet. 3. Ens quo nihil maius aut melius excogitari potest.*

2. DEVS est ubiq; per essentiam, presentiam & potentiam. *Esse ubiq; per essentiam, est adesse immediatè omnibus secundum suam entitatem. Per presentiam, est cognoscere omnia. Per potentiam, est posse operari in omnibus rebus quicquid vult S. Thom: 1. q. 8. a. 3.*

3. *Quam.*

De SYMBOLO APOSTOL: 3

3. Quamvis DEUS sit ubiq; specialiter tamen est in caelo empyreo. 1. Ob loci dignitatem. 2. Quia in eo specialius splendet Divina Majestas, quam in alijs mundi partibus. 3. Quia ibi specialiter operatur, Beatisq; seipsum manifestat & fruendum exhibet.

4. Sanctissima Trinitas, sunt tres persone, Pater & Filius & Spiritus S. in unitate essentiae Divinae. Quod mysterium nonnullis similitudinibus explicari solet. S. Dionysius L. de Divinis Nominibus c. 5. comparat tribus fluminosis unitis, quorum est idem lumen. Alij comparant tribus plicis ejusdem vestis. Alij aliter. Quae similitudines deficiunt. Alias tantum mysterium, non esset tantum mysterium.

DISTINCTIO II.

De numero Articulorum Symboli Apostolorum.

1. **A** Postoli antequam in mundum dispergerentur Symbolum composuerunt, ponentes singuli singulos ar-

4 De SYMBOLO APOSTOL:

riculos. Qui autem hunc vel illum in particulari, non conveniunt Theologi. Propterea circa hoc non molestandi Ordinandi. Piè credendum B. V. MARIAM in medio Apostolorum tanquam Magistram fuisse, dum Symbolum componebatur. S. Paulus Apostolus nullum Symboli articulum composuit, quia non fuit adhuc electus.

2. Secundum Catechismum ex Decreto Tridentini jussu Pij V. editum duodecim hoc modo numerantur articuli Symboli Apostolorum.

1. Credo in DEUM Patrem Omnipotentem, Creatorem cæli & terræ.

2. Et in JESUM Christum, Filium ejus unicum Dominum nostrum.

3. Qui conceptus est de SPIRITU S. natus ex MARIA Virgine.

4. Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus & sepultus.

5. Descendit ad inferos, tertiâ die resurrexit à mortuis.

6. Ascendit ad cælos, sedet ad dexteram DEI Patris Omnipotentis.

7. In-

DE SYMBOLO APOSTOL. S

7. Inde venturus est iudicare vivos
& mortuos.

8. Credo in Spiritum S.

9. Sanctam Ecclesiam Catholicam,
Sanctorum communionem.

10. Remissionem peccatorum.

11. Carnis resurrectionem,

12. Vitam æternam, Amen.

3. Ex his primus articulus pertinet
ad Deum Patrem. Sex sequentes ad
Deum Filium. Alij ad Deum Spiritum
sanctum. Et sic Symbolum fidei in
tres partes dividitur. Prima, circa Per-
sonam Patris, & creationem Patri ap-
propriatam. Secunda circa Personam
Filij, & redemptionem. Tertia circa
Personam Spiritus S. & sanctificationem
huic appropriatam.

4. Secundum S. Thomam 2. 2. q. 1.
a. 8. quatuordecim numerantur articu-
li. Septem ad Divinitatem, septem ad
humanitatem. Circa Divinitatem, 1.
de unitate Essentia. 2. de Persona Pa-
tris. 3. de Persona Filij, 4. de Perso-
na Spiritus S. 5. de creatione, 6. de

De SYMBOLO APOSTOL:

Sanctificatione, dum dicitur, *Sanctam
Ecclesiam Catholicam. Sanctorum communi-
onem. Remissionem peccatorum.* 7. de re-
muneratione.

5. Circa humanitatem Christi D. 1.
de Incarnatione, seu de Conceptione
Christi. 2. de Nativitate ejus ex Virgi-
ne. 3. de Passione ejus, Morre & Se-
pultura, 4. de Descensu ad inferos, 5.
de Resurrectione, 6. de Ascensione, 7.
de Adventu ad judicium.

6. Nec putes Authores Catechismi
Romani contraire S. Thomæ, cum fue-
rint Ordinis nostri. & Discipuli S. Do-
ctoris. Fuerunt F. Franciscus Forerius
Lusitanus. F. Leonardus Marinus Ar-
chiepiscopus Lancianensis. E. Egidius
Fuscararius Episcopus Mutinensis. F.
Thomas Manriq; S. Palatii Magister, &
F. Eustachius Lucatellus, Ordinis N. Pro-
curator Generalis. Sed hi duo ultimi
tantum reviderunt. Præfati ergo, dum
Symbolum fidei in duodecim articulos
diviserunt, numerum Apostolorum cõ-
ponentium attenderunt. S. verò Tho-

De SYMBOLO APOSTOL:

mas res contentas attendit. Qui etiam
Opusculo 5. ait. *Nec refert ad veritatem
fidei, vel errorum vitationem, qualiter di-
stinguantur.*

DISTINCTIO III.

Circa primum Articulum.

**De Omnipotentia DEI Patris &
opere creationis.**

1. **L**icet omnes Personæ sint omni-
potentes: quia tamen Pater est
principium omnis productionis, & ipse
a nullo producitur, ideo ei omnipoten-
tia appropriatur, seu specialiter, nostro
modo loquendi, attribuitur.

2. Opera sex dierum hoc ordine pro-
cedunt. Primo die creavit Deus cælum
& terram. 2. fecit firmamentum, divi-
sitq; aquas, quæ erant sub firmamento,
ab his quæ erant supra firmamentum.
3. Congregavit aquas quæ sub cælo e-
rant in locum unum, & apparuit aridas
produxitq; terra herbam virentem, &
lignum faciens fructum. 4. fecit Solem,
Lunam & Stellas. 5. reptilia & vola-
tilia.

44

6. Bcs

PRIMVS ARTICVLVS

6. Bestias & reptilia terræ. Difficultates circa hæc videantur apud S. Thom: 1. p. præcipuè à q. 68.

3. Circa creationem hominis hæc occurrunt. 1. Licet homo inter creaturas corporeas primatum teneat, postremò tamen creatus. 2. Homo ad imaginem & similitudinem DEI creatus, quæ est secundum animam, in quantum hæc habet incorruptibilitatem. S. Thom. Opusc: 6. 3. Locus ubi Adam creatus ignoratur, certum tamen extra paradysum fuisse conditum.

4. Probabile, in agro Damasceno. 4. Creatus à DEO perfectus secundum magnitudinem corporis & ætatem. Scientiâ, alijs donis, etiam dominio in creaturas irrationales ornatus. 5. Ex hujus costa Evam effinxit, quod præstitit, ut ostenderet mulierem sociam & collateralè esse Viri, non servam, neq; dominam, sed Viro capiti suo subditam. 6. Fuisset immortalis (cum per peccatum intraverit mors in mundum ad Rom: 5.) transferendus tempore à DEO de.

destinato in cælum, S. Th: 1. p. q. 102.
art: 4.

5. Immortalitatem causabat, quædam virtus supernaturalis inexistentis animæ, per quam anima poterat corpus ab omni corruptione præservare, quàmvis ipsa Deo subjecta mansisset, S. Th: 1. c. q. 97. a. 1. Lignum enim vitæ semel sumptum præservabat quidem à corruptione, sed tantum ad determinatum tempus. S. Th. 1. c. a. 4.

6. Res invisibiles, id est Angeli (de quibus loquor ordine Symboli Nicæni), non sunt creati ante mundum corporeum, sed simul. Concilium Lateranense C. Firmiter, ubi dicitur. Deum simul ab initio temporis, utramq; de nihilo condidisse creaturam, spiritualem & corpoream, Angelicam & mundanam. Et quidem primâ die creati sunt Angeli, si locum petas, in czlo empyreo, S. Thom: 1. p. q. 61. a. 4.

7. Tres sunt Angelorum hierarchiæ. Prima continet Seraphinos, Cherubinos, Thronos, Secunda, Dominationes

As

Vir-

01 *SECUNDVS ARTICVLVS*

Virtutes, Potestates. Tertia. Principatus, Archangelos, Angelos. Et sic sunt novem Chori Angelorum. Quorum Officia describo in 2. Sententiarum Thomisticarum distinctione 7. Vbi alia de Angelis videamur calamo brevis & facili descripta.

DISTINCTIO IV.

Circa Secundum Articulum.

1. **H**ic articulus proponit **JESVM** Christum esse Filium DEI, verum, Unigenitum, ejusdem naturae cum Patre. Et sic esse verum Deum, aequalem Patri, coeternum, personaliter distinctum, Dominum omnium. Licet autem & nos dicamur Filij DEI, secundum ps. *Ego dixi Dñs esstis, & filij excelsionnes*, hoc tantum secundum participationem & adoptionem, non secundum naturam.

2. Hæc circa Nomen **JESVS** sunt scienda. 1. **JESVS** est Nomen significans **DEUM** & hominem; 2. Significans Salvatorem; 3. Voluntate DEI im-

posi-

SYMBOLI APOSTOL: 18

positum, Et vocabis Nomen eius IESVM.
Mact: 1. 4. cum cætera nomina Christi Domini salutem quam nobis dedit, attingant, hoc ipsum universæ salutis humanæ vim complectitur, Catechism^o Romanus, & propterea dicitur Nomen super omne Nomen. 5. ad pronuntiationem hujus Nominis inclinamur.

3. Additur Christus, id est, unctus, quia verè Oleo Spirituali unctus ad triplicem dignitatem, Sacerdotis, Regis & Prophetæ.

4. Erat Sacerdos, Officium Sacerdotis est esse Mediatorem inter DEUM & populum, inquanteum preces populi DEO offert, & pro eorum peccatis DEO satisfacit, hoc autem maximè convenit. Christo D. S. Th: 3. p. q. 22. a. 1.

5. Erat Rex. *Regnabit in Domino Jacob in æternum & regni eius non erit finis.* Luc: 1. Hoc regnum Spirituale atq; æternum, in Ecclesia militante, eam fundando, Sacramenta instituendo &c. inchoatur, & in triumphante perficitur.

6. Negari non debet Christum Dominum

mium, ut hominem habuisse domini-
 um super omnia regna mundi in tem-
 poralibus, licet id in paucis actionibus
 exercuerit, non quidem supremum,
 quod illi ut Deo tantum compete-
 bat, nec infimum, fundatum in voluntate
 humana. jure enim humano introducta
 est divisio rerum & jurisdictio ad ser-
 vandam inter homines pacem. Talis
 dominio carere perfectionis erat, sicut
 tali carere ad religiosam pertinet per-
 fectionem. Habuit tamen dominium
 medium fundatum in unione hyposta-
 tica, hoc enim conducebat ad exaltati-
 onem sui Nominis, ut in Nomine JESV
 omne genu flectatur. P. M. Julius Bian-
 chi Venetus, Professor Romanus su-
 per Minervam, tractando in 3. p. D.
 Thomæ.

7. Erat verè Propheta, & in eo fuit
 verè prophetia. S. Th: 3. p. q. 7. a. 8.
Propheta magnus surrexit in nobis. Lucæ 7.
 Quæ enim procul, ab aliorum viatorum,
 notitia erant, annuntiabat. Scias ex
 N. P. M. Labat in 3. p. disp: 5. dub: 3.
 §. 3.

§. 3. prophetiam ex se non impertare
 elaram vel obscuram cognitionem. sed
 solum notitiam eorum, quæ procul sunt
 ab aliorum viatorum cognitione, sive
 illa sic clara, sive obscura.

DISTINCTIO V.

Circa tertium Articulum.

In hoc Articulo, & Conceptio
 CHRISTI D. seu Incarnatio,
 & Nativitas declaratur.

I. **Q**uando ergo B. Virgo MARIA
 credidit Angelo & concepit,
 dicendo. *Ecce Ancilla Domini fiat mihi se-*
cundum verbum tuum, tunc SPIRITUS S.
 supervenit in eam, hoc est, fecunda-
 vit eam, & formavit in instanti de
 purissimo sanguine B. Virginis, Corpus,
 & in eodem instanti, in quo formatum
 est corpus, creata est anima de nihilo,
 & hæc eodem instanti conjuncta est cor-
 pori organizato, & illa duo sc: corpus
 & anima simul fuerunt Divinitati uni-
 ta in Filij DEI Persona, & sic eo in-
 stanti

stanti facta incarnatio, quo B. Virgō
MARIA consensit, dicendo, *fiat mihi
secundum verbum tuum.*

2. Licet opera ad extra sint com-
munia toti Trinitati, Conceptio tamen
Christi Domini appropriatur, seu no-
stro modo loquendi, specialiter tribui-
tur SPIRITUI S. quia hoc opus bonita-
tis, opera autem bonitatis specialiter
attribuuntur SPIRITUI S.

3. Nec tamen SPIRITUS S. potest di-
ci Pater Christi Domini, nam licet
Christus Dominus secundum quod ho-
mo sit de SPIRITU S. conceptus, sicut
de principio activo, non tamen secun-
dum similitudinem speciei, sicut homo
nascitur de Patre suo.

4. Nativitas Christi Domini est tri-
plex Divina, humana & gratuita. Pri-
ma ex Patre ab aeterno. Secunda ex
Matre in tempore. Tertia in mente
per gratiam. B. Albertus M. loco cit.
c. 11 & hanc triplicem Nativitatem
representat Ecclesia per tres Missas die
Nativitatis Domini. Missa noctu cele-
bra-

brata representat Nativitatem Divinam
 In aurora, secundum Carnem ex B. V.
 MARIA. Cantata in die, gratuitam.
 B. Albertus M. in compendio veritatis
 Theologicæ, L. 4. c. 11. S. Thomas
 Missam in aurora dicit significare Na-
 tivitatem, secundum gratiam. Canta-
 tam de die dicit significare Nativita-
 tem secundum Carnem. Vide S. Th:
 3. p. q. 83. a. 2.

5. Secundum temporalem Christi Do-
 mini Nativitatem B. V. MARIA est ve-
 ra Mater. Nam Corpus Christi Domi-
 ni est de B. V. sumptum, & ex puris-
 simo sanguine Beatissimæ formatum.
 Sed quod in idem redit. Conceptus est
 de MARIA Virgine materiam mini-
 strante in similitudinem speciei, quod
 sufficit ad rationem veræ Matris. S. Th:
 3. p. q. 32. ar. 3. & q. 45. a. 3.

6. Per medium annorum quo Chri-
 stus Dominus venit, intelligitur plenitu-
 do temporum, id est, tempus gratiæ.
 Dicitur medium, quia mediat inter an-
 num iræ, qui fuit veteris Testamenti,
 & an-

16 *QUARTVS ARTICVLVS*
& annum gloriæ. Dionysius Carthu-
sianus super Canticum Abacuc. *Audete
vi auditionem tuam & timui.*

DISTINCTIO VI.

Circa quartum Articulum.

Hic Articulus Passionem Christi
Dñi. in Cruce suspensionem,
Mortem & Sepulturam,
credendam proponit.

1. **S**ecundum S. Vincentium Ferrerium
relatum à P. M. Seraphino à Por-
recta in 3. p. D. Thomæ q. 47. art. 1.
Christus Dominus his instrumentis fla-
gellatus, s. Virgis spineis, flagellis ha-
bentibus nodos, aculeis acutissimis tran-
sfixos, & catenis habentibus in summi-
tatib⁹ uncas. Primi enim milites flagel-
lantes habuerunt virgas de spinis, & ve-
pribus acutissimis confectas, quibus fla-
gellando cutem Christi aperuerunt. Se-
cundi primis fatigatis succedentes habu-
erunt flagella, in quorum summitate
erant nodi aculeis acutissimis trāsfixi, &
his flagellando Sanctissimam Carnem
scin-

scindebant. Tertij secundis succedentes habuerunt catenas, in quarum summitatibus unci, quibus flagellando Sanctissimam Carnem extraxerunt.

2. Quidam ex revelatione numerant supra quinque millia ictuum. Alanus de Rupe c. 15. dicit, D. Bernardo à Christo Domino revelatum. *Quis amat mecum portare Crucem, à in dies, mihi passò, recitet quindecim, Fater N. Et Ave per annum solidam, Et complebit numerum vulnerum eorum.* Fors essent quinque millia vulnerum, quadringenta septuaginta quinque.

3. Secundùm S. Anselmum in Dialogo de Passione Domini, Corona Christi Domini non fuit de spinis, quæ vulgò dicuntur spine, sed de juncis marinis, qui acutiores habent aculeos. Idem docet S. Bonav. Ludolphus Carthusianus apud P. M. Ruzel l. 1. p. 1. c. 8. ubi alias sententias refert.

4. Secundùm S. Greg: Nazianzenum & S. Bonaventuram, Christus Dominus tribus clavibus fuit Cruci affixus. S. Greg: Turonensis, Innocentius III. Confalvus
Du-

18 *QUARTVS ARTICVLVS*

Duranthus, Guilhelmus Lundanus Episcopus & alij tenent, quod quatuor. Pedes enim duobus affixi, ut est in revelationibus S. Birgittæ l. 4. c. 70.

5. Non numerando titulum Crucis, de quatuor lignis fuit Crux Christi Dñi s. de Cedro, Cupresso, Palma & Oliva, Titulus secundum Bedam de buxo. Et sic numerando titulum, de quinque lignis. V. P. Magistrum Ruzel l. 2. de S. Cruce parte 1. c. 1. 2. 3. & 4. Hæc ligna & positio eorum exprimentur his versibus.

6. Pes Crucis est Cedrus. Corpus tenet alta Cupressus. Palma manus retinet, Titulus latatur Olivâ.

7. Antequam poneretur Columna pro sustentanda tabula tituli, Crux Domini erat ad instar T. Ita Innocentius III. in Præfatione ad Patres Concilij Lateranensis Tau (ait) est ultima litera Hebraici Alphabeti exprimens formam Crucis, qualis erat antequam Domino Crucifixo Pilatus titulum superponeret. V. P. M. Ruzel loco cit. c. 7.

8. Secundum Ludolphum Carthusianum

num

nūm de vita Christi 2. p. c. 63. Pars superior Crucis signat januz Cæli apertionem, inferior inferni destructionem, à dextris gratiæ collationem, à sinistris peccatorum remissionem.

9. Christus D. non fuit totus nudus in Cruce. Ita S. Anselmus de Passione D. & multi alij apud Ludolphum Carthusianum, p. 2. c. 53. & 63. Alij SS. Patres qui oppositum sentire videntur loquuntur de nuditate moraliter omnimoda, qualem centetur habere existens in balneis, licet aliqua pars tegatur, parum enim pro nihilo reputatur. Rationem dat Gonzalv⁹ Durandus l. 3. c. 17. quod Christus D. coram Sanctissima Matre, alijsq; mulieribus sanctitate conspicuis sic apparere noluerit. Flagellatus tamen nudus omnino fuit, ut patet ex revelatione S. Birgittæ l. 1. c. 10. *ibi, alligatus autem nihil omnino operimenti habebat, sed fuit natus est stabat & patiebatur erubescerentiam suæ nuditatis.* Vide P. M. Ruzel l. 1. p. 1. c. 18.

DISTINCTIO VII.

Circa quintum Articulum.

Hoc Articulo preponitur victoriosus Descensus ad inferos, & gloriosa Resurrectio à mortuis.

1. **A** Nima Christi D. tanto tempore fuit apud inferos, quanto corpus in sepulchro. S. Th: 3. p. 52. a. 4. Hora autem Resurrectionis eduxit Christus Dominus de limbo Patrum animas, & die Ascensionis in celum perduxit. De loco damnatorum & cum solo originali decedentium (nam & hi sunt essentialiter damnati) nullum eduxit, S. Th: l. c. a. 6. & 7. De purgatorio illos tantum, qui erant sufficienter purgati, vel etiam, qui dum adhuc viverent, meruerunt per fidem & devotionem ad mortem Christi D. Ut eo descendente, liberarentur à temporali purgatorij pœna. S. Th: l. c. a. 8.

2. Ex his patet præter celum quatuor esse receptacula animarum. Primum, ubi damnati, pœna damni, id est carentia visionis beatificæ, & pœna sensûs tor-

quen-

quentur. Secundum, locus Purgatorij, immediatè existens supra damnatorum infernum. Tertium, lybus puerorum cum solo originali decedentium. Quartum, lybus Patrum, à quo Christus D. animas antiqui testamenti sine originali & mortali decedentium eduxit. Ita hæc receptacula ordinat Samuel de Lublino V. Purgatorium, & sentit ignem inferni, qui in profundo oruciat damnatos, ascēdere ad purgatoriū, qui tamen ad decedentes cum solo originali non ascendit, cum hi pœnam damni tantum patiantur, multò minus ascēdebat ad Patres in lybo. Hæc circa descensum ad inferos.

3. Circa Resurrectionem hoc inter alia sciendum, ideo Christum D. retinuisse Sacras cicatrices. 1. ad majorem sui gloriam. 2. ad confirmandum corda Discipulorum circa fidem suæ Resurrectionis: 3. Ut Patri pro nobis supplicans, quale genus mortis pro homine pertulerit, semper ostendat. 4. Ut suâ morte redemptis, quàm misericorditer sint adjuti, propositis ejusdem mortis iudicijs

dicijs infinuēt. 5. Vt in iudicio, quā
 iustē damnentur ibidem denuntiet. ita
 S. Th: 3, p. q. 54. a. 4.

DISTINCTIO VIII.

Circa sextum Articulum.

De Triumpho Ascensionis in Cæ-
 lum, & Throno sessionis à
 dextris æterni Patris.

1. **Q**ui resurrexerunt Matt: 27. non
 ascenderunt in corporibus cum
 Christo S. Th: 3 p. q. 53. a. 3. ad 2.
 ex S. Aug. Et sic solus Christus D. per-
 fectā Resurrectione, id est, non moriturus,
 ante universalem resurrectionem
 resurrexit. Ex privilegio B. V. M. & piē
 creditur de S. Joanne Evangelista, ait S.
 Thom: opusc: sexto explicando præsen-
 tem articulum.

2. Si loquamur de Christo D. ut Deo,
sedet ad dexteram Patris, idem est ac est
 in æqualitate Patris. Si loquamur ut de
 homine, *sedet ad dexteram Patris*, id est,
 est in bonis paternis potioribus præ cæ-
 teris creaturis, id est, in majori beatitu-
 dine.

dine, & habens judiciariam potestatem.
S. Th: 3. p. q. 58. a. 3. & 4. Et sic per
dexteram Patris intelligitur, gloria Pa-
tris, beatitudo & potestas judicaria.

DISTINCTIO IX.

Circa septimum Articulum.

De extremo Judicio.

1. **L**icet in morte subeamus judicium
particulare, necessarium tamen
judicium universale, ut omnibus inno-
tescat iuxta Supremi Judicis de factis no-
stris sententia. Colligi potest ex Scriptu-
ris quod Christus D. ad judicium uni-
versale sit descensurus, circa locum
Montis Oliveti, sicut & inde ascendit.
Præminet autem Mons Oliveti Valli
Josaphat. Scias ex B. Alberto Magno in
Compendio Veritatis Theologicæ l. 7.
Christus D. sedebit in loco eminenti
cum Sanctis, mali verò subtus in terra
quam dilexerunt.

2. Sol & Luna non obscurabuntur
tempore Adventûs Christi D. quia to-
tus mundus innovabitur Christo D. ve-
niente

24 SEPTIMVS ARTICVLVS

niente & Sanctis resurgentibus. Ob-
scutabuntur ergo tempore propinquo an-
te iudicium, vel simul, vel diversis tem-
poribus, S. Th: in supp: 3. p. q. 73. a. 2.

3. Omnes ante diem iudicij mori-
entur. Quia omnes homines Dsi sen-
tentiã morti adjudicati sunt propter pec-
catum. S. Th: in supp: 3. p. q. 78. a. 1.
Quando autem in Symbolo dicitur, *ven-
turus est iudicare vivos & mortuos*, per vivos
non intelliguntur qui nunquam mortui,
sed qui tempore propinquo & signorum
vi mortui, S. Th: loco cit: ad 1.

4. De igne ultimæ conflagrationis
hæc è multis scienda. 1. Ignis occupa-
bit tantum de spatio, quantum occupa-
verunt aquæ diluvij, & sic quindecim
cubitis erit altior montibus, S. Th: in
supplemento 3. partis q. 74. a. 6. Qua-
re non perveniet ad spheram ignis, nec
purgabit elementum ignis, S. Th: loco
cit. 2. Post iudicium involvet malos,
S. Th: l. c. a. 7. Quicquid de illo igne
calidum, ustivum & impurum reperie-
tur, descendet ad inferos ad augendam
pœnam

pœnam malorum, quicquid verò subtile & lucidum, remanebit superius ad augendam gloriam Beatorum. S. Th: 2.9. immò quicquid ignobile in mûdo ad locum pœnarum confluet. B. Albertus M. in Compendio Veritatis Theologicæ L. 7. c. 20. Ex dictis intelliges durante iudicio mundus stabit in igne conflagrationis, ut etiam docet Dionis: Car: Dominica 11. Adventus in enarratione Evangelij.

5. De Cruce quæ tempore iudicij apparebit sequentia habet Carth: loco cit: serm: quinto. *Tunc apparebit Crux Christi, atq; ut aliqui volunt reintegrabitur, vel aliquid lucidum in Crucis specie apparebit.*

6. Docet Philippus à S. Trin: tract: 2 in 1. 2. disp: 9. duo. 5. ad 2. Sententiæ finales sc. *Venite benedicti & c. ite maledicti & c.* tantùm dirigentur ad adultos. Nam in ultimo iudicio tantùm fiet mentio operum bonorum ad laudem, & malorum ad confusionem.

7. Et sic sententia à Christo Dño contra reprobos fulminanda, contra mortuos

tuos in solo originali, licet in iudicio apparebunt, non dirigitur, quamvis hi sint essentialiter damnati, utpotè carentes visione Dei. In carentia enim claræ visionis Dei consistit essentialiter damnatio, sicut in clara visione Dei, consistit essentialiter beatitudo.

8. Pœnam damni & sensûs patientur damnati. Per pœnam damni intelligitur amissio seu carentia beatitudinis æternæ, per pœnam sensûs intelligitur, quæ inferendo aliquid nocivum sive corpori, sive animæ, torquet & affligit. Dicitur autem pœna sensûs quamvis anima torqueatur, quia nocimenta nociva potissimum sensibus percipiuntur. Ex his pœna damni, utpote amisso summi boni, est major, quam solam experiuntur morièntes, cum solo originali decedentes. pœna enim sensûs solum per peccatum personale contrahitur secundum S. Bernardum dicentem, in inferno solam propriam ardere voluntatem.

9. Pro coronide circa præsentem articulum queritur quomodo innovabitur
mun-

mundus? Hædet Carthusianus Domini-
câ 1. Adventûs serm: 4. *Complanabitur
terra, erit pulchra ut aurum, aqua sicut chry-
stallus. aër ut calum ignis ut sidera lux Luna
erit septemplex, seu tanta ut modò Solis lux
Solis septies tanta ut nunc. Siderum quoq̃, lux
proportionaliter tunc creditur augenda. Sol
perpetuò stabit in oriente. Luna iugiter plena
erit in occidente, & motus cessabit calorum,
eruntq̃ omnia in termino. Ita ille, quem
Cardin: Bellarminus doctissimum &
sanctissimum vocat. S. tamen Thomas
in supplem. 3. p. q. 91. a. 4. docet, ter-
ram fore in superficie perviam ut vi-
trum. Sic ergo terra & cælum, quoad
accidentia, transibunt.*

DISTINCTIO X.

Circa octavum Articulum.

Credo in Spiritum Sanctum.

1. **N**omen Spiritus S. duobus modis
sumitur. 1. complexè seu ut com-
positum ex duabus distinctionibus. 2. ex
usu Ecclesiæ, incomplexè seu per mo-
dum.

dum unius dictionis. Primo modo est commune tribus Personis, quia quælibet & Spiritus & sancta. Secundo modo, soli tertiæ personæ convenit. Quo nomine congruè ab Ecclesia nominatur, quia Spiritus à spirando est quidam impulsus, Spiritus autem S. procedit ut impulsus, cum procedat ut amor, qui est, impulsus seu inclinatio in rem, secundum illud. *Amor meus pondus meum, eo feror, quocunq; feror.*

2. Hæc inter alia de Spiritu S. credenda. Esse consubstantialem seu ejusdem naturæ cum Patre & Filio. Procedere à Patre & Filio.

3. Spiritus S. in specie columbæ super Christum Dñum baptizatū apparuit, ad designandam dispositionem requisitam in baptizando, sc: nè fletus accedat. S. Th: 3. p. q. 39. a. 6. ad 4. In igneis verò linguis super Apostolos, ad designandum fervorem, quo corda Apostolorum erant commovenda, ad prædicandum Christum Dominum ubiq; inter pressuras, S. Th: loco citato.

DISTIN-

DISTINCTIO XI.

Circa nonum Articulum.

Sanctam Ecclesiam Catholicam,
SS. Communionem.

1. **E**cclēsia dividitur in militantem,
purgantem & triumphantem. Mi-
litans timet & expectat. Purgans, tan-
tūm expectat. Triumphans ab utroque
libera.

2. Ecclesia militans est *societas visibi-
lis fidelium baptizatorum sub uno capite Chri-
sto in calis, & Vicario eius in terris, inter se
eodem cultu communicantium.* Hæc vocas-
tur regnum Dei, sponsa Christi, corpu-
mysticum Christi.

3. Quatuor sunt notæ & conditio-
nes veræ Ecclesiæ à Concilio Nicæno
expressæ, ibi: *Credo, unam, Sanctam, Ca-
tholicam & Apostolicam Ecclesiam.* Addunt
aliqui huiusmodi scilicet Romanam. Sed hæc
non tam est nota, quam subjectum præ-
dictatum notarum. Has explico in sen-
tentis Thomisticis in 3. d. 57.

4. Etiam peccatores quàmvis sint ex

reprobis seu damnandis, modò sint fideles, pertinent actu ad Ecclesiam, secus hæretici. De fidelibus excommunicatis dubium, sed probabile puto pertinere ad Ecclesiam ut doceo in præfato opusculo. l. 4. d. 13.

5. Aliqui per communionem Sanctorum intelligunt congregationem fidelium. In primitiva enim Ecclesia fideles etiam peccatores dicebantur Sancti ob sanctitatem Ecclesiæ cujus erant membra. Et sic hæc pars articuli solùm ponitur claritatis gratiâ.

6. Sanctus Thomas Opusculo 6. circa præsentem articulum per communionem Sanctorum, intelligit participationem tum bonorum Christi Dñi utpotè Capitis, qualia sunt Sacramenta & merita ejusdem, tum bonorum Fidelium adinvicem. Nam bonum Christi communicatur omnibus Christianis, sicut virtus capitis omnibus membris. Et sic communicantur nobis Sacramenta & merita Christi. Item quicquid boni faciunt omnes justi communicatur in charita-

ritate existentibus, secundum illud, Psal: 118. *Particeps ego sum omnium timentium te.* Et inde, qui in charitate vivit particeps est omnis boni quod fit in toto mundo. Sed tamen specialius illi pro quibus specialius fit aliquod bonum.

7. Et sic per ly *Sanctorum* intelligi possunt res sacræ, ut sunt merita Christi Domini Sacramenta, dona gratiæ, doctrinæ Christi D. Intelligi etiam possunt homines iusti, qui ad invicem de bonis operibus participant, quemadmodum in corpore naturali operatio unius membri cedit in bonum totius corporis.

8. Fit autem hoc modo hæc participatio bonorum operum, quod beneficia justorum subveniant aliis in necessitatibus, defendant in periculis, confirmant in bonis. Sumitur ex Synodo Colonenſi in præſenti.

9. Hæc communio bonorum extenditur ad purgatorium. cum animæ ibidem existentes uniantur nobis per charitatem.

10. Participant etiam mali de beneficiis

factis justorum, non quidem ut iusti per
 quandam derivationem cum sint mem-
 bra mortua, sed per impetratorem,
 quâ sæpè auxilia divina resurgendi à pec-
 caris conceduntur, auxilia inquam effi-
 cacia. Participant item de benefactis
 justorum, in quantum intuitu horum sæ-
 pè evadunt afflictiones & vindictam
 Dei.

II. Ex dictis patet, in hac commu-
 nione Sanctorum fundari indulgentias
 vivorum & suffragia mortuorum.

DISTINCTIO XII.

Circa decimum Articulum.

Remissionem Peccatorum.

I. **N**on datur tam immane scelus, vel
 tantus peccatorum cumulus qui
 non possit per poenitentiam deleri. Nam
 dicitur Joëlis 2. *Deus prestabilis super malitia*
 idest, misericordia & bonitas divina vin-
 cit quamlibet malitiam peccatoris. Pec-
 cant contra hunc articulum, de miseri-
 cordia Dei desperantes.

2. Quando Marti 12. dicitur, peccatum in Spiritum Sanctum neque in hoc sæculo neq; in futuro remitti, non est sensus, quòd nullatenus remittatur, sed difficulter, quia fontem gratiæ & pietatis sc. Spiritum Sanctum fastidit ac repellit. Sicut morbus lethalis & insana-bilis dicitur, qui difficulter curatur. & quo ægrotus medicina odit & Medicum abominatur

3. Vnum peccatum mortale nequit remitti sine alio. Quia dum peccatum mortale remittitur gratia sanctificans infunditur, quæ nullum peccatum mortale compatitur.

4. Seclusâ revelatione seire certò non possumus peccatum nobis esse remissum. Conjecturali tamen notitiam per aliqua signa id fieri potest. Hæc autem signa, quòd aliquis percipiat se delectari in Deo, & contemnat res mundanas, & non sit conscius alicujus p. mortalitatis. S. Th: 1. 2. q. 112. a. 5. Signa quibus conjecturaliter cognoscitur prædestinatio, recito in 1. Sent. Thomisticarum dist. 21,

DISTINCTIO XIII.

Circa undecimum Articulum.

Carnis Resurrectionem.

1. **R**esurrectionis nostræ habem⁹ symbolum in rebus naturalibus. Nam granam seminatum corrumpitur putrescit & moritur, postmodum repullulat, reviviscit & resurgit.

2. Hæc circa corpora resurgentium ex S. Th: Opusc: sexto circa præsentem articulum sunt scienda. 1. Idem corpus quod nunc est, & quantum ad carnem & quantum ad ossa resurget. 2. Corpora resurgentia erunt alterius qualitatis, quàm nunc sint, quia non solum beatorum sed & damnatorum erunt incorruptibilia, quia boni semper erunt in gloria & mali semper erunt in pœna. 3. Omnes, boni & mali cum omni integritate ad perfectionem corporis pertinente resurgent, non enim erit ibi cœcus vel claudus, nec aliquis defectus. 4. Omnes resurgent in ætate perfecta, qualis fuit Christi Dñi. ultimas duas partes

tes docet B. Albert: M. loco mox citando.
De primis enim duabus non est difficul-
tas.

5. Hæc circa qualitatem corporum.
Bonorum scienda ex S. Th: loco cit:
Sancti habebunt corpora glorificata, in
quibus erit quadruplex conditio (aliàs,
dos) prima est claritas secunda impas-
sibilitas. tertia agilitas. quarta subtili-
tas. Adverte ex Philippo à SS. Trin
disp: 6. in 1. 2. tract: 1. dub: 3. per hanc
dotem non habet corpus gloriosum esse
in eodem loco cum alio corpore, sed ha-
bet quòd facilè possit partes dividere &
per eas se intromittere. Allegat S. Tho-
mam V. citatum l. c.

6. Circa qualitatem verò corporum
malorum, hæc sunt scienda, ex S. Th:
l. c. 1. Corpora eorum erunt obscura.
2. passibilia, licèt nunquam corrupan-
tur. 3. gravia 4. adinstar putridorum.

7. Per tubam ad cuius sonitum re-
surgemus intelligit S. Greg: relatus à B.
Alberto M. in Compendio verit: Theo-
logica l. 7. c. 16. manifestam Christi
appa-

apparitionem. videlicet ut habet vim cuiusdam imperij. S. Thom: in Supp: 3. p. q. 76. a. 2. intelligit vocem imperantem Christi Domini. Secundum alios intelligitur ministerium Angelorum in colligendis cineribus.

8. Satis probabiliter à quibusdam dicitur, quòd resurrectio erit crepusculo. Sole existente in Oriente & Luna in Occidente, quia in tali dispositione, Sol & Luna creduntur esse creata: ut sic eorum circulatio compleatur penitus per reditum ad idem punctum. Vnde de Christo dicitur, quòd tali horâ resurrexit, ita in terminis S. Th: loco c. q. 77. art: 3.

DISTINCTIO XIV.

Circa duodecimum Articulum.

Vitam æternam.

1. **A**D vitam æternam omnes homines creati, Deus enim vult omnes salvos fieri. Non tamen omnes perveniunt ad vitam æternam, immo pauciores, mul-

multi enim sunt vocati, pauci electi, im-
mo ex Christianis pauciores salvabun-
tur, tanquam probabilius docet Philip-
pus à Ss. Trin disp: 17. in 1. p. dub: 4.
sequens Cajet & refert S. Greg: M. S.
August: S. Hier. & Chrysostomum. .
Hæc perditio erit ex nobis. Cur ergo
Deus hos creavit quos futuros malos
præscivit? responderet Magister Sent: in
2. d. 13. quia prævidit quid boni de eo-
rum malis esset facturus.

2. Vita æterna seu beatitudo nostra
consistit in clara visione Dei. Dicit enim
S. P. Aug: in Soliloquiis C. 36. *Hæc est
plena beatitudo, & tota glorificatio hominũ
videre faciem Dei sui.* Vident autem Bea-
ti non solum essentiam Dei, sed & alia
quæ sunt formaliter & eminenter in
Deo. Formaliter sunt attributa & rela-
tiones, eminenter creaturæ.

3. Proprietates vitæ æternæ seu bea-
titudinis hæ sunt. 1. Felix amandi ne-
cessitas. 2. Summum gaudium seu de-
lectatio. Primò gaudent Beati de bono
divino in se considerato. Secundo de
bono

38   *ARTIC: DYODECIMVS.*

bono proprio, & felicitate quâ potiun-
tur, ut tamen relata ad Deum tanquam
ad ultimum finem. 3. Felix impotentia
peccandi. 4. Perpetuitas.

4. Dotes animæ beatæ, sunt, visio,
comprehensio seu tentio & delectatio.
Intelligunt autem Theologi per has do-
tes, ornamenta quædam seu dispositio-
nes animæ, elevantes eam ad statum dis-
similem vitæ, & conjunctionem spiri-
tualem cum Deo. Harum explicatio-
nem ulteriorem vide in 4. sent. Tho-
misticarum dist. 59.

5. Tres etiam sunt aureolæ Beatorum,
sc. Martyrij Virginitatis & Doctoratûs:
Est autem aureola gaudium quod Beati
habent ex victoria de mundo, carne,
vel diabolo, sicut aurea vocatur, tum
ipsa beatitudo, tum gaudium de beatitu-
dine. Aureola Martyrij est gaudium ex
victoria de mundo. Virginitatis, ex vi-
ctoria de carne. Doctoratûs ex Victo-
ria de Diabolo, qui per doctrinam ab ho-
minibus pellitur. Hæc debetur etiam
Confessariis & Scriptoribus, ea quæ ad
lulu.

salutem dirigunt, scribentibus. Ex his nobilior Martyrii, deinde Virginitatis, tandem Doctoratûs.

6 Q. V. Aureola differat à fructu scias, nunc de fructu sermo est, secundum quod ex semine confurgit, spirituale autem semen est verbum Dei. & ergo sic loquendo de fructu, fructus verbi Dei differt ab aurea, & ab aureola: quia aurea consistit in gaudio, quod habetur de Deo, aureola vero in gaudio de operum perfectione, sed fructus consistit in gaudio quod habetur de ipsa dispositione operantis secundum gradum spiritualitatis, in quem proficit homo ex semine Verbi Dei. S. Thom. in supp: 3. q. q. 96. a. 2. Id est, fructus consistit in gaudio quod habetur de utilitate, ex perceptione Verbi Dei, hominem quodammodo spiritualizantis. Hic fructus soli continentie correspondet: hæc enim præcipue liberat hominem à subiectione carnis, & quodammodo hominem spiritualizat, ratione cujus fructus homini respondet. S. Th. loco cit: a. 3.
Et

40 ARTIC: XII. STMB: APOST.

Et hæc de vita æterna, quæ de numero
Novissimorum (hæc autem sunt 4.
sc. Mors. Judicium. Infernus.
Gloria cælestis) & de Symbolo
Apostolorum, in honorem
Capitis Apostolorum.

OPUSCULUM SECUNDUM.

De Virtutibus & iisdem
annexis.

PROLOGUS.

Virtus est bona qualitas mentis, quæ
rectè vivitur, quæ nullus male vitur.
ex S. Th: 1. 2. q. 55 a. 4. Divi-
ditur in intellectualem, moralem, &
Theologicam Intellectualis est illa quæ
perficit intellectum ad cognitionem ve-
ri. Moralis, quæ voluntatem complec
ad

ad prosecutionem boni honesti. Theologica, quæ circa Deum immediatè versatur. Intellectualis subdividitur in habitum primorum principiorum. sapientiam. scientiam. artem & prudentiam. De natura harum vide dicta in 3. Sent: Thomisticarum distinct: 52. Moralis subdividitur in 4, Cardinales tanquam principales, sc. prudentiam. justitiam. fortitudinem & temperantiam. Theologica in Fidem. Spem & Charitatem.

DISTINCTIO I.

De Fide.

1. **F**ides, aliàs prima virtus requisita in Christiano, est *habitus supernaturalis quo certò credimus veritates à Deo Ecclesie revelatas.* Definitio apud S. Paulum (*fides est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium*) utpote profundior, relinquitur Scholasticis. V. S. Th 2. 2. q 4. a. 1. Inter alias prærogativas fides sua certitudine superat omnium scientiarum naturalium certitudinem

nem, & sic circa res fidei nulla debet esse vacillatio.

2. Fides, alia est formata, alia informis, illa est in hominibus justis, hæc in peccatoribus. Alia explicita, alia implicita. Hæc est quæ creduntur veritates in alio, v. g. credo quicquid credit Ecclesia. Illa est quæ quis credit veritates fidei in seipsis distinctè, v. g. Trinitatem Personarum Divinarum. Incarnationem, &c.

3. Credere Deo, Deum & in Deum sic differunt. Credere Deo, est firmiter tenere vera esse quæ revelat. Credere Deum, est firmiter tenere Deum esse. Credere in Deum, est credendo tendere in Deum, tanquam in ultimum finem: & sic nequit dici credo in B. V. Mariam.

4. Ad elicendum actum fidei hæc requiruntur. Ex parte intellectus præter habitum fidei, requiritur illustratio actualis. Ex parte voluntatis pia affectio, ex gratia Spiritus Sancti in doctrinam Christi concepta. Et hoc est vocari ad fidem interiùs. Aliquando præter hæc voca-

vocamur ad fidem per prædicationem
exteriùs.

5. Hæc ex multis sunt motiva quæ faciunt fidem nostram credibilem. 1. Quòd modo mirabili fides Christiana per mundum propagata. Mirabili inquam modo, quia celeriter per pauculos Piscatores, pauperes, contemptibiles, ante rudes, qui non solum homines rudes, sed & suo tempore doctissimos, & principes ad fidem Christi traxerunt. 2. Quòd multis magnisq; miraculis fides nostra à Christo ejusq; Discipulis confirmata. Id præter alia constat ex quatuor Evageliis, ubi, cæci, muti, surdi &c. leguntur sanati. 3. Quòd inter Doctores Ecclesiæ tanta circa fidem concordia, ut etsi diversarum nationum fuerint, diversisq; sæculis floruerint, idem tamen docuere. Plura motiva videantur apud Theologos,

6 Sicut qui uno peccato mortali Deum offendit amittit totaliter charitatem, ita qui uni articulo discredid amittit totaliter fidem S. Th. 12. q. 5. a. 3.

7. Præter sacram Scripturam aliquæ traditiones non scriptæ ad regulam fidei pertinent. Patet ex S: Paulo 1. ad Theff. 2. Itaq; fratres scite, & tenete traditiones quas didicisti, sive per sermonem sive per Epistolam nostram.

DISTINCTIO II.

Quæ tenetur Christianus scire & credere.

1. Christiani à Christo cujus fidem profitentur, dicuntur. Primò autem sic vocari ceperunt Antiochiæ, cum antea vocarentur Fideles, Discipuli, Fratres, Sancti, Galilæi, & Nazaræi à Jesu de Nazaret Galilæo.
2. Tenetur quilibet Christianus necessitate mediè credere explicitè hæc duo principia, Deum esse & esse remuneratorem.
3. Suppositâ sufficienti promulgatione Evangelii, tenemur eadem necessitate credere explicitè mysterium SS. Trinitatis, Incarnationis & Redemptionis, immò

immò Philippus à SS. Trinitate disp: 4. in 2. 2. disp: 5. citans S. Bonav: & Bonacina circa 1. Decalogi præceptum. q. 2. punc: 2. cum M. Bannez, idem docent de Morte & Resurrectione Christi Dñi. Alios articulos tenemur credere necessitate præcepti. Quomodo distingvatur necessitas medii & præcepti patebit ex dicendis de Baptismo.

4. Tenemur necessitate præcepti de B.V.M. credere. Verbi Divini Incarnationem in ejus utero. Esse Virginem. Matrem Dei.

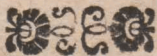
5. Tenemur necessitate præcepti scire tria Sacramenta. sc. Baptismum. Eucharistiam. Pœnitentiam. Reliqua tunc quando recipimus. Præcepta Decalogi. Præcepta communia Ecclesiæ, maxime cōfessionis & communionis annuæ, immortalitatem animæ. Peccatum originale. Necessitatem gratiæ. Deum esse orandum, consequenter scienda oratio Dominica. Deum esse timendum, cum possit mittere in gehennam.

6. Quamvis Fidelibus svadendum,

ut

ut Symbolum, Decalogum, Orationem Dominicam & Salutationem Angelicam explicite sciant & memoria teneant, sicut & signaculū Crucis, non tamen est mortale illa nescire, dummodo illorum substantia sciatur. Ita docet de primis quatuor Suarez, & de ultimo Sanchez, relati in Summa Dianæ V. Fides. Et sic quoad orationem Dominicam sufficere scire ejus summam, sc: à Deo omnia esse petenda Quoad Symbolum Apostolorum, Sacramenta, Decalogum & Ecclesiæ præcepta sufficere quod rogati de singulis sciant respondere.

7. Nec sufficit ad æternam salutem prædicta credere, sed sunt adhuc nonnullæ obligationes. 1. Exigente occasione mori pro fide. 2. Agere Deo gratias pro ad fidem vocatione. 3. Imitari vitam Christi, quæ habenda pro speculo quotidiano,

DISTINCTIO III.

DE SPE.

1. **S**pes est habitus supernaturalis, quo certo speramus beatitudinem ex auxilio Dei. Vel secundum Magistrum Sententiarum in 3. d. 26, Est expectatio certa beatitudinis proveniens ex gratia Dei & merito nostri. Quod autem aliqui habentes spem deficient a consecutione beatitudinis est ex defectu liberi arbitrii ponentis obstaculum sc. peccatum, non autem ex defectu Divinæ potentie & misericordie. S. Th: 2. 2. q. 18. a. 4. Ex quo intellige, fundamentum certitudinis spei esse omnipotentiam & misericordiam Dei.

2. Spes dicitur ex meritis provenire, quantum ad ipsam rem expectatam, prout aliquis sperat beatitudinem se adepturum ex gratia & meritis, non autem dicitur provenire ex meritis quantum ad certitudinem: sic enim ex sola gratia infunditur.

3. Ex dictis patet spem consistere in hoc, quod homo innitens auxilio Divi-

no confidat benè agendo ad æternam beatitudinem pertingere.

4. Licet sperare in creatura ut secundo iuvante, & sic B. V. Maria dicitur nostra spes. Licet etiam confidere in propriis meritis ut proficiantur ex gratia Dei.

5. Hos effectus causat in nobis spes beatitudinis æternæ. Facit nos observare mandata Dei, Scias. Licet benè operari intuitu retributionis æternæ, secundum illud Psalmi 118, *Inclinavi cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum propter retributionem.* Hinc meritò Alexander VIII. sequentem in ordine decimam damnavit propositionem, anno 1690. die 7. Decembris. *Intentio quâ quis detestatur malum & prosequitur bonum, merè ut talestem obtineat gloriam, non est recta nec Deo placens.* Meritò inquam damnavit. 2. Spes beatitudinis æternæ consolatur nos in tentationibus & aliis afflictionibus. 3. Tollit anxietatem in morte.

DISTINCTIO IV.

DE CHARITATE.

Hæc virtus est maximè necessaria Christiano, cum ut patet ex Apost: 1. ad Corint: 13. nihil sine charitate simus.

1. **C**haritas est virtus (vel potius habitus) supernaturalis quo Deum diligimus ex toto corde, ex tota anima, & ex totis viribus, & proximum sicut nos ipsos, Dixi: vel potius habitus, assignando aliud genus, in gratiam eorum qui sciunt quid sit habitus. idem erat advertendum in definitione fidei & spei. Ex dicta definitione habes duo esse charitatis præcepta; unum de DEO, alterum de proximo.

2. Quando dicitur ex toto corde &c. non putes amorem DEI debere esse summum intensivè, sed appetitivè, ita ut plures DEUM ames, quàm omnes creaturas simul sumptas.

3. Signum hujus amoris ordinarium,
G sumi-

sumitur ex observantia mandatorum,
& exercitio virtutum. Extraordinari-
um, ex præparatione animi, effundendi,
pro fide, sanguinem.

4. Charitatem esse formam aliarum
virtutum, est per charitatem ordinari a-
lias virtutes in ultimum finem. S. Th:
2. 2. q. 23. a. 8. Et sic licet fides & aliæ
virtutes in peccatoribus sint secundum
suam naturam & entitatem virtutes, nõ
tamen habent statum perfectum virtu-
tis, & sunt veluti mortuæ, utpotè infor-
mes. Hæc ratione charitas est excel-
lentissima omnium virtutum.

5. Nomine proximi intelligitur, qui
nobiscum communicat, vel communi-
care potest in beatitudine æterna. S.
Th: 22 q. 25. a. 10. Et sic Angeli, inimi-
ci, peccatores veniunt nomine proximi.
Quò etiam reducitur corpus nostrum,
cùm sit aliquomodo particeps beatitudi-
nis, inquantum ex beatitudine animæ
redundat quædam beatitudo in corpus
sc. Sanitatis & incorruptionis vigor.
S. Th: loco cit: a. 5.

6. Et sic patet quæ sit ratio, cur aliquis, ut proximus à nobis diligatur. scilicet communicatio in beatitudine æterna. Ulterius patet Dæmones & alios damnatos nomine proximi non venire. Possumus tamen naturam Dæmonum diligere, non quidem volendo bonum vitæ æternæ, sed ut conserventur in suis naturalibus ad gloriam Dei. S. Th: l. c. a. 11. Eodem modo discurre de creaturis irrationalibus. S. Th: l. c. a. 3.

7. His declaratur charitas erga proximum. 1. Non solum verbo, sed & re juvare. 2. Infirmiorem supportare. 3. Gaudere in prosperis. 4. Compari in adversis. 5. Et quidem præcipuè, à peccato reducere. Ex quibus hæc etiam inimicis ostendenda, quæ alijs communiter ostenduntur. Sola enim signa amicitie specialia, possunt inimicis, excipere articulum mortis, denegari. S. Th: loco cit: a. 9. Quod intellige per se loquendo. Nam si ommissio signorum amicitie specialium esset scandalosa, aut per aliquid horum posses sine tuo incommodo,

inimicum tibi & DEO reconciliare, id omittere esset grave peccatum, vel etiam, si inæqualis persona soleret alium salutando prævenire, v. g. subditus Prælatum, ut advertit P. Hermannus in Medulla Theologiæ Moralis l. 2. tr. 3. c. 2. dub: 2. ex P. Layman.

8. Quatuor sunt ex charitate diligenda sc. DEUS, Proximus. Corpus nostrum. Nos ipsi, S. Th: l. c. a. 12. Hic autem est ordo charitatis, ut post DEUM plùs homo diligit animam suam, quàm aliorum: deinde plùs animas aliorum, quàm proprium corpus, proprium verò corpus magis quàm corpora aliorum. S. Th: l. c. q. 26. a. 2. 3. 4. 5. Q. An aliquando obligemur elicere act^o Fidei, Spei & Charitatis? R. quòd sic, saltem semel in anno. Sermo autem est de obligatione sub p. mortali, cùm loquamur de re magni momenti, v. 1. Sent: Mor: de 2. 3. 4.

DISTINCTIO V.

De Virtutibus Cardinalibus.

1. **I**Nter virtutes morales, hoc est, ad
COM:

componendos mores ordinatas, quatuor sunt principales, sc. prudentia, justitia, fortitudo & temperantia. Ideo vocantur cardinales, quia super eas volvitur tota conditionis humanæ ratio, eisq; veluti cardinibus, universa vitæ humanæ moles subnixa est.

2. Prudentia est *recta ratio agibilium*, seu est *virtus moralis, quæ præscribit quid hic & nunc liceat, expediat aut debeat fieri secundum rectam rationem.*

3. Nomine agibilium, primariò intelligenda sunt moralia, id est, ab bonos mores pertinentia, & ad finem moraliter bonum, id est, honestum conducuntia. Secundariò intelligenda sunt, quæ pertinent ad commodum vitæ humanæ, & ad benè vivendi quomodocunq; rationem.

4. Justitia est *perpetua & constans virtus ius suū unicuiq; tribuens*, seu, est *virtus moralis quæ ius suum unicuiq; tribuit*. Per jus hic & nunc intellige id quod debetur alteri secundum æqualitatem, vel arithmeti-
cam, ut in justitia commutativa, vel ge-

ometricam, ut in justitia distributiva, quæ potius dicenda proportio, quàm æqualitas.

5. Partes integrales justitiæ, hoc est, necessariae ad officium integrum justitiæ, sunt, facere bonum & declinare à malo. Aliàs dicuntur officia justitiæ Christianæ.

6. Bonum & malum hic & nunc non sumuntur in generali, sic enim pertinet ad omnem virtutem: sed bonum sumitur ut habet rationem debiti ad proximum, malum verò ut habet rationem nocivi.

7. Partes subjectivæ seu species justitiæ sunt tres, Legalis, distributiva, commutativa.

8. Justitia legalis est quæ damus bono communi quod suum est. v. g. inimicus facit incursum contra civitatem, cives ex justitia legali & propter bonum commune obligantur ad sumenda arma.

9. Distributiva est quæ damus unicuique suum debitum secundum merita. v. g. duo vel tres concurrunt pro dignitate obtin-

nenda, ex iustitia distributiva oritur obligatio conferendi digniori.

10. Commutativa est, quâ damus unicuiq; secundum equalitatem rei ad rem, ut patet in emptione & venditione.

11. Fortitudo est considerata periculorum susceptio & laborum perpeffio, vel aptius ex D. Th: Fortitudo est virtus existens in irascibili, cõdèrcitiva timorù & audacia moderativa instantibus periculù. Duplex est actus fortitudinis, sc. aggredi & sustinere.

12. Temperantia est, virtus, que moderatur appetitum circa delectabilia secundum tactum & gustum, prout rectam rationem decet, ob specialem honestatem, que est in tali moderatione. P. Gonet: in Manuali Thomistarum de Virt: Cardinalibus c. 5. §. 2. Et sic temperantia propriè sumpta tantum moderatur delectationes quæ sunt in cibo, potu & rebus venereis, idem ex S. Th.

DISTINCTIO VI.

DE DONIS SPIRITVS SANCTI
*Beatitudinibus Evangelicis, &
 Fructibus Spiritus S.*

Quoad I.

1. **D** Onum Spiritûs S. generaliter sumptum est id quod gratiâ à Spiritu S. ut à causa efficiente procedit. Et sic omnes gratiæ & virtutes infusæ possunt dici dona Spiritûs Sancti.

2. Donum Spiritûs Sancti specialiter sumptum est, *specialis dispositio à Spiritu S. anime impressa, quâ disponitur ut faciliè ab eo ad opera extraordinaria moveatur.* Sed hujus explicatio ad Theologos Scholasticos, vide dicta in 3. Sententiarum Thomisticarum Distinct: 73.

3. Septem sunt dona Spiritûs Sancti, ut patet ex Scriptura Isaia 11. sc. Donum Sapientiæ, Intellectûs, Consilij, Fortitudinis, Scientiæ, Pietatis, Timoris Domini. Horum explicationem V. loco citato.

Quo-

Quoad II.

4. Beatitudines Evangelicæ sunt quidam actus donorum Spiritus S. quibus ex instinctu & motione speciali Spiritûs S. ad vitam æternam seu beatitudinem consummatam accedimus. Et sic sunt quædam inchoationes beatitudinis futuræ.

5. Beatitudines Evangelicæ sunt octo

1. Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum cælorum.
2. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.
3. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.
4. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.
5. Beati misericordes quoniam ipsi misericordiam consequentur.
6. Beati mundo corde, quoniam ipsi DEUM videbunt.
7. Beati pacifici, quoniam Filij DEI vocabuntur.
8. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum.

6. Scias, beatitudinem secundam & septimam non coincidere. Nam secunda loquitur de homine ad seipsum, ex-

58 DE BEATITVDINIBVS.

cludendo inordinatas passiones irascibilis: septima verò loquitur de homine cum respectu ad proximum, cum eo tranquillè vivendo.

7. Item scias, per luctum in tertiâ beatitudine intelligi exclusionem inordinatarum passionum delectationis & gaudij. In quarta per iustitiam intelligitur vita æterna.

Quæsitum.

8. Quomodo si tantum sunt septem dona, ponuntur octo beatitudines? quæ ut docet S. Thom: 1. 2. q. 69. a. 1. sunt actus donorum &. ex S. Th: 1. c. a. 3. octavam beatitudinem pertinere ad septem præcedentes, quasi confirmationem & manifestationem earum: continet enim quãdam firmitatem animi, ne propter humanas persecutiones homo recedat ab his, quorum in alijs septem beatitudinibus mentio habetur.

Quoad III.

9. Fructus (ut in præsentî sumitur) est quidam actus quo mens humana bene disponitur

DE FRUCT: SPIRITVS S. 59

nitur, procedens ex motione Spiritus S. Ita loquitur P. Gonet de donis Spiritus S. a. 2.

10. Licet omnis beatitudo Evangelica sit fructus, ut ex immediatè dicto patet, non tamen è converso: cum beatitudo Evangelica, ut pote quâ specialiter ad vitam æternam accedimus, sit aliquid perfectum & excellens, S. Th: 1. 2. q. 70. a. 2.

11. Fructus Spiritus S sunt duodecim ut patet ex S. Paulo ad Galatas 5. *Chãrias*, id est, dilectio DEI super omnia. *Gaudium*, id est, delectatio in DEO, quam experiuntur alacriter DEO servientes. *Pax*, id est, tranquillitas conservativa præfati gaudij, non obstantibus turbinibus hujus vitæ. *Patientia*, id est, durorum sustinentia. *Benignitas*, id est, benefactorum collatio, seu executio. *Bonitas*, id est voluntas benefaciendi: Sumitur hic voluntas pro actu. *Longanimitas*, id est, magnitudo animi in futuris bonis expectandis. *Mansuetudo*, id est, motuum iræ exclusio. *Fides seu fidelitas*, id est, promissorum observantia. *Modestia*, id est, in dictis & fa-

80 DE CONSILIIIS EVANG:

Etis decentia. *Castitas*, id est, concupiscentiarum illicitarum remotio. *Continentia*, id est, concupiscentiarum licitarum, quales sunt in eis &c. moderatio.

DISTINCTIO VII.

DE CONSILIIIS EVANGELICIS.

1. **C**onsilia Evangelica communiter numerantur tria. Voluntaria paupertas. Perpetua castitas. Humilis & perpetua obedientia. Addit Lorichius in Thesauro utriusque Theologiae, Martyrium. Si hæc voto firmantur, amittunt rationem consilij & induunt naturam præcepti.

2. Dicuntur consilia: quia sunt liberae observationes, ita, ut sine earum observatione, & justus quis esse possit, & vitam æternam consequi, etsi valde difficulter, propter impedimenta varia in hoc mundo.

3. Dicuntur Evangelica: nam etsi fuerint in lege veteri, non tamen cum tanta perfectione & solemnitate ut in nova lege. vide Philippum à SS. Trin: in

DE CONSILIIIS EPANG: 61

x. 2. de Statu Religioso disp 6. dub: 1. ubi probat in lege antiqua Statum Religiosum verè extitisse.

4. Paupertas Religiosa est *Voluntaria rerum temporalium sub certa regula vel constitutionibus voto firmata abdicatio*. Castitas Religiosa est *perfecta omnis delectationis venevee sub certa regula vel constitutionibus voto firmata remotio*. Obedientia est, *prompta preceptorum Superiorum sub certa regula vel constitutionibus voto firmata executio*.

5. Ad paupertatem refertur vilis habitus & victus. Item abdicatio omnium sæcularium negotiorum & officiorum. Ad perpetuam castitatem servandam, referuntur, parcitas ac tenuitas victus, vita solitaria & clausura, jejunia & strati vilitas. Ad humilem obedientiam referuntur omnia quæ ad colendum DEUM pertinent, ut orationes, meditationes, sacrificia, laudes, gratiarum actiones &c. Ita Loricus sub litera G. Attendant ad hæc Monachi & alij Religiosi & caveant ne signum prædestinationis vertant in signum æternæ damnationis:

status

62 De Bonis Operibus. De Ieiunio
status enim Religiosus est signum præ-
destinationis, ut docet S. Laurentius Ju-
stinianus de perfectione Monachorum
cap: 7.

DISTINCTIO VIII.

*Assignatur generalis divisio bo-
norum operum.*

1. **T**Ria sunt bonorum operum genera.
Jejunium, Oratio, Eleemosyna.

Quoad I.

2. Jejunium latè acceptum, est corpo-
ri per abstinentiam cibi & potus vel in par-
te vel in toto, castigatio Specialiter seu
pro Ecclesiastico sumptum est castigatio
corpori certis diebus iuxta præscriptum Ecclē-
sia, consistens in abstinentia à carnibus, & una
per diem cibi refectione.

3. Jejunium Ecclesiasticum tria re-
quirit. 1. Ut semel in die comedamus,
alias solvitur jejunium. 2. Requirit ab-
stinentiam à carnibus. Nomine carnis
hic & nunc, veniunt etiam originem à
carnibus trahentia, ut sunt ova, casei,
lac,

lac. Hæc non ubiq; prohibentur die jejuniij. 3. Requirit debitam horam edēdi quæ est hora undecima. Vide dicta in 1. Sent: Moral: dist: 19. ex quo patet jejunium plùs dicere quàm abstinentia.

4. Dies in quibus ex præcepto jejunandum, sunt dies *Quadragesimæ*, exceptis diebus Dominicis. Apud nos incipit *Quadragesima* à feria quarta Cinerum.

2. *Quatuor anni tempora cap statuiamus dist: 76.* in quibus præcipitur jejunium trium dierum. 3. Præcipitur jejunare in quibusdam Vigilijs, quæ ideò *Vigiliae* dicuntur, quia Christi fideles ijs diebus non solùm jejunabant sed & vigilabant, quod hoc tempore dignis de causis sublatum est. *Vigiliae* in quibus jure communi jejunatur, sunt *Vigilia Nativitatis Domini*. *Assumptionis B. V. M. c. ex parte de observatione ieiunij.* In vigilijs *tredecim Apostolorum*, in quo numero comprehendo *S. Matthiam & S. Paulum. c. consilium de observatione ieiunij*, exclusâ tamen non solùm *vigilia SS. Philippi & Jacobi*, in qua non jejunatur ob *Paschalis*

lis lætitiæ signum, sed & Vigilia S. Joannis Evangelistæ ob Natalis Domini Solemnitatem. In Vigilia Pentecostes jejunatur saltem ob receptam consuetudinem, quæ attendatur. *c. statumus dist: 76.* idem dic de Vigilia S. Joan: Baptistæ & S. Laurentij ob longum usum moribus receptum. In alijs Vigilijs non est obligatio jejunandi nisi peculiaris aliqua consuetudo suadeat. Idem dic de Feria sexta & diebus Rogationum in quibus sub p. mortali non jejunatur, nisi consuetudo præcipiat. ita refert Bonac. de præceptis Ecclesiæ q. 1. pun: 5. propositione secunda. Reliqua de diebus jejunij, attendendo consuetudinem regni Poloniæ, dicentur DEO favente in fine Decalogi.

Quoad II.

5. Oratio est *ascensus & elevatio mentis ad Deum.*

Explicatur Oratio Dominica.

6. Dicendo *Pater noster, charitatem.*

DEI

DEI ad nos, quâ bonum nostrum vult ut optimus Pater, consideramus: dicendo *in cæli*, majestatem. Licet enim sit ubiq; specialiter tamen in cælis, ut dictum est tractando de objecto Symboli Fidei.

7. Oratio Dominica septem habet petitiones

1. *Sanctificetur Nomen tuum.* Per hanc petimus gloriam DEI propagari.

2. *Adveniat regnum tuum.* Per hanc petimus gloriam DEI ad nos pervenire.

3. *Fiat voluntas tua.* Per hanc petimus ut simus obedientes DEO. *Sicut in cælo & in terra.* Hoc est, sicut Angeli & alij beati in cælo, ita nos in terra.

4. *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* Per hanc petimus, & panem Sacramentalem sc. Eucharisticum, cujus quotidianus usus proficit nobis, in quo intelliguntur alia Sacramenta & dona. Et panem corporalem, per quem intelligitur omnis sufficientia victûs & aliorum corpori necessariorum.

5. *Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos*

nos dimittimus debitoribus nostris. Per hanc
petimus liberari à peccatis.

6. *Et ne nos inducas in tentationem.* Per
hanc petimus, non tam carere tentatio-
nibus, quàm ne consentiamus illis.

7. *Sed libera nos à malo.* Per hanc pe-
timus liberari à pœnalitatibus præsen-
tibus, quæ impediunt sufficientiam
vitæ.

Hæc explicatio sumitur ex S. Th: 22.
q. 83. a. 9.

De Salutatione Angelica.

8. Salutatio B. V. dividitur in tres
partes. Primam partem incæpit Angelus,
cùm dixit. *Ave gratia plena Dominus te-
cum. benedicta tu in mulieribus.* Secundam
subjunxit Elisabeth, cùm ait. *Et benedi-
ctus fructus ventris tui.* Tertiam apposuit
Ecclesia, ut in reverentia Nomen MA-
RIÆ haberetur. Nam MARIA non
est in textu. Ita in terminis loquitur B.
Albertus M. l. 4. Compendij veritatis
Theologicæ c. 2. ubi plura reperies de
prædicta salutatione Angelica. Scias. B.
Eli.

Elizabeth, non solum dicta verba pronuntiasse, sed & præmisisse. *Benedicta tu inter mulieres*, ut narrat sacer text^o Luc: 1.

Quoad III.

9. Eleemosyna est alienæ miseræ sublevatio. Quia autem homo sublevatur & secundum corpus & secundum animam, ideò duo sunt opera eleemosynæ seu misericordiæ, sc. corporalia & spiritualia.

10. Opera misericordiæ corporalia sunt septem. Esurientes pascere. Potum dare sitientibus. Operire nudos. Captivos redimere. Ægros invisere. Hospitio peregrinos suscipere. Mortuos sepelire.

11. Opera misericordiæ spiritualia sunt etiam septem. Peccâtes corrigere. Ignorantes docere. Dubitantibus rectè consulere. Pro salute proximi DEUM orare. Consolari mæstos. Ferre patienter injurias. Offensam remittere, vide dicta in 1. Sententiarum Moralium d. 23. & 25.

OPUSCULUM TERTIUM.

De Opposito Virtutum &c.

PROLOGUS.

1. **A**D notitiam peccati conducit notitia conscientiae. Conscientia est actus intellectus practici, qui dicitur de bonitate vel malitia eorum, quae agimus, ut sunt a nobis hic & nunc.

2. Dividitur ex parte objecti in rectam & erroneam seu veram & falsam. Ex parte actus, in certam, quae est absque formidine. Probabilem quae uni parti adheret cum formidine oppositae. Dubiam quae nulli parti adherens suspendit iudicium. Scrupulosam, quae uni parti adheret cum timore oppositae, ex levi fundamento.

3. Si conscientia scrupulosa includit iudicium, non multum differt ab erronea. Scrupulus tamen differt, quia hic est

est inani apprehensio, & hinc ortus timor & anxietas alicubi esse peccatum ubi non est.

4. Ad notitiam peccati etiam conducit notitia ignorantia. Hæc alia est juris alia facti. Exemplum primæ dum ignoro latam v. g. excommunicationem in percussorem Clerici. Secundæ, dū percutio Clericum & nescio esse Clericum.

5. Item ignorantia alia est invincibilis alia vincibilis. Illa est, dum ignoramus quæ aut scire non tenemur aut non possumus. Hæc est dum ignoramus, quæ scire tenemur & possumus, eorumque antea aliquem saltem scrupulum habuimus.

6. Quando adhibuimus diligentiam sed non sufficientem est ignorantia culpabilis sed non crassa. Quando nullam, est ignorantia crassa.

DISTINCTIO I.

Explicatur definitio & divisio peccati in communi.

1. **P**eccatum est dictum vel factum vel concupitum contra legem aeternam. S. P. Aug: Quoniam affirmatio & negatio reducuntur ad idem genus, ideo intelligendum est: peccatum quoque esse, non dictum quod secundum legem DEI dici debebat, & non factum quod fieri oportebat, in corde quoque omissum, quod desiderari amariq; debebat. Utrobique enim est deviatio à statuto legis divinæ, quæ ab æterno existit in DEO, estq; exemplar & regula agendorum per eos, qui subduntur gubernationi eius.

2. Dividitur in personale & originale. Personale est, quod propriâ peccantis voluntate committitur. Originale, quod etiam naturæ dicitur, quod communi voluntate primi Parentis, quæ totius humani generis censetur, est commissum.

3. Dividitur 2. in actuale & habituale. Actuale est actus malus & difformis regulis morum. Habituale consistit in quadam macula, quæ in anima relinquitur ex peccati actuali, & in ea remanet donec per penitentiam deleatur.

4. In mortale & veniale illud inferi mortem animæ, eam privando gratiâ & charitate & avertendo ab ultimo fine. Hoc verò nec gratiâ nec charitate privat sed eius tantum fervorem minuit, nec avertit ab ultimo fine sed eius consecutionem retardat.

5. In cõmissionis & omissionis. Peccatum cõmissionis consistit in productione alicuius actûs mali & difformi reguli morû. Omissionis est carentia seu privatio alicuius actûs debiti & lege præscripti. primum pugnat cum præcepto negativo, ponendo actum qui jubetur non poni. Secundum pugnat cum præcepto affirmativo, negligendo actum, qui præcipitur.

6. In carnale & spirituale. Carnale est quod perficitur delectatione carnali. v. g. gula & luxuriâ, quæ in delectatione ciborum & venereorum consummãtur. Spirituale verò perficitur delectatione spirituali, ut superbia, invidia & similia, quæ in sola apprehensione alicuius rei concupitæ, vel ad placitum habitæ consummantur. Carnale plus habet de cõversione quàm de aversione. Spirituale plus de aversi-

one quàm de conversione. Ex quo inferas peccatum esse aversionem à Deo & conversionem ad creaturam.

7. In peccatum quod est contra Deum, proximum & seipsum. Quando homo detrahit Deo amorem & reverentiam debitam dicitur peccare in DEUM, ut Sacrilegus, hæreticus, blasphemus. Quando homo suas passiones ratione non regulat peccat in seipsum, ut avarus, gulosus, luxuriosus. Quando homo non servat proximo ius debitum, vel offendit humanam societatem cui naturaliter alligatur, tunc contra proximum, ut fures, homicidæ, adulteri &c.

8. In peccatum cordis, oris & operis. Quæ divisio dupliciter intelligi potest, 1. ut per peccatum cordis illud intelligatur, quod interius consummatur, v. g. hæresis. Per peccatum oris, quod locutione perficitur, v. g. mendacium. Per peccatum operis, quod opere completur, v. g. adulterium & homicidium.

9. 2do hæc divisio intelligi potest, ut sit non tam in diversa peccata, quàm in diversos gradus peccati. Iracundus enim

v. g. ex hoc quò appetat vindictam. primò perturbatur in corde. 2. in verba contumeliosa prorumpit. 3. procedit ad facta injuriosa idem patet in luxuria, & quolibet alio peccato, in quo est primò conceptio cordis, sc. cogitatio, deinde manifestatio & locutio, tandem completio externa.

10. Octavò dividitur peccatum, in peccatum ex infirmitate & passione, ex ignorantia & malitia. Peccatum ex infirmitate & passione est quod oritur ex aliqua gravi tentatione & motione appetitùs sensitivi trahentis voluntatem ad consensum. Peccatum ex ignorantia est quod procedit ex ignorantia culpabili & vincibili. Ex malitia, quod plenà libertate & voluntate committitur nulla passione incitante & nullà ignorantia excusante. Primum peccatum dicitur contra personam Patris, cui appropriatur potentia. Secundum, contra personam Filij, cui appropriatur scientia. Tertium contra personam Spiritùs S. cui appropriatur bonitas.

11. Tandem dividitur in peccatum

D

pro-

proprium & alienum. illud est quod ab ipso peccante committitur. Hoc vero licet ab alio committatur nobis tamen imputatur. Et hoc multipliciter. Vel ratione præcepti, vel consilij, vel suasionis, vel adulationis, vel protectionis, vel propter defectum correctionis. Hæc desumpta sunt ex N. Opusculo Sent: Moralium.

DE PECCATIS IN PARTICULARI. DISTINCTIO II.

De Superbia.

i. **D**escendēdo ad particularia: peccatum dividitur in septem capitalia, sic dicta, quia ab his alia oriuntur. Sunt autem: Superbia, Avaritia, Luxuria, Invidia, Gula, Ira, Acedia.

2. Superbia est *appetitus inordinatus*, hoc est perversus appetitus, *excellētie*. Perversus autem erit, si fuerit contra rationis regulam. v g quia est aut de re falsa, aut mala, aut non commensurata appetenti, aut ob malam finem. Ex Nicolao

Molci-

Moscicensi 2. p Tyrociniij Artis Pœnit:
de Superbia.

3 Quatuor modis cōtingit superbia.

1. Quando quis iudicat quòd bonum
quod habet, ex se habeat seu à se. 2.

Quando iudicat quòd bonum quod ha-
bet, ex DEO habeat, attamen ex suis me-
ritis. 3. Quando jactat se habere quod

non habet. 4. Quando quis singulis de-
spectis, vult videri se singulariter habe-
re, quod habet S. Greg: apud S. Th: 22.

q. 162. a. 4

4. Samuel de Lublino 2. p. casuum.

Conscientiæ duodecim filias assignat su-
perbiæ: Sunt autem, inobedientia, con-
temptus, præsumptio, ambitio, vana glo-
ria, hypocrisis, jactantia, discordia, cu-
riositas, pertinacia, contentio & infide-
litas. Moscicensis loco cit: addit novi-
tatum inventionem: sed hanc reducere
posset Samuel de Lub: ad curiositatem.

5. Inobedientia est vitium, quo qui
renuit facere quod iubetur.

6. Contemptus est, Quo lex, vel etiam
ipse legislator despicitur, Quid sit contem-

ptus formalis v. dicta in 4. Sent: Mor:
d. 3. §. Quæritur.

7. Præsumptio est, per quam ex falsa
aut nimia virium confidentia aggredimur ex-
cedentia nostram facultatem.

8. Ambitio est inordinatus appetitus ho-
noris, aut dignitatis ratione honoris. Dixi
advertendo ex Sylv: V. superbia, ratione
honoris: nam appetitus tantum dignita-
tis pertinet ad præsumptionem secun-
dum S. Th: apud Getium v. Ambitio.
Ex quo patet quomodo intelligendus Mo-
scicensis definiens ambitionem etiam
per dignitatem.

9. Vana gloria est inordinatus appetitus
clara opinionis & laudis apud alios. Scias
pro nonnullorum consolatione, hæc
tantum est p: veniale, licet sit defalsis
(dummodo non mortiferis) & transito-
rijs immoderatè, & licet sit de bonis
operibus, jejuniis, oratione &c. quæ quis
facit consultò propter vanam gloriam.
Mosc. l. c. & Fernandez p. 4. de super-
bia n. 10.

10. Hypocrisis est simulatio virtutis aut
san-

sanctitatis quam homo non habet. Addit Mo-
scicentis loco cit: etiamsi hoc faciat bo-
no fine, ne alios scandalizet, quia est
mendacium. Dico tamen si velis caven-
do scandalum te virtuosum representare
licet non fueris, tac propositum emen-
dandæ vitæ & tunc non mentieris.

11. Jactantia, quâ quis se verbis extollit
super illud quod est, vel quod homines opinan-
tur de eo.

12. Discordia est voluntatum contrari-
etas circa aliquod unum, dum unum alicui
placet, alteri verò displicet.

13. Curiositas est inordinatum desideri-
um sciendi, sive per intellectum, sive per sen-
sum, ea quæ ad se non pertinent, vel si perti-
nent, maior tamen cura adhibetur in illu-
cognoscendâ quàm par sit. in viciis novitatum
est excogitatio inusitatorum admirationem pa-
tientium, ut fit in sustinendis novis opi-
nionibus, in usu insolitæ formæ vestien-
di convivandi &c.

14. Pettinacia est persistencia in suo iu-
dicio & asseveratione plusquàm oportet

15. Contentio est sermo contrarius al-
teri

teri, veritatem impugnans, non animo disputandi sed contradicende.

16. Infidelitas est, exclusio fidei. Privativa tunc est, dum quis nec credit, nec discredit, sed animum suspendit. Contraria dum quis discredit, aut credit esse falsa, quae proponuntur.

17. Scias pro meliori praedictorum notitia. Superbia dupliciter sumitur. Communiter ut se extendit ad excellentiam personae, honoris, laudis, dignitatis, virium. Et specialissimè, ut se tantùm extendit ad excellentiam personae sistendo in ipsa. sc. dum quis vult excellentior esse quàm sit, in quacunq; materia, ex quacunq; occasione, absq; eò quòd desideret dignitatem, & absq; eò quòd aggrediatur aliquod praclarum opus, vel affectet laudari.

18. Ambitio ergo praesumptio & similes, ita oriuntur & sunt filiae superbiae, intellige specialissimè sumptae, quòd sint etiam species superbiae communiter sumptae. Et haec de illis in recto potest praedicari; verum enim est Ambitio

tio est Superbia, seu inordinatus appetitus excellentiæ &c.

DISTINCTIO III.

De Avaritia.

1. **A**varitia est appetitus inordinatus habendi. sc. divitiâs, aliasvè res temporales exteriores.
2. Avaritiæ filix sunt multæ ait Moicicensis 2. p. Tyrociniij Artis Pœnitentiariæ § de Avaritia, ex quibus septem ab aliquibus numerari solent. Proditio, Fraus. Fallacia seu dolus. Perjurium, quò revocatur mendacium, inquietudo. violentia & obduratio.
3. Proditio est manifestatio alicuius occulti illativa nocumenti.
4. Fraus est deceptio alterius in aliquo factò, illativa nocumenti.
5. Fallacia est deceptio alicuius in verbis, illativa nocumenti.
6. Perjurium est mendacium iuramento firmatum illativum nocumenti.
7. Inquietudo est, inordinata temporalium sollicitudo.

8. *Violentia est, rapina seu extorsio bonorum.*

9. *Obduratio seu immisericordia est, duritia in pauperes denegando eleemosynam.*

DISTINCTIO IV.

De Luxuria.

1. **L**uxuria est *inordinatus appetitus venereorum.*

2. Sex sunt species Luxuriæ. Simplex fornicatio. Stuprum. Adulterium. Incestus. Raptus. Peccatum contra naturam. S. Th: 22. q. 154. a. 1.

Sacrilegium (quod est illicitus concubitus cum femina voto castitatis adstricta, vel in loco sacro, aut ab habente votum castitatis) non numeratur à S. Th: inter species luxuriæ, quia ex se directè pertinet ad irreligiositatem & reductivè ad luxuriam.

3. Simplex fornicatio est *illicitus concubitus soluti cum soluta non virgine in vase naturali.* Dicitur solutus cum soluta, id est, non existentes in Matrimonio, si-

ve ra.

ve rato sive consummato Ad hanc speciem reducitur concubinatus.

4. Stuprum est *desloratio virginis per fractionem claustrj virginalis*. Differt specie à fornicatione, secundum S. Th l. c. a 6.

5. Adulterium est *illicitus concubitus, vel coniugati cum coniugata, vel coniugati cum libera vel literi cum coniugata*. In primo aperienda est in confessione circumstantia utriusq; coniugati, quia iniustitia duplex & æquivaler duplici peccato.

6. Incestus est *illicitus concubitus cum consanguinea vel affine usq; ad quartum gradum inclusive*. Huc pertinet peccatum cum habente cognationem legalem, cum à se baptizata Secundum aliquos cum filia confessionis.

7 Raptus est *dum quis abducit feminam à domo parentum vel eorum sub quorum cura est, aut à domo propria, si sit sui iuris, ipsa invitâ ad fornicandum cum illa, aut Matrimonium contrahendum*. V. Trid: sess: 24. c. 6.

8 Peccatum contra naturam est *omni actus libidinosus extra vas, aut contra modum à natura institutum*.

9. Peccati contra naturam quatuor sunt species. Mollities seu pollutio. Bestialitas. Sodomia. inordinatus concubitus.

10. Mollities seu pollutio est *voluntaria seminis effusio extra vas*. Potest habere speciem alterius libidinis, si quis in actu turpi delectetur de alio actu sive morosè, sive cum animo perpetrandi si posset, aut acsi defacto perpetraret.

11. Bestialitas est *coitus cum bestia*. Ad bestialitatem reducitur coitus cum Dæmone succubo vel incubo: quia corpus assumptum à Dæmone non est verum corpus humanum.

12. Sodomia est *illicitus concubitus vel masculi cum masculo, vel foemina cum foemina*. Pollutio ex tactu personæ ejusdem sexûs reducitur ad Sodomiam.

13. Concubitus masculi cum foemina in vase præpostero secundum Armillam conformiter ad mentem D. Thomæ non est propriè Sodomia, sed potiùs concubitus inordinatus & monstruosus, consequenter specie distinctus à concubitu

bitu masculi cum masculino.

14. Tandem inordinatus concubitus tunc est, quando non est debita corporum positio, vel quando non seminatur in vase, vel quando non adhibetur instrumentum debitum. Primus concubitus si fit in vase debito & sine periculo effusionis seminis non est mortalis inter conjuges. Hæc sunt desumpta ex N. Opusculo Sent: Mor: l. 1. d. 26.

15. Ad hæc reducuntur. Turpiloquium. Auditus turpium sermonum. Lectio obscænorum. Aspectus. Tactus causa voluptatis carnalis. Oscula eodem sine facta. Choreæ. Motus sensualitatis De his consule Mose p. 2 Tyrocinijs artis Pœnit. § de Luxuria & Sent: Mor: l. 1 d. 29.

16. Filias luxuriæ enumerat Samuel de Lublino & Gab: à S Vinc: V. Luxuria sc: cæcitatem mentis, inconstantiam, inconsiderationem, præcipitationem, amorem sui, odium DEI, desiderium præsentis vitæ & horrorem futuri sæculi.

17. Cæcitas mentis impedit hominem

ut non cogitet de celestibus, nec sacras conciones, nec pia monita intelligat

18. Inconsideratio facit, ut homo sepe agat, quæ suum statum dedecent, cum non levi aliorum scandalo.

19. Præcipitatio impedit consilium de mediis necessariis ad actum bonum.

10. Inconstantia facit, ut homo non servet propositum maxime de vitæ emendatione.

21. Amor sui, quo homo plus seipsum diligit quam Deum.

22. Odium DEI, quo voluntas expressè avertitur à Deo, displicendo de eius bono vel volendo ei aliquod malum.

23. Horror futuri sæculi facit ut homo cogitet de morte & eam nimis timeat.

24. Desiderium præsentis vitæ, quo homo cupit hic semper vivere.

25. Infert Gabriel à S. Vinc. Luxuriam maxime cavendam à viris contemplativis, literatis, studiosis, Rectoribus, Gubernatoribus, Principibus, Judicibus, &c.

DISTINCTIO V.

De Invidia.

1. **I**nvidiam definit N. Mosc: l. c. § de Invidia. *Est tristitia de alieno bono, eò quòd impedit aut diminuit seu obscurat invidenti excellentiam.* Bona autem hominis sunt scientia, honor, fama, reputatio, divitiæ, favor, veneratio, dignitates, &c.

2. Secundùm citatum Doctorem tristitia de bono alterius habet septem respectus.

3. Primò, quia est bonum illius, cui malum optamus, & hoc pertinet ad odium.

4. 2. Quàmvis in se bonum sit, præbet tamen occasionem mali, v. g. insolentiæ. Et sic tritari de bono alterius pertinet ad charitatem.

5. 3. Quia bonum unius est nocivum alijs. Et sic tritari de dominio oppressoris pertinet ad compassionem respiciendo præcisè oppressos.

6. 4. Quia bonum unius est formidolosum alteri. v. g. Sperat Petrus ex officio, dignitate Joannis, aliquid injustè proventurum & de præfatis excellentijs tristatur, quod pertinet ad timorem.

7. 5. Quia tali bono v. g. prosperitate indignus. Et sic tritari pertinet ad indignationem. Quòd si tristitia sit de injustitia in distributione bonorum, sic tritari pertinet ad justitiam.

8. 6. Tristatur quis de bono alterius, non quia est in altero, sed quia ipse caret eo. Qualiter tritari pertinet ad æmulationem.

9. 7. Tristatur quis de bono alterius quia est malum dolentis: hoc est, quia redundat in aliquod ejus gloriæ incommodum. Et sic tritari propriè pertinet ad invidiam.

10. Hi modi tristandi de bono proximi ideò assignati ut intelligatur natura invidiæ propriè acceptæ.

11. Quomodo doctrina Mosc: & Samuelis de Lublino assignantium septem modos tristitiæ circa bonum proximi

sit concilianda cum doctrina S. Thomæ assignantis, quatuor modos, altioris est fori.

12. S. P. Gregorius relatus à S. Th: 2. 2. q. 36. art. 4. has refert filias invidiæ. Et sunt odium, susurratio, detractio, læticia in adversis proximi, afflictio in prosperis ejus. Quid sit odium patet ex dictis & patebit ex dicendis. Quid susurratio, & detractio patebit ex dicendis circa octavum præceptum.

DISTINCTIO VI.

De Ira.

1. **I**Ra dupliciter sumitur. Communiter seu vulgariter & propriè. Communiter sumitur pro quadam perturbatione animi cum actuali impatientia. Propriè & specialiter pro appetitu vindictæ.

2. Ira ad vindictam pertinens duplex est. Licita & illicita. Licita vocatur ira per zelum, illicita vocatur ira per vitium.

3. Zelus est appetitus vehemens puniendi
malum

malum, servando tamen rationis ordinem & legi dispositionem. v. g. ut iustitia servetur, &c.

4. Ira vitiosa est inordinatus appetitus vindictæ. v. g. eo solo quòd injuria sumus affecti, & sic ut animus irati satietur alienâ miseriâ.

5. Ira differt ab iracundia, illa enim dicit actum, hæc potentiam. Ait Gab: à S. Vinc: v. ira. Addit, iratus vehementer comparatur asrepto à Dæmone.

6. Germina, seu filias iræ in tres classes distinguit Mosc: l. c. § de ira ex S. Th. Nam in corde nascitur indignatio, rumor mentis & odium, in ore clamor, maledictio, contumelia, blasphemia, rixæ verbales, in facto, pugna seu rixæ reales, seditiones, factiones.

7. Indignatio est, quâ homo indignum reputat (illum à quo malum accepit) suâ affabilitate, familiaritate & colloquio, averrens ab eo faciem aut oculos, nolens de eo audire ullum verbum bonum, ac detestans, quòd ei aliquando amicus fuerit, benefecerit, &c.

8. Tumor mentis, quo in corde iniuria versatur, ruminatur atq; exaggeratur, cum repetitione causæ, & interiori aspera responsione, excogitatione mediiorum ad exercendam vindictam: ac proinde quasi tumescit mens tali amaritudine repleta.

9. Odium est quo displicet proximi bonum, vel optat malum. Differt ab ira. Nam iratus non intendit nocere, nisi ei qui sibi vel suis nocuit, ut vindicta sit quasi quædam recompensatio. Per odium autem intenditur malum absq; tali respectu, sed absolutè eo tantum fine, ut alicui malè sit, propterea, quòd vel nequam sit, vel nobis contrarius, vel quia ejus persona est odiosa, nobisq; displicet.

10. Clamor est, confusa, tumultuosa, sub elata voce, locutio.

11. Quid maledictio contumelia & similia, patebit ex dicendis circa octavum præceptum. Quid blasphemia ex dicendis circa primum præceptum.

Hæ descriptiones filiarum iræ desum-

sumptæ sunt ex P. M. Nicolao Mose: l. c. §. de ira.

12. Seditio est *rebelli nonnullorum contra superiorem commotio.*

13. Factio est *modorum de inferendo damno sive temporali sive spirituali adinventio.* Hæ undecim filix iræ possunt reduci ad sex à S. Th: 22. q. 158. a. 7. assignatas. Et sic non contradicitur S. Thomæ.

DISTINCTIO VII.

De Gula.

1. **G**ula est *inordinatus cibi potûsq; appetitus.* Appetitus inordinatus solius cibi, vocatur *comestatio.* Solius potûs, *ebrietas.*

2. Quinq; sunt gulæ species. *Præproperè. Lautè. Nimis. Ardenter. Studiosè.* S. Th: 2. 2. q. 148. a. 4. ex S. Greg.

3. Prima species gulæ est *Præproperè,* quando quis ex impatientia prævenit tempus comedendi. 2. Quando quærit cibos *lautos & pretiosos.* 3. Quando multum comedit vel bibit. 4. Quando
avi-

avidè cibum sumit 5. Quando nimis accuratè cibos præparat, vel sic paratos desiderat. Ita in terminis Gab: à S. Vinc: v. Gula.

4. Filix gulæ sunt quinque 1. Inepta lætitia 2. Scurrilitas 3. Immunditia. 4. Multiloquium. 5. Hebetudo mentis. S. Th: 1 c. a. 6. ex S. Greg.

5. Inepta lætitia dicitur quâ homo gaudet in his, quæ ex se nullam, vel saltem non tantam faciunt delectationem. Hæc turpitude apparet in ludo, joco & similibus.

6. Scurrilitas consistit in verbu ac gestibus inverecundis. Ut sunt impuræ cantilenæ. versus. cavilli. gestus. tactus petulantes, turpes &c.

7. Immunditia sumitur pro superflua & turpi humorum è corpore emissionem. ut sunt vomitus. Pollutiones in somnis turpibus causatæ ex nimio cibo vel potu &c.

8. Multiloquium est multitudo locutionis cum superfluitate præter utilitatem vel necessitatem.

9. Hebetudo mentis est grossities intellectus quâ homo non potest pertingere ad cognitionem

tionem rei, nisi per multa ei sit exposita. Hoc evenit tum ratione vaporum quibus op-pletur cerebrum. Tum ratione delectationis superflue, ex qua fit, ut mens quasi inhæreat patinis & vitris.

DISTINCTIO VIII.

De Aecidia.

1. **A** Cedia est tristitia de bono divino, non quatenus est arduum & difficile, sed quatenus ad nos pertinet, nobis est utile & nostrum beneficium, ducens ad finem, vel consistens in fine excellentissimo.

2. Hinc collige vulgum non propriè intelligere hoc peccatum pro segnitie aut pigritia ad DEI obsequium, aut pro tristitia. v. g. de jejuniio incidente tali tempore vel alio bono opere, inquãtum est laboriosum, animo & corpori molestum, vel impeditivum delectationum mundanarum: talis enim tristitia ex repugnantia sensualitatis oritur, & ordinariè etiam consensu rationis accedente, veniale peccatum est, ait P. M. Nicol: Mosc.

3. Septem filia acedia assignantur: Pigritia seu torpor. Tedium seu fastidium. Evagatio mentis. Pusillanimitas. Aversio à bono divino, aliàs malitia à D. Greg: dicta. Exasperatio contra benè monentes, aliàs rancor. Desperatio.

4. Pigritia seu torpor est quando homo negligit & omittit facere, quæ ex precepto vel quasi ex precepto tenetur facere. v.g. non communicando in Paschate, &c.

5. Tedium est, propter quod aliqui inchoans bonum opus nauseat super illo, tanquam insuavi, & deserere proponit.

6. Adverte. Prima pars hujus descriptionis non innuit filiam invidiæ, sed secunda pars: nam nausea super bono opere est ipsamet acedia, cum sit tristitia de bono divino. Hinc Bonac: & Fernandez acediam definiunt per tedium & nauseam.

7. Evagatio mentis est, quando quæ refugiens sancta, divertit ad impertinentia, quæ in cogitationibus versat, & deserens attentionem debitam distractionem volutariè admittit.

8. Pusillanimitas est qua homo non audet divina consilia, que perfectionu sunt agredi.

9. Aversio à bono divino, aliàs ex D Gregorio dicta malicia, est tristitia aggravaus hominem propter bonum seu beneficium à Deo nobis exhibitum, v. g. si quis tantùm esset aversus à DEO, quòd audiens vel cogitans statutum sibi à DEO, quòd sit futurus civis Sanctorum, tristeretur & fastidiret quasi nolens hoc esse. Vel si displicerent ei bona spiritualia, velletq; ea non fecisse, Vel si contemneret DEI beneficia, desiderando se non fuisse natum, non esse ad beatitudinem ordinatum. Detestaretur, quòd sint ei provisã ad beatitudinem media, v. g. Sacramenta, &c.

10. Huc spectant illi qui propter nimium affectum ad res temporales amisso gustu spiritualium, desiderant in mundo perpetuitatem non curantes gloriam æternam, immò interdum corde & ore beatitudini renuntiant, præponētes temporalia æternis.

II. Exasperatio contra benè mome-
tes, aliàs Rancor. importat quandam animi
commotionem contra ad bona inducentes. v.g.
Parentes. Confessarios. Concionatores.
&c.

Quid sit desperatio patebit ex dicen-
dis de peccatis contra Spiritum S.

DISTINCTIO IX.

De Gravitate Peccatorum Capi- talium.

1. **S**uperbia est peccatum mortale ex
genere suo si sit consummata & per-
fecta, idest, si quis ita excellere appetat,
ut Deo, superioribus, eorumque legibus
subijci nolit. imperfecta, quâ quis, subij-
ciendo quidem quibus tenetur, in suo
tantùm affectu se magnificat, est p ve-
niale, ut refert P. Hermannus ex Cajeta-
no v. Superb. Quia sine Dei & aliorum
despectu plus justò se efferre, non est gra-
vis deordinatio. Esset gravis cum nota-
bili aliorum contemptu, complacendo
in aliorum notabili abiectione.

2. Avā-

98 DE GRAV: PEC: CAPIT:

2. Avaritia ut est rei alienæ immoderatus appetitus v. g. alienum retinendo, & ut opponitur iustitiæ, ex genere suo est p. mortale: ut verò est immoderatus appetitus propriarum divitiarum in ijs delectando, tenaciter retinendo, & ut opponitur libertati, est solùm ex genere suo p. veniale. Qualiter avaritia communiter & ordinatè sumitur. Hanc doctrinam sumpsit Gab: à S. Vinc: ex S. Th: 2. 2. q. 118. a. 4.

3. Luxuria ut sumitur pro inordinato actu extra matrimonium est ex genere suo p. mortale. Quia prodigitur semen humanum in quo est homo in potentia: quod sine dubio est grave & notabiliter repugnans rationi. Sumitur ex S. Th: q. 15. de malo § 2.

4. Invidia ex genere suo est p. mortale. Quia contrariatur charitati. Sicut enim charitas gaudet de bono proximi ita invidia tristatur. D. Th: 2. 2. q. 36. a. 3. & q. 10. de malo a. 2.

5. Ira sumpta pro inordinato appetitu vindictæ ex genere suo est p. mortale.

rale. (Quod intellige quando est ex plena deliberatione, & malum quod inferatur est notabile.) Quia contrariatur charitati & iustitiæ. Sumpta pro perturbatione animi. v. g. si quis nimis ardentem commoveatur interiorius, vel si nimis exteriorius signa interioris commotionis manifestet, non est ex suo genere mortalis. S. Th: 2.2. q. 158. a. 3. & q. 12: de Malo a. 3.

6. Gula ex genere suo solum est p. veniale. Gabriel à S. Vinc: V. Gula ex S. Th: Quia ex genere suo in hoc consistit quod quis inordinate cibum vel potum appetat. v. g. quia plus, citius, avidius, lautius sumit, quam deceat, vel in delectatione cibi sistit non referendo, saltem implicitè ad finem honestum, quod tantum est veniale, nec ex terminis importat notabile excessum. Sumitur ex Sam: de Lub.

7. Contra gulosos per ebrietatem sic habet Apostolorum 42dus Canon: Episcopus aut Presbyter aut Diaconus, aleæ atq; ebrietati deserviens, aut desinat, aut certè communionem privetur, idem statuit Eutichianus

nus Papa & Concilium Moguntiacum.
Cant: 46. Hæc & alia refert Povodo-
vius in instructione Confessariorum su-
pra 3. Præceptum.

8. Acedia secundum genus suum est
p. mortale. Nam proprius effectus cha-
ritatis gaudium de DEO, acedia autem
est tristitia de bono divino. Et sic con-
trariatur charitati. Consequenter est ex
se p. mortale, nisi excuset imperfectio
actûs. S. Th: 2. 2. q. 35. a. 3.

9. Sive autem tristeris de re cadente
sub præcepto, sive sub consilio peccas
mortaliter. Et sic qui omisit Sacrum v g.
ex acedia propriè sumpta, non sufficit
in confessione fateri omissionem Sacri-
sed necessarium est p. acediæ explicare,
Gab: à S. Vinc: V. Acedia,

Quæsitum.

*Quæ virtutes peccatis capitali-
bus contraria?*

1. R. Hæ à referentibus doctrinam
Christianam solent assignari. Humilitas
Largitas, Castitas, Benignitas seu Bene-
volen-

DE VIRT: PEC: CAP: CONTR: 99

volentia, Patientia, Temperantia & Devotio.

2. A quodam in tabula Christiana loco benignitatis, ponitur amor proximi. Loco temperantiæ, abstinencia. Loco devotionis, diligentia.

3. Cæterum possunt etiam sic enumerari. Humilitas. Largitas. Justitia. Castitas. Charitas, Mansuetudo. Temperantia. Humilitas contra superbiam. Largitas & justitia contra avaritiam supra explicatam. Castitas contra luxuriam. Charitas contra invidiam & acediam ut patet ex dictis. Mansuetudo & justitia, contra iram supra explicatam. Temperantia contra gulam. Descriptiones harum virtutum reperies in 3. Sent: Thomisticarum: ubi ago de virtutibus in particulari. Nec placet omnia repetere.

DISTINCTIO X.

De Peccatis contra SPIRITUM S.

1. **P**eccata in Spiritum Sanctum sunt
E 2 sex.

sex. Desperatio. Præsumptio. Impugnatio agnitæ veritatis. Invidia fraternæ gratiæ. Impœnitentia & obstinatio.

2. Desperatio, quando quis abicit spem de sui emendatione. Peccatorum remissione, gratiæ & gloria consecutione. Potest autem aliquando conjungi hæresi, aliquando absq; hæresi esse. Nam si quis exprimat saltem corde tale iudicium, quod DEUS non possit sibi parcere, aut non parceret, si debito modo se disposuerit, aut quod impossibile sit ei in hoc statu consequi gratiam & postea gloriam, est contra fidem. Sine hæresi verò: si quis secum ita deliberaret. Ego nunquam me disponam, & ideo nunquam mihi DEUS parceret ac proinde damnabor.

3. Præsumptio est inordinatus conatus spei, quâ expectat quis per virtutem & misericordiam Dei, id, quod secundum legem Dei ordinariâ non est possibile: v. g. remissionem peccatorum absq; pœnitentiâ. Gloriam æternam sine meritis, aut solis viribus naturæ absq; DEI gratiâ. Et potest conjungi hæresi, si quis ita crederet. Et
absq;

absq; hæresi, si ita quidem non judicaret, sed ita se gereret ac tenderet in æternam beatitudinem; ac si posset sua voluntate absq; operibus, aut illis solis sine gratia DEI obtineri.

4. Impugnatio agnitæ veritatis, tunc est, quando qui post propositam fidei vel bonorum morum doctrinam, impugnat eam volens persuadere esse falsam.

5. Invidentia fraternæ gratiæ est dum qui tristatur ex hoc quod gratia Dei crescat in mundo. Hinc si quis videns fratrem suum in DEI servitio proficere, peccatores pœnitentiam agere, doleret super hoc, peccaret contra Spiritum S. quasi contemnens interioris gratiæ auxilium.

6. Impœnitentia hic non significat permanentiam in peccato usque ad mortem, sed importat propositum non pœnitendi: S. Th. in 4. d. 43. a. 2. ad 3. & in expositione literæ. Quod si esset propositum non pœnitendi usque ad mortem, sine dubio esset impœnitentia, ut hic sumitur pro speciali peccato & in Spiritum Sanctum.

7. *Obtinatio est firmum propositum inhaberendi peccato propter aliquam delectationem licet brevem.*

8. *Hæc peccata dicuntur irremissibilia. Non quòd nullatenus remitti possint, sed quia difficilè & rarò remittuntur, eò quòd habeant in se repugnantiam ad remissionem, & DEI dona, quæ contemni videntur.*

Quæsitum.

Quot sunt remedia contra peccata in Spiritum Sanctum?

R. *Esse sex, secundùm Fabium incarnatum. Primò. Spes de misericordia DEI. Timor de divina justitia. Cognitio veritatis fidei & bonorum morum. Auxilium divinæ gratiæ. Dolor de peccato commissio, & propositum abstinendi à peccato.*

DISTINCTIO XI.

Referuntur alia divisiones peccatorum.

Aliæ DIVISIONES PECCAT: 103

1. **I**nter alias divisiones etiam assignari solet peccatum contra Patrem, Filium & Spiritum S. sed de hac divisione jam egimus dist. 1, n. 10.

2. Peccata in cælum clamantia sunt quatuor. Homicidium voluntarium, hoc est directè factum. Sodomia. Oppressio pauperum, ac merces operariorum defraudata.

3. Nomine pauperis intelligitur non tantùm miserabilis persona. v. g. advena, pupillus, subditus, servus, sed etiam quicumque est inferioris conditionis respectu excellentioris.

4. Nomine oppressionis intelligitur quæcunque afflictio.

5. Dicuntur in cælum clamare: nam ob sui gravitatem velocem petunt ultionem.

6. Peccata aliena sunt novem. Seu novem sunt modi quibus aliena peccata nobis imputantur, & continentur his verbis Iussio. Consilium. Consensus. Palpo. Recursus. Participans. Murus. Non obstans. Non manifestans. Ho-

104 RESOL: aliqua de PEC:
rum brevis explicatio habetur in 1. Sent:
Mor: de homicidio.

7. Opera carnis hæc enumerantur à
S. Paulo ad Gal: 5. Fornicatio, immundi-
tia, impudicitia, luxuria, idolorum servitus,
veneficia, inimicitia, contentiones, emulatio-
nes, ira, rixa, dissensiones, sectæ, invidia, ho-
micidia, ebrietates, comessationes & hæc si-
milia quæ prædico vobis, sicut prædixi, quo-
niam qui talia agunt regnum Dei non conse-
quentur.

8. Q: 1. Quot modis peccatum com-
mittitur? R. 4. Cogitatione. Locutione.
Opere, & Omissione.

9. Q: 2. Quot sunt fundamenta, ori-
gines & causæ peccatorum? R. 3. Igno-
rantia. Fragilitas quô pertinet passio,
Malitia.

10. Q: 3. Quæ concurrunt ad p. mor-
tale? R. hæc. 1. Gravitas ex parte
objecti. 2. Perfecta advertentia ex par-
te intellectûs. 3. Plenus consensus ex
parte voluntatis. Gravitas ex parte o-
bjecti colligitur ex notabili contrarieta-
te cum charitate DEI & proximi: Alia
autem

RESOL: aliqua de PEC: 105

autem est gravitas objecti peccaminosi
ex se & sua natura v g. odium DEI.
Alia ex gravi prohibitione ut fait in po-
mo primis parentibus prohibito. Quot
modis mortale transit in veniale vel è
contra. Quæ excusant à mortali vel ab
omni, v. dicta in 4. Sent: Moral: d. 1.
Vnde sumatur distinctio numerica pec-
catorum. v. in 2. Sent: Mor: d 61. circa
finem. Vnde distinctio specifica pecca-
torum. v. in 3. Sent: Thomi:
sticarum d 75:

OPUSCULUM

QUARTUM.

De Præceptis Decalogi.

Præcepta alia sunt legis naturæ.
Alia scriptæ. Alia gratiæ. Alia
legis canonicæ.

Præcepta legis naturæ duo sunt. Quod
tibi non vis fieri, alteri ne feceris.

E 5

Quod

108 DE PRÆC: DECALOGI.

Quod tibi vis fieri, alteri facias. Legis scriptæ sunt decem, de quibus in hoc opusculo.

Legis gratiæ duo (intellige quoad majorem explicationem, semper enim erant) Diliges Dominum DEUM tuum ex toto corde tuo &c. & proximum tuum sicut te ipsum. Legis canonicæ aliqui numerant quinque. Absolutè tamen loquendo, & naturæ, & scriptæ, & gratiæ, & legis canonicæ sunt plura. Sed hæc, vel communiora, vel magis principalia, vel magis scitu necessaria.

1. **D**ecalogueus dicitur à denario numero præceptorum, & sic Decalogueus idem est quod volumen sacrum continens in se decem moralia præcepta, sequentibus contenta.

Vnum crede DEUM. Nec jures vana per ipsum. Sabatha sanctifices. Habeas in honore parentes. Non sis occisor. Mæchus. Fur. Testis iniquus. Alterius sponfam. Nec rem cupias alienam.

Horum fundamentum & radix est dilectio DEI & proximi.

2. Ex præceptis Decalogi alia sunt primæ, alia secundæ tabulæ. In duobus enim tabulis lapideis scripta constat ex Deutoronomij c. 4. In prima tabula tria tantùm scripta erant prima præcepta, quæ nos ad DEUM ordinant. In secunda vero scripta fuerunt reliqua septem, quæ ad justitiam erga proximum servandam diriguntur. S. Th: apud Makovium in Decalogum præludio secundo.

3. Ex his alia sunt affirmativa alia negativa. Affirmativa obligant semper sed non pro semper, sed tantùm quando accidit casus. v. g. honorare parentes obligamur semper, sed non pro semper & omni tempore quoad executionem, sed solùm data occasione. Negativa obligant semper & pro semper, v. g. non furari.

4. Decalogum, saltem quoad substantiam scire tenemur, ut patet ex Opusc. 2. d. 2. Præ oculis etiam habendus, ut eò facilius ad eum observandum manuducamur. Habemus utem Decalogum præ oculis examinandam conscientiam de observantia ejusdem.

E.

5. Fru.

608. DE PRÆC: DECALOGI.

5. Fructus Decalogi hi numerari possunt. 1. Cœercere homines à malo. 2. Invitare ad bonum. 3. Benedictio spiritualis & temporalis. Illa consistit in conscientie puritate, tranquillitate & abundantia virtutum. Hæc in bonorum temporalium copia & alijs exterioribus bonis. Si hæc desunt, DEUS in melius nostrum subtrahit. 4. Vita æterna, *sive ad vitam ingredi serva mandata.*

DISTINCTIO I.

Circa primum præceptum.

Non habebis Deos alienos coram me.

1. **H**OC præcepto non solum prohibetur cultus falsorum DORUM, sed & præcipitur tendere in DEUM, tum per actus fidei, spei & charitatis, tum per actus religionis.

2. Ad præfatos actus inducimur quinque rationibus. 1. Sumitur ex DEI dignitate. 2. Ex DEI largitate: omne enim bonum à DEO. 3. Sumitur ex promissi firmitate: abrenuntivimus enim diabolo,

lo, & fidem promissimus soli DEO. 4. sumitur ex dominij diabolici gravitate. 5. Ex præmij sive muneris largitate. D. Th: Opusc: 4. in præsentia.

3. Quid fides, spes, charitas, patet ex dictis de virtutibus. Religio est *virtus, quâ Deo debitum cultum tribuimus tanquam primo omnium principio.* Quæ circa dictas virtutes scienda occurrunt, dixi tum in 1. Sent: Mor: d. 2. & seq. tum in 3. Sct: Thomisticarum d. 53. & seq.

4. Dum dicitur *non facies tibi sculptile, idolorum cultus & non imaginum DEI & SS prohibetur.* ut sc: imagines formaliter sumuntur, hoc est, ut dicunt respectum ad rem repræsentatam, materialiter enim sumptæ & ut res quædam non possunt coli.

5. Serviunt autem imagines. i. ad instructionem rudium. *Quod legentibus scriptura, hoc idiotis præstat pictura.* S Greg: l. 9. Epist: 9. 2. ad excitationem piorum: excitamur autem ut imitemur & honoremus Sanctos. Imagines ipsemet Christus D. approbat: Regi enim Abagaro suam

suam imaginem misit (Epistola Abagari ad Christum D. & Christi D. ad Abagarum, habentur apud P. M. Rufzel de S. Cruce dist 37. ubi etiam reperies Epistolam Lentuli Romani Proconsulis, quâ dispositionē Corporis Christi D. describit) Item linteo S. Veronicæ, & sindoni sepulchri suam imaginem impressit, non in solam memoriam sed ut per has colatur.

6. Non prohibetur etiam hoc præcepto cultus reliquiarum seu corporum SS. reliquiarum enim sunt pignora sacra SS. quos colere tenemur. Angeli honorant corpora SS. Hi enim S. Catharinæ corpus in monte Synai cum honore sepelierunt. Hi corpori S. Clementis sacellum ædificârunt in mari. Deus ipse, ut patet ex tot miraculis, vult corpora SS. à nobis honorari. Membra S. Stanislai Martyris, & Episcopi Cracoviensis nocturni de cœlo splendoris indicio collecta, & suis lucis disposita, ita inter se copulata, ut nulla vulnerum vestigia extarēt. Corpus S. Floriani M. Patroni Regni Poloniz,

loniæ inusitatae magnitudinis aquila custodivit &c.

7. Est autem cultus seu adoratio in communi, actus quo unus alteri se submittit, seu honorat in recognitionem excellentiæ.

8. Cultus seu adoratio est triplex. Latriæ, duliæ, hyperduliæ. Latriæ est supremus cultus qui soli Deo propter summam imperium, quo universa creavit, gubernat & regit, debetur. Dulia est cultus debitus Sanctis, alijsque interdum adhiberi solet, ut docet S. Th: 2. 2. q. 103. a. 2. Hyperdulia est cultus debitus Sanctis habentibus specialem coniunctionem ad Deum. Sic colitur humanitas Christi D. præcisè considerata, ut sancta per sanctitatem creatam, cui tamen ut sanctificatæ sanctitate increatâ debetur cultus latriæ. Cultu hyperduliæ etiam colitur B. V. MARIA.

9. Adoratio quæcunque illa, alia est absoluta alia respectiva. Absoluta est, quando aliquis honoratur propter se & ratione sue perfectionis. Respectiva, quando propter aliud. Patet hoc in cultu & adoratione Imaginum, quæ non sistit in imaginibus, sed

112 *PRIMUM PRÆCEPTUM*

sed refunditur in prototypon seu exemplar, puta in eum cuius est imago. Adoratione sacra veneramur etiam nomina sacra, ut nomen: *JESUS MARIA*. Scilicet propter id quod repræsentant. Patet hoc ex D. Paulo ad Philipp: 1. In Nomine *Jesu* omne genu flectatur.

10. Ex signis externis non sumitur differētia inter adorationes. Nam omnis submissio externa, est indifferens, potestque tam *DEO* quàm creaturis exhiberi, v.g. genuflexio Totius corporis prostratio, etiam hominibus exhibentur. Quare à sola intētionē pendet, quòd per talia signa externa, hæc vel illa species honoris deferatur. Si enim externâ illa submissione intendas te submittere tantquam *DEO*, & testari divinitatem, erit cultus latræ. Si ut Sancto, dulciæ. Si ut viro potenti, erit observantia politica. Makowski super Decal: tract: 1. disp: 1. q. 2.

11. Qui nec canonizati, nec beatificati, cum signis tamen sanctitatis decesserunt, possunt coli cultu privato, se-
cla-

eluso populi scandalo. Possunt in privatis colloquijs vocari sancti, & in nostrum auxilium, ut pro nobis intercedant, invocari. Hæc probantur à Makovio l. c. q. 5. a. 1.

12. Occasione hujus scias. 1. Inter canonizatos & beatificatos hæc differentia, quòd circa canonizatum sit ultimum judicium & sententia de sanctitate & gloria. Circa beatificatos non. Post beatificationem enim ante canonizationem majus examen fieri solet circa vitã & sanctitatem. Et sic quòd beatificatus sit in gloria, non tam habetur per formam declarativam, quàm concessivam, quã conceditur ut invocetur.

13. Scias 2. ex Mak. l. c. q. 6. hanc inter cultum publicum & privatum esse differentiam. Cultus publicus fit nomine Ecclesiæ, & ab ea determinatus, ut officium divinum, Missa & alia, quæ pro Sanctis canonizatis ac beatificatis sunt determinata. Privatus exhibetur, non tãquam institutus ab Ecclesia, nec fit nomine Ecclesiæ, sed ex devotione colëtis,
licèt

licet simul fiat, & publicè. Imò et si Sacerdotes superpelliceo induti recipiant dona voti gratiâ oblata: hoc enim non tam ad cultum publicum pertinet, quàm ad decentiam. Aliæ difficultates circa cultum privatum videantur in 1. Sen: Mor: dist: 6.

De Peccatis primo Præcepto oppositis.

14. Peccata opposita virtutibus Theologicis, sc. hæresis desperatio & odium DEI, opponuntur primo præcepto Decalogi.

15. Item peccata opposita virtuti Religionis. Sunt autem superstitio, tentatio DEI, sacrilegium, perjurium, simonia & blasphemia. Si hæc præter convitium addit errorem contra fidem, etiam opponitur fidei, & dicitur blasphemia hæreticalis, aliàs tantùm dicitur blasphemia simplex.

16. Superstitio est cultus vitiosus quo aut colitur creatura cultu divino aut Deus modo indebito. Makov: l c. q 1. a. 1.

17. Tentatio DEI est dictum vel factum

ad capiendum de Deo experimentum, ut sciatur qualis sit, potentia, bonitate, scientia, voluntate & similibus. Samuel de Lublino v. Tentatio.

18. Sacrilegium est rei sacrae violatio. Explicatur hæc definitio in 1. Sent: Mor: d. 10. De perjurio & simonia in sequentibus.

19. Blasphemia ex S. Th: 22: q. 13. a. 1. est derogatio excellenti bonitati, & præcipue divina.

20. Fit autem quatuor modis. 1. Quando aliquid Deo attribuitur quod ei non convenit. 2. Quando removetur quod convenit. 3. Quando proprium Deo creaturae tribuitur. 4. Quando removetur à Sanctis id quod convenit, vel attribuitur convitiando, quod non convenit. Sam: de Lub: v. Blasphemia. Ex quo patet blasphemiam etiam sic posse defini. Est maledicentia contra Deum & Sanctos.

21. Species superstitionis hæc à S. Th: 2. 2. q. 2. a. 2. numerantur. Indebitus veri Dei cultus. Idololatria. Divinatio vana observantia.

22. Quid sit indebitus veri Dei cultus, patet. Hoc addo: superstitiosè venialiter agit, qui contra rubricas agit.
Armilla v. Superst:

23. Idololatria est cultus quo divinus honor creature tribuitur, tanquam Deo.

24. Divinatio est predictio inordinata futurorum:

25. Vana observantia est dum media inutilia adhibentur ad præstandum vel omittendum aliquid. v.g. dum lusores mutant locum; ut malam fortunam evitent.

26. Magia est quinta species superstitionis, sed revocatur, partim ad divinationem, si futura ope dæmonis prædicatur: Partim ad vanam observationem si mira & insolita ope dæmonis fiunt. Et sic magia superstitiosa definiiri potest. Est ratio quedam ope demoni aut futura prædictioni aut insolita operandi.

Species divinationis cum expressa dæmonis invocatione.

27. 1. Præstigium quando demon apparet ad prænuntiandum futura & homini oculos præstringit ne videat deceptionem.

PECCATA OPPOSITA. 117

28. 2. Divinatio per somnia, dum magi ex somnijs iudicant de occultis & futuris. Si deest pactum, nec eis utimur tanquam regulâ actionum, nostrarum, est tantum veniale credere somnijs.

29. 3. Necromantia est divinatio per apparitionem & locutionem mortuorum.

30. 4. Divinatio per Pythones dicitur dum demon per homines vivas, ut arreptitios loquitur de occultis & futuris.

31. 5. Geomantia est divinatio per aliquas notas aut signa in corpore terrestri. v.g. ligno, ferro, &c.

32. 6. Hydromantia est divinatio per notas in aquâ.

33. 7. Aeromantia est divinatio per notas in aere.

34. 8. Pyromantia est divinatio per notas in igne.

35. 9. Haruspicium est divinatio per notas in testinis animalium immolatorum.

Species divinationis sine expressa demonis invocatione.

36. 1. Astrologia iudicaria, quâ ex situ motuq; astrorum futura predicantur de hominum vita & actionibus.

37. 2. Augurium, cūm ex motu vel sonitu avium, aliorumq; animalium, vel etiam ex sternutatione hominum, membrorum saltu, futurum prædicitur.

38. 3. Omen, cūm ex verbis alicuius absq; eo proposito dictis, futurum prædicitur.

39. 4. Chiromantia, quā ex lineamētū manuum aliquid prædicitur. Ad hanc vocatur Spatulomantia, quā aliquid prædicitur ex signis apparentibus in spatula alicuius animalis.

40. 5. Sortilegium est cūm aliquid fit ab homine, ut considerato eius eventu occultum innatescat. Fit vel per schedulas extractas vel jactum taxillorum. &c. De his S. Th: 22. q. 95. a. 3.

41. Sors alia est divisoria, alia consultoria, alia divinatoria.

42. Divisoria est si queratur iudicio sortium, quid alicui sit exhibendum.

43. Consultoria, si queratur per sortes quid agere oporteat.

44. Divinatoria, si queratur per sortes quid sit futurum. S. Th: l. c. a. 8.

45. Hæ omnes species divinationis, licet

licet sine expressa dæmonis invocatione, sunt prohibita, excepta sorte divisoria & consultoria, servatis tamen nonnullis conditionibus, de quibus in 1. Sent: Mor: d. 8. conc: 3.

Species vanæ observationis quatuor numerantur in Armilla Bartholomæi Fumi V. Superstitio.

46. 1. Ars notoria quâ aliqui procurat, & credit se posse consequi v. g. scientiam absq; labore, mediantibus aliquibus actibus ad hoc non ordinatis. v. g. faciendo tot jejunia &c.

47. 2. Vana observatio futurorum, eventuum, quâ ex consideratione alicuius eventus fortuito occurrentis conyicimus quid futurum sit prosperum vel adversum. v. g. si quis domo egrediens pedem offendat & ideo domum revertatur timendo iter infauftum.

48. 3. Vana observatio ad immutationem corporum per res naturales non tamen à natura ordinatas ad effectum intentum, v. g. si quis sub signo leonis sculpat in auro figuram leonis, quam superstitiosi dicunt

120 *1. PRAC: DEC: PEC: OPPOS:*
cunt valere contra hydropem, pestem
& febres. Item si quis vanis remedijs
tolle fascinationem. v. g. inmissione
carbonum in aquas.

49. 4. Vana observatio ad immutatio-
tionem corporum *per res supernaturales*
non tamen à Deo ordinatas ad effectum inten-
tum. v. g. Si verba sacra collo appendas,
credens te sic certò consecuturum sani-
tatem. Secus si solùm habeatur respec-
tus ad DEUM, à quo humiliter expecta-
tur effectus. Quali modo etiam licet in-
cantare serpentes. Sed ut advertit S. Th:
22. q. 96. a. 4. plerumque tales incanta-
tiones habent vanas observantias, & per
dæmones sortiuntur effectus. Dixi, *à*
Deo non ordinatas. Nam gestare Agnum
DEI benedictum, licet. Cùm id à DEO
per Ecclesiam institutum contra male-
ficia.

Divisiones sacrilegij videantur in 1.
Sent: Mor: d. 10.

DISTIN-

DISTINCTIO II.

Circa 2. Præceptum.

*Non assumes Nomen DEI tui in
VANUM.*

1. **H**Oc præcepto prohibetur omnis
inordinata usurpacio Nominis
DEI, Temerè jurando. Adjurando. Vovè-
do & non reddendo. Blasphemando.

2. Juramentum est *Veritas Divino testi-
monio confirmata.* Hinc jurare est DEUM
in testimonium alicujus veritatis addu-
cere.

3. Tres sunt conditiones necessariae ut
juramentum debito modo fiat. Veritas.
Justitia. Necessitas. S. Th: Opusc: 4. in
præsenti. Veritas consistit in hoc quòd
res ita se habeat, vel. saltem putatur ita
se habere ut juratur. Necessitas quando
agitur de propria aut proximi fama &c.
Justitia quòd res jurata non sit contra le-
gem DEI.

4. Juramentum est quadruplex. Af-
sertorium. Promissorium. Comminato-
rium

F

rium

rium Execratorium. Assertorium est assertio Divino testimonio confirmata. Promissorium est promissio Divino testimonio confirmata. Comminatorium est cominatio Divino testimonio confirmata. v. g. Juro DEUM, percutiam Petrum. Execratorium, est execratio Divino testimonio confirmata. v. g. DEUS me damnet, si mentior.

5. Adjuratio est inductio alicuius personæ vel creature ad aliquid faciendum vel non faciendum ex invocatione rei sacræ. S. Antoninus apud Armillam v. Adjuratio.

6. Duplex est adjuratio. Imperativa & deprecativa. Imperativa, quâ utimur ad subditos, precipiendo & timorem incutiendo. v. g. adjuro te per DEUM vivum. Deprecativâ quâ utimur ad DEUM, Sanctos vel homines superiores, ut patet ex usu Ecclesiæ orationes sic finiendo. Per Dominum N. &c. Similiter in Litanij. Per mysterium Sanctæ Incarnationis. Sam: de Lub: v. Adjuratio.

7. Ut adjuratio sine peccato fiat hæc præcipuè conditiones exposcit. 1. Ut de re bona fiat, 2. Ut intentione bonâ,
3. Ut

3. Ut urgente rationabili necessitate.

8. *Votum est promissio facta Deo de his, quae ei magis placent. Licet vota fiant Sanctis, hoc tamen fit propter Deum, qui in Sanctis colitur.*

9. *Votum has petit condiciones. 1. Ut sit circa materiam bonam. 2. Possibilem. 3. Liberam votum emittenti. 4. Meliorem suo contrario. Hinc votum contrahendi Matrimonium non valet: quia materia voti non est melior suo contrario quod est caelibatus.*

10. *Votum aliud est simplex aliud solemne. Simplex est nuda promissio facta Deo de meliori bono. Solemne est quod praeter promissionem Deo factam de meliori bono tradit hominem Deo irrevocabiliter. De differentia horum dixi in 1. Sent: Mor: d. 14.*

11. *Hi contra hoc praecipuum peccant qui pejerant. Pejerare est Deum in testem adducere, vel sine veritate, vel sine necessitate, vel sine iustitia. Irreverentia est conditio generalis in omni perjurio ambibita, Adducere Deum in testem.*

sine veritate, licet in re levi, semper est p. mortale. Tantum sine necessitate, est p. veniale. Sine justitia in re levi, servata veritate p. veniale. v. g. juro, percutiam leviter Petrum.

12. Secundum Marchantium peccat etiam contra hoc præceptum, qui frequenter (ut sic loquar) dæmonem in ore habent. Eo sorte modo, quo negatio reducitur ad affirmationem. Quamvis enim in ira nominare dæmonem, sine imprecatione, non sit peccatum, assidua tamen ejus nominatio dedecet Christianum, & sic à veniali non excusatur.

13. Qui adjurant superiorem imperativè, dæmonem deprecativè, v. dicta in 1. Sent: Mor: d. 13. Conc: 2. & 3. Qui vota non implent, v. dicta l. c. d. 14. Conc: 11. Qui blasphemant v. l. c. d. 7. Qui per creaturas tanquam testes ex se infallibiles jurant, v. l. c. d. 11.

DISTINCTIO III.

Circa 3. præceptum.

Memento ut diem Sabathi sanctifices.

1. **H**Oc præcepto in nova lege in aliquibus immutato: Sanctificatio Festi, Missam audiendo, non laborando, orando, se ad diem festum per jejunium præparando, semel in anno confitendo & communicando, Ministris Ecclesiæ necessaria præbendo, præcipitur.

De Die Festo.

2. Sabathi nomine intelligitur dies quo homo vacare cessatur ab operibus servilibus ad vacandum rebus divinis. Quia tamen (ut docent Theologi) finis præcepti non cadit sub præcepto, non peccat homo contra hoc præceptum, si, suppositâ Missæ auditione, rebus divinis non intendat.

3. Nullum festum in Ecclesia ex jure divino est introductum ut docet Fernandez in præsentem & alij, cujus oppositum habet Povodovius secutus Angelum & Sil.

Silvestrum. Colligit id Fernandez ex c. licet, de ferijs, & c. 1. de consecratione d. 3. Licet enim jus naturale divinum præcipiat hominibus DEUM honorare & revereri, non tamen tempus definit, quo in novo testamento id facere teneamur, sed omnia festa novæ legis introducta sunt ab Ecclesia.

4. Festum ergo Dominicæ ab Apostolis institutum esse colligitur ex Apoc: 1. in hac die Christus resurrexit. Spiritum S. Apostolis misit. Cælum & terram creavit. Aquam in Vinum convertit. Natus & baptizatus fuit. Quinq; panes benedixit, & multiplicavit. Januis clausis ad Apostolos intravit &c. Gabriel à S. Vinc: in Summa Mor: v. Festi dies. Adde ex eodem in N. Sūma Philosophica relato: hęc die Annuntiatio & Conceptio Filij DEI in purissimo B. M. V. utero fuit.

5. Dies festus non eodem modo incipit & terminatur. Nam quoad jejunium incipit à media nocte præcedente vigiliam. Quoad judicium incipit ab ortu Solis & fi.

& finitur in occasu. Quoad officium
Ecclesie incipit à Vesperis.

Circa Missam,

6. Scias ex Moseicensi quem retuli in
i. Sent: Mor: d 16. audire non ita in-
præsentem sumitur, ut idem significet quod
aure corporis percipere alias surdus non
diceretur Missam audire, neq; sanus si
Sacerdos submissè diceret, imò etiam si
clarà voce in magna populi frequentia:
nam tunc valde distantes non audiunt.
Vnde omnes DD. passim docent nemi-
nè ex præcepto teneri, sic audire & mi-
nùs intelligere verba Sacerdotis Sumi-
tur itaque hic audisio moraliter, quòd
se gerat adinstar audiētis, decenter, piè,
religiosè Missæ assistendo, cruce se signā-
do, genua flectendo &c. Exoptando, ut
Sacerdos pro omnibus orans exaudiatur.
Cogitando de DEO cui Sacrificium offer-
tur. Vel de DEI beneficijs quæ per Sa-
crificium offeruntur. Nullum impedi-
mentum devotioni repugnans præstādo
v.g. colloquendo, distractè orando &c.

Circa Orationem.

7. Quid sit Oratio dixi supra Opusc:
2. d. 8. ubi & orationem Dominicam
explicui. *Attentio in Oratione potest
considerari triplex. Actualis, Virtualis,
Habitualis. Attentio actualis est quādo
quis voluntariē actu attendit ad id quod
operatur. Virtualis est quando quis à
principio instituit attendere & casu con-
tra suam voluntatem cogitat de alijs.
Habitualis est quando quis operatur ex
habitu & consuetudine mente non in-
tendens ad illud quod operatur. v. g.
qui instrumentum pulsans ex consuetu-
dine, mente ad alia negotia totus in-
tendit, neque à principio animum appli-
cat ad pulsandum. Habitualis non suffi-
cit ad orationem ut habetur in glossa
N. N. Constitutionum c. 1. de Officio
Ecclesie Litera D.*

8. Loquendo ergo de attentione a-
ctuali & virtuali (quam S. Th: vocat
habitualem) scias ex Cardinali Cajetano
quatuor modis potest quis orando atten-
dere

dere. 1. quantum ad verba. Per quod significatur, quòd verba non debeant dimidiari, & quasi devorari, sicut aliqui incipiunt versum & reliquum ita deglutiunt, ut vix se ipsos intelligant. Item quòd versus non debeat inchoari, nisi prius socius suum versum finiat. In quibus modò dictis si multoties intra idem officium divinum exceditur peccatur mortaliter, ut cum Navarro docet Fernandez Quia notabiliter minuitur officium divinum, & notabiliter turbatur devotio.

Secundò potest quis attendere ad sensum verborum, ut mente percipiat & applicet affectum ad id quod verba significant. Hæc non exigitur, licet in hominibus doctis Moscicensis tractando contra scrupulos.

Tertiò, quantum ad gratiam petitam. v.g. castitatem humilitatem, fidem, &c.

Quartò ad ipsum DEUM &c. Hæ omnes, exceptâ 2dâ communes sunt doctis & indoctis. S.Th: 2. 2. q. 83. a. 139 has ad tres reducit.

Es

9. Qui

9. Qui non ex præcepto orat & distrahitur voluntariè, ordinariè non nisi venialiter peccat. Qui ex præcepto orat & voluntariè distrahitur. v.g. dicendo horas Canonicas, mortaliter peccat. Maledictionem ps. 108. fulminatam portat. sc. *Oratio eius fiat in peccatum.* Et ideò quibusdam irreverenter divinum officium recitantibus dæmon apparuit, eosq; foetidissimâ (ut refert S. Greg: M.) urinâ rotos asperxit, dicens. *Ad talem orationem hanc meritò infundo asperisionem.*

10. Inter præcipuas orationes numerantur horæ canonicæ, sic dictæ, quòd ex præscripto Canonum certis horis die noctuq; à Clericis dicantur. Septennario complentur numero. Matutinum. Prima. Tertia. Sexta. Nona. Vesperæ. Completorium. Significant varia passionis Christi D. tempora, his expressa.

Matutina ligat Christum, qui criminâ purgat. Prima replet sputis. Dat causam tertiam mortis. Sexta Cruci nedit, Latus ejus Nona bipartit. Vespera deponit. Tumulo Completa reponit.

Circa

Circa labores.

11. Opera quæ prohibentur die festo sunt opera servilia, hoc est, quæ servis tantum conveniunt, nec illis sunt communia cum hominibus ingenuis. Servorum nomine non solum mancipia intelligas; sed plebejos homines, & operibus Reipublicæ inservientes. Fernandez p. 1. c. 7. § 1.

12. Præter hæc prohibentur nonnulla opera non servilia. 1. Nundinæ, nisi consuetudo aliud suadeat. Locationes. 2. Judicium civile, & criminale. Non tamen vetatur appellare. 3. Juramentum in judicio, nisi aliud suadeat gravis necessitas. 4. Strepitus judiciæ. Et annullatur processus & sententia lata in festo, etiam de consensu partium. Nisi gravis urgeat necessitas. Nam aliquando immanitas delicti notorij petit malefactorem subito etiam sine processu suspendi. Hæc referunt Fernandez & dela Cruz in præsentibus. Alia in fine hujus tractatus examinabuntur.

DISTIN-

DISTINCTIO IV.

Circa 4. Præceptum.

*Honora Patrem tuum & Matrem
tuam.*

1. **H**Oc præcepto præcipitur, hono-
rare, amare, obedire parentibus.
Nomine parentum. 1. intelliguntur pa-
rentes secundum carnem. 2. Superiores
in rebus spiritualibus. v.g. Episcopi, Ab-
bates. 3. Superiores in rebus corporali-
bus. v.g. Reges &c. Tandem omnes,
qui super nos aliquam potestatem ha-
bent. v. g. magistri, tutores &c. Ferni
loco cit: c. 8. §. 1.

2. Peccant contra hoc præceptum,
non solum filij, sed & Parentes, non in-
struendo filios & filias in doctrina Fidei
& bonorum morum. Domini non præ-
bendo servis necessaria. Non curando ut
dies festos & similia observent. Mari-
tus uxorem contumelijs afficiendo & è
CONTRA.

DISTIN-

DISTINCTIO V.

Circa 5. Præceptum.

Non Occides.

1. **H**oc præcepto prohibetur non solum homicidium corporale sed & spirituale, quod fit scandalizando, non corrigendo.

De Homicidio.

2. Homicidium est iniusta hominis occisio. Sub hac comprehenditur vulneratio, percussio, mutilatio, incarceration, & cætera contra salutem corporalem proximi. v. g. non pascendo vel eleemosynam denegando. Ad homicidium etiam reducuntur Ira, Invidia, Maledictio, Odium & similia.

3. Homicidium est duplex: voluntarium, quod animo & intentione occidendi hominem, perpetratur cum effectu. Casuale, quod fit præter intentionem occidentis, aut facientis id, unde mors secuta. Est duplex. Aliud purè casuale, quod nec implicitè est volitum;

Et

Et hoc non causat irregularitatem, Quia nullo modo est voluntarium. Aliud est quod saltem indirectè & in sua causa est volitum, ut si sit in ea prævisum, aut expressè aut implicite, in quantum poterat prævideri & non est adhibita diligentia: Et sic peccata in ebrietate commissa solent esse voluntaria.

4. Ad justam occisionem hæc necessaria. 1. ut fiat auctoritate publicâ 2: ut fiat ex causa gravi. 3. ut servetur juris ordo, 4. ut sit recta judicis, vel ministri exequentis intentio.

5. Non solum is peccat qui physicè occidit aut vulnerat, sed etiam qui sequentibus verbis continentur.

Jussio, consilium, consensus, palpo, recursus.

Participans, mutus, non obstans, non manifestans.

Id est. Qui præcipit. Qui consilium dat. Qui consentit, & ratum habet, si ve ante, si ve post occisionem. Qui laudat factum, vel ut fiat. Qui defendit homicidam & præbet ad se recursum. Qui

par:

parrem aliquam habet in homicidio, seu socius criminis aliquomodo, & auxilium præbuit. Qui non præmonet occidendum. Qui non defendit. Qui non manifestat veritatem ad defendendam vitam innocentis.

6. Ad bellum justum tria requiruntur, 1. autoritas superiorem non recognoscentis. Nam recognoscentis superiorem nequit movere bellum, cum possit jus suum prosequi iudicio superioris. 2. causa justa v.g. damna valde gravia illat: tentandum tamen medium suavius. 3. recta intentio sc: ut bonum promoveatur & malum amoveatur. S. Th: 2. 2. q. 40. a. 1.

De homicidio facto per denegationem elemosynæ: si enim non pavisti, occidisti: ait S. Ambrosius.

7. Scias. Pauperum indigentia est triplex. Extrema, gravis & communis. Prima est quando desunt necessaria vitæ, & sine quibus vita aut deficit aut abbre-

breviabitur, aut gravi & diuturno morbo corripietur. Gravis necessitas est, dum desunt necessaria ad conservandam conditionem proprii statûs. Communis est mendicantium, qui licet multo indigeant, quia tamen à multis postulans moraliter loquendo non possunt suo statui necessaria non invenire.

8. Dum ergo proximus est in extrema vel quasi extrema necessitate ad vitam conservandam, tenetur sub mortali quivis subvenire ei, si habeat superflua vitæ & naturæ, & probabiliter putat neminem subventurum: etiam si non habeat superflua statûs. Hoc enim exigit lex charitatis.

9. Item dum proximus est in gravi necessitate, tenetur sub mortali subvenire ei qui habet superflua statûs, si non sit alius qui subveniat. Quia hoc exigit lex charitatis. Præsertim, si nemo subveniret, facile gravis necessitas transiret in extremam. Vtramq; conclusionem docet Armilla & Mosc: & alij.

10. Sunt autem superflua vitæ, quæ
dem.

demptis necessarijs ad vitam conservandam adhuc supersunt. Superflua verò statûs sunt illa, quæ demptis necessarijs ad sustentandam vitam & decedentem statum, juxta conditionem personæ, adhuc supersunt.

11. Loquendo de communibus proximorum necessitatibus, quales esse solent in ordinarijs pauperibus, divites habentes superflua statûs, tenentur sub mortali ad aliquam eleemosynam elargiendam, indeterminatè tamen, cui & quibus voluerint, & tēporibus, quibus placuerit. Nam aliquando hæc etiam necessitas facilè transiret in gravem & extremam.

De Homicidio spirituali per scandalum & omissionem correctionis fraternæ.

De Scandalo.

12. Scandalum est dictum vel factum minus rectum occasionem spiritualis ruine præbens. Et sic quando aliquis ex alterius peccato excitatur ad odium peccati non.

non est scandalum. Vnde error nonnul-
lorum sic scandalum accipientium est
corrigendus.

13. Scandalum aliud est activum, ali-
ud passivum. Activum est, quando dicto
vel facto tuo directe intendis ut alter ruat;
inducendo eum ad peccatum. Vel si non in-
tendis ut ruat, ipsum dictum vel factum
est inductivum ad peccandum, v.g. si
publicè pecces; aut facias aliquid habens
speciem peccati. Passivum est, quando di-
ctum vel factum unius, est causa alteri per ac-
cidens peccandi, v.g. si operans non inten-
dat aliquem inducere ad peccatum, nec
opus est ex se inductivum, alter tamen
sumit inde occasionem peccandi. Quod
si sumat occasionem peccandi ex sua ma-
litia est scandalum Pharisæicum. Si ex
infirmirate vel ignorantia, est scanda-
lum pusillorum vel infirmorum.

De Correctione Fraternali.

14. Quinq; conditiones ad correctio-
nem necessariæ i. ut certam moraliter
notitiam quis habeat de peccato proxi-

mi. 2. ut proximus indigeat correctione
 five propter ignorantiam, five inadvertentiam,
 five propter propositum iterandi, & non
 putatur ab aliquo alio corrigendus. 3. ut ex
 correctione speretur probabiliter emendatio,
 saltem ad tempus. Nec tamen facile nobis de
 emendatione proximi malè persuadeam⁹. Cùm
 sæpè emendètur de quibus minùs speratur.
 4. ut fiat eo ordine quo Christus D^s ordinavit.
 Si tamen peccatum sit cōtra fidem, aut bonum
 commune subito declarandum. S. Th. 2. 2. q. 33. a. 7. in
 corpore articuli. Quòd si error contra fidem
 prolatus non esset cum pertinacia, tunc non
 posset subito declarari, sed secretò corrigi.
 5. ut fiat cum opportunitate, five temporis,
 five loci, five personarum. v. g. si indigens
 correctione, valde irascitur, probabiliter nihil
 efficiet monitio. Si in aliorum præsentia,
 fortè magis exacerbatur. Quòd si continuat
 malitiam, suaviter occurrendum prout fieri
 potest. Quandoq; expectanda persona ad
 corrigendum magis idonea,

15. Ordo in fraterna correctione servandus traditur à Christo D. Matt: 18. Si peccaverit in te (id est secretè) frater tuus, vade & corripe eum inter te, & ipsum solum. Si te non audierit adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum vel trium stet omne verbum, Quod si non audierit, dic Ecclesiz. Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus.

16. Attamen si iudicatur secretam correctionem non profuturam potest immediatè procedi ad secundum medium, & idem de secundo medio, quod etiam omitti potest si sciatur non profuturum. Alia pertinentia ad particulares casus, vide in 1. Sent: Mor: d. 211 & sequ.

Circa Sextum Præceptum.

Quo prohibetur omne peccatum repugnans castitati, vide dicta Opusc: 3 d 3.

DISTINCTIO VI.

Circa 7. Præceptum.

Non furtum facies.

Hoc

Hoc prohibetur iniqua acceptio,
& rei alienæ detentio.

De Furto.

1. **F**urtum est ablatio rei alienæ invito domino rationabiliter. Distinguitur specie à rapina (quæ est ablatio rei alienæ publicæ) ut docet S. Th: 2. 2 q. 66. a. 4. Et sic circumstantia rapinæ est necessariò in confessione explicanda.

De Simonia.

2. Simonia est studiosa voluntas emendi vel vendendi aliquid spirituale vel spiritualis annexum.

3. Hoc peccatum est contra virtutem religionis. Quia res sacræ indignè tractantur si pretio temporali commutantur. Est etiam contra iustitiam, si venditur id, quod debebatur. v. g. si Parochus vendit confessionem. Item dum res carius propter consecrationem. v. g. calix venditur.

4. Simonia est triplex. Realis. Conventionalis. Mentalis. Realis dum exhibetur vel promittitur res temporalis pro re spirituali acta vendita & tradita.

Conventionalis est dum convenitur de pretio & venditione, sed adhuc non est secutus effectus.

Mentalis est dum traditur res temporalis cū intentione accipiendi spirituale pro ea, sed sine convēitione & pacto explicito vel è contra.

5. Præter has assignari solet confidentialis: sed secundum varias circumstantias est reducibilis ad prædictas.

6. Committitur Simonia confidentialis in collationibus & resignationibus beneficiorum, dum se: confertur beneficium, cum confidentia, vel quòd sit resignandum alteri, vel collatori, vel ejus fructus aut aliqua pars.

7. Committitur Simonia offerendo quamcumque rem per modum pretij pro re sacra. Vnde dicitur, committi simoniam per munus à manu, per munus à lingua, per munus ab obsequio.

8. Tunc munus à lingua, v. g. preces, adulationes &c. habet modum pretij, si ex pacto & obligatione accipiatur, ut cum communi docet Bonac: vel si intendatur à conferente principaliter emolu-

lumentum temporale, ut S. Th: explicat M. Sotus. Quod fit si Episcopus accipret preces intuitu emolumenti temporalis.

9. Non sufficit ad Simoniam perfectam & realem traditio pecuniæ pro beneficio, sed debet esse traditio beneficij. Valet tamen traditio beneficij sine actuali traditione pecuniæ ad perfectam simoniam. Sotus & alij apud Fernandez.

De Usura.

10. Usura est *lucrum ex mutuo proveniens* v g dantur alicui viginti floreni, cum pacto ut reddantur viginti quinque, illi quinque sunt *lucrum usurarium*.

11. Non nego ex accomodato posse oriri usuram, sed definitio datur per mutuum, ut quid communius.

12. Distinguitur autem mutuum ab accomodato, quòd mutuum transeat in dominium mutuatarij, & sic ei, ut pote domino perit. Accomodatum verò non transit in dominium accommodantis, ut patet in veste accomodata.

13. Si aliquid supra rem mutuam præstatur, ad amicitiam conciliandam, non est usura. Quia præstitum debet esse pretio æstimabile, qualis non est amicitia.

De Restitutione.

14. Restitutio est actus justitiæ, justitia est perpetua & constans voluntas ius suum unicuiq; tribuens. S. Th: 2. 2 q. 58 a. 1.

15. Dividitur in legalem, distributivam & commutativam. Legalis est, quæ damus bono communi quod suum est, & sibi debitum. v. g. inimicus facit incursum contra civitatem, omnes cives obligantur ad defensionem ex justitia legali.

16. Justitia distributiva est, quæ damus unicuiq; debitum secundum merita. v. g. duo concurrunt pro dignitate obtinenda, ex justitia distributiva oritur obligatio conferendi digniori.

17. Major autem dignitas, non tantum sumitur à scientiâ, sed etiam ab alijs, v. g. à probitate morum, & c.

18. Contumaciiva est, quæ damus uni-

cuicq;

cuiq; suum non secundum merita sed secundum
aequalitatem rei ad rem, ut patet in empti-
one & venditione.

19. Obligatio restituendi ex tribus
capitibus oritur. 1. ex re accepta. 2. ex
injusta acceptione seu actione. 3. ex
utroque. Obligatio ex re accepta. v. g.
habeo rem alienam ad tempus, quo ela-
pso teneor eam reddere. Obligatio re-
stituendi ex injusta acceptione tunc est
quando damifico proximum nihil re-
tinendo. v. g. comburo domum. Ex
utroq; quando rem alienam detinco da-
mnificando v. g. in furto.

20. Casus restituendi reducuntur ad
sequentes versus.

Quis. Cui. Quod. Quantum vel ubi
Quo tempore. Quovè.

Ordine, sive modo. Te rogo mente
notes

21. Fructus sunt triplices. Merè natu-
rales v. g. partus pecorum. Mixti, v. g.
fructus vinearum. Merè industriales.
v. g. lucrum ex pecunia furto ablata ludo
acquisitum. Licet pecunia sit restituen-
da,

da, non tamen tale lucrum.

22. Triplex etiam culpa ex qua oritur obligatio restituendi. Lata. Levis. Levissima.

23. Lata dicitur quam communiter homines supinè negligentes committunt. v. g. relinquitur liber accommodatus in porta domus vel extra domum, est culpa lata.

24. Levis est dum homo non facit diligentiam, quam homines mediocriter diligentes faciunt. v. g. relinquitur liber in cubiculo, sed ostio aperto.

25. Levissima est dum homo non facit diligentiam quam faciunt homines suis rebus benè invigilantes. v. g. relinquitur liber in cubiculo clauso, sed non obserato.

DISTINCTIO VII.

Circa 8. Præceptum.

Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.

1. Hoc

1. **H**Oc præcepto prohibetur omne peccatum linguæ. v. g. falsum testimonium, mendacium, detractio, contumelia, convitium, murmuratio, susurratio, derisio, maledictio &c: Prohibetur etiam cooperatio ad hæc. Huc pertinet iudicium temerarium, suspicio, &c. Item prohibentur peccata in iudicio commissa.

2. *Falsum testimonium est assertio falsi in præiudicium tertiæ includit mendacium, quod est assertio falsi ad decipiendum proximum. Licet dicatur verum si putatur falsum, adhuc est mendacium.*

3. Mendacium aliud jocosum, aliud officiosum, aliud perniciosum Jocosum est ob delectationem. Officiosum ob utilitatem. Perniciosum in nocumentum proximi.

4. Dum quis in iudicio testificatur falsum. 1. peccat peccato mendacij. 2. peccato sacrilegij. si adhibet iuramentum. 3. peccato injustitiæ.

5. Detractio est *denigratio fame alterius*

per verba in eius absentia. Differt à contumelia, quia contumeliosus per verba manifesta in faciem, removet honorem, Detractio ergo famam, contumelia removet honorem. Samuel de Lub: v. Detractio. v. dela Cruz exponendo. 8. Decalogi præceptum q. 2. a. 2. dub 1.

6. Scias quòd fama sit *multorum de aliqua re, voce prolata opinio* Honor est exhibitio reverentia in testimonium alicuius excellentia. Gab: à S. Vinc: v. Fama & v. Honor.

7. Contumelia est *inhonoratio alicuius per verba, aut signa denotantia malum culpa.* v. g. si alicui dicatur fur, mendax &c. Differt à convicio quia per convicium repræsentantur mala sive pœnæ culpæ. v. g. dico, es cæcus, est convicium. Dico, es fur, est convicium, sed non tantum secundum S. Th: 2. 2 q 72 a. 1.

8. Quando dicitur *defectus minorationis seu indigentia est improprium.* v. g. si dicatur, ego te de fame eripui.

9. Murmuratio est *quarrela cum impatientia, in hi, quæ homo patienter ferre deberet.*

10. Sufurratio est, quæ quæ obloquendo amicitiam inter aliquos tollit.

11. Derisio, quæ quæ alterius malum vel defectum in ludum vel risum ponit ut erubescat. Potest fieri verbo, cachinno, naso &c.

12. Detractio multipliciter fit. 1. imponendo falsum. 2. augendo peccatum. 3. revelando occultum. 4. dicendo, bonum mala intentione factum. 5. negando bonum alterius. 6. malitiosè reticendo. 7. minuendo. 8. frigidè laudando. Armilla ex S. Th. exprimuntur his:

Imponens, augens, manifestans, in mala vertens.

Qui negat aut minuit, tacuit, laudatq; remissè.

13. Fama sic restituenda: Qui verum crimen, occultum tamen, revelavit, dicat secundum D. Th. 2.2. q. 62. a. 2. ad 2. se malè dixisse, injustè diffamasse. Vel laudet in illa materia, in qua infamavit, ut docet Mose: cum Lessio, v. g. dicendo, hic homo tali virtute apud homines

claret. Nec mentitur, nam verè claret, cum oppositum publicè non constet.

14. Dixi, qui verum crimen &c. Nam qui falsum crimen imponit, tenetur dicere se fuisse mentitum, quod si opus, tenetur jurare. Si non sufficit adducere testes sui mendacij. Dela Cruz exponendo octavum præceptum, cum Bannez & Soro.

15. Honor restituendus. amicâ salutatione, ostensione majoris benevolentia, peculiari favore & honore. Qui modus sufficit superioribus erga inferiores. sc. Prælatis, Dominis, Parentibus, Magistris, Viro nobili erga plebejum.

16. 2. Adhibèdo ad mensam, dando locum honorificum. Hoc sæpè sufficit inter homines paris conditionis.

17. Petendo veniam. Qui modus servandus ab inferioribus erga superiores, & sæpè ab æqualibus si justè exigitur, nec plus ante sententiam judicis est exhibendum, etiam pro summis injurijs, Hunc modum moribus gentium receptum, ait Lessius. Scias, magis humilem

venia

venire petitionem pro majori injuria exhibendam.

18. Maledictio est quâ quis imprecatur alicui cum desiderio aliquod malum. v. g. mortem, infamiam, &c.

19. Maledicere creaturas irracionales simpliciter absque alia ratione est verbum otiosum. Maledicere relatas ad Deum vel ad bona hominis, est p. mortale. Maledicere creaturas irracionales prout referuntur ad aliquod malum, prout Job maledixit diei suæ, non est peccatum. Alias bonus Job peccasset, quod non est dicendum.

20. Maledictio non animo nocendi, vel ex subreptione est p. veniale ob imperfectionem actûs. Nisi illo parvo tempore, & in illa subita ira esset perfectus consensus, quia tunc esset mortale licet transacta ira nollet tale malum. Armilla ex Caie in Summa.

21. Habentibus consuetudinem maledicendi injungenda aliqua devotio. v. g. unum Ave Maria, vel formatio Crucis, vel nominatio Nominum JESUS MARIA

saltem semel singulis diebus, ut sic gratiam præservativam à tali consuetudine impetrent.

22. *Judicium temerarium est, dum qui sine sufficienti fundamento, indicat malum de proximo.*

23. *Suspicio est dum qui assentitur alicui parti cum incertitudine & cum formidine alterius parti. Differt ab opinione, quia opinio in utramque partem ferri potest, suspicio verò fertur in deteriorem partem.*

24. *Tria ad temerarium judicium concurrunt: Deliberatè, sine sufficientibus indicijs, & sine formidine asserere, v. g. videtur juvenis in domo mulieris, vel loquens cum illa, & propter hoc tantum, judicatur peccasse, vel intendere peccare.*

DISTINCTIO VIII.

Circa 9. & 10. Præceptum.

Non concupisces uxorem proximi tui.

Non

*Non desiderabis domum proximi tui,
non servum non ancillam, non bo-
vem, non asinum, non omnia
quæ illius sunt.*

1. Circa hæc duo præcepta non mul-
ta occurrunt. Nam ea quæ sexto
& septimo quo ad actum externum, no-
no & decimo, quoad desiderium prohi-
bentur. Et sic ex notitia illorum, facilis
notitia circa hæc potest haberi. Pro ma-
jori tamen notitia de cogitatione moro-
sa, aliquid.

2. Itaq; cogitatio morosa tunc est,
quando quis non intendit actu perpetra-
re peccatum v.g. carnis vel quodcunque
aliud, sed contentatur illa delectatione,
quæ oritur ex imaginatione objecti illi-
citi. Dicitur morosa, quod in ea mora,
permittendo eam trahatur.

3. Consensus in cogitationem moro-
sam est duplex, expressus & tacitus. Ex-
pressus est, quando voluntas positivè ac-
ceptat delectationem. Implicitus est,
quando voluntas non consentit nec dis-

sentit expresse, sed permittit durare cogitationem & delectationem. Qui plura desiderat circa Decalogum videat primum Sententiarum Moralium.

A P P E N D I X

D E P R A E C E P T I S E C C L E S I A E .

1. **P** Rincipalia & antiquissima praecepta Ecclesiae sunt quinque, ait Moyses: 2. p. Tyrocinij artis poenitentiarum c. 3. §. 3. sc: confiteri semel in anno, communicare in Paschate, Missam audire die festo, quò pertinet cessare à laboribus, solvere decimas & jejunare.

2. De confessione annua dicitur tractando de Sacramento Poenitentiae. De communione Paschali tractando de Sacramento Eucharistiae. De die festo jam actam d. 3. hujus Opusculi. De decimis aliquid dicendum ut convenit scire Ordinandis relinquendo alia Casuistis.

3. Decima ergo est *fructuum iure questitorum pars decima, quae ministri Ecclesiae quot annis solvitur.*

4. Multis de causis est instituta. 1. ut profiteamur Deum rerum omnium habere dominium supremum. 2. ut Ministri Ecclesiæ commodè alantur. 3. ut peregrini, advenæ & egentes subsidium habeant. 4. ut Parochi multa onera, inter quæ reparatio fabricæ sustineant.

5. De jejuniis egi Opusculo 2. d. 8.

§. 1. Aliquæ tamen consuetudines circa jejunium Poloniæ sciendæ.

1. Licet dies Veneris, aliàs feriâ sextâ, extra Quadragesimam & Vigiliis SS. non sit de jure communi jejunium, in Polonia tamen est de consuetudine obligante loquendo etiam de jejunio rigorosè accepto, consistente in una comestione & vespertina collatione. Accedit hæc die non conceditur usus lacticinorum, tempore Paschali.

2. Quandoquæq; in Regno Poloniæ conceditur usus lacticinorum, conceditur & cœna, attendendo consuetudinem. Hinc quia in Vigilia Pentecostes, diebus quatuor temporum ante festum

SS. Trinitatis, in eodem regno conceditur usus lactiniorum, conceditur & cœna.

3. Jejunia consuetudinaria in Vigilijs B. V. MARIE (jejunium autem in Vigilia Assumptionis est de jure communi) non sunt sub p. mortali observanda.

OPUSCULUM QUINTUM. De Sacramentis.

DISTINCTIO I.

DE SACRAMENTIS IN GENERE.

LY Sacramentum variè sumitur. 1. Pro juramento. 2. Pro amicorum & principium secreto. 3. Pro mysterio. est autem mysterium res divina occulta naturalem cognitionem excedens. 4. Sumitur propriè pro signo rei Sacræ.

Quiddi-

Quidditas Sacramenti.

2. Sacramentum est signum rei sacrae
sanctificantis nos. S. Th: 3. p. q. 60. a. 2.

3. Per signum, intellige signum ad pla-
citum sc: divinum, hoc est ex institutio-
ne Christi D. Sacrum, Secretum, Practi-
cum. quia gratiae conferendae, perma-
nens, sensibilo.

4. Per rem sacram intellige gratiam
sanctificantem, quae ratione Crucis, ima-
gines, ceremoniae sacrae, figurae veteris
Testamenti, non sunt Sacramenta. quia
non sunt instituta ad significandam gra-
tiam ut conferendam, seu quod idem,
quia non sunt instituta ad justificatio-
nem hominis.

5. Sacramentum est signum trium re-
rum. Passionis Christi D. rememorati-
vum, gratiae demonstrativum, vitae aeter-
nae prognosticon, id est, praenunciativum.
S. Th: 1. c. a. 3. sed principaliter signifi-
cat gratiam. S. Th: 2. 3.

6. Tria in Sacramento reperiuntur.
Sacramentum tantum, res tantum, res & Sa-
cra.

cramentum simul, v.g. in Baptismo *Sacramentum tantum* est exterior ablutio. *Res tantum*, est gratia in Baptismo collata. *Res & Sacramentum simul* est character, S. Th. 3 p. 9. q. 63. a. 3. ad 2. Est autem *Sacramentum tantum*, quod significat tantum. *Res tantum* quod significatur tantum. *Res & Sacramentum simul*, quod significat & significatur.

7. Ad essentiam Sacramenti tria concurrunt. *Materia*, id est, res aliqua sensibilis. *Forma*, id est, verba, & intentio *Ministri*: In Sacramento Matrimonij sufficit aliquid loco verborum, v.g. nuptus, vel aliud signum exprimens consensum.

8. Engenius IV. in literis unionis, hoc ponit discrimen inter Sacramenta novæ & veteris Legis, quod Sacramenta veteris Legis, tantum significaverint gratiam Sacramenta verò novæ Legis etiam causent.

9. Quod sic intellige. Sacramenta novæ Legis habent vim productivam gratiæ, Sacramenta verò antiquæ Legis

NON

non habuerunt vim talem: movebant tamen & moraliter excitabant Deum ad dandam, ritè suscipientibus gratiam, quatenus erant signa Christi venturi. Sumitur hæc doctrina ex Manuali Thomistarum P. Goner: de Sac: c. 1.

Institutio & necessitas Sacramentorum.

10. Christus D. ut DEUS authoritative & ut causa principalis, instituit Sacramenta, ut homo verò per potestatem excellentiæ, & ut causa ministerialis.

11. Omnia Sacramenta instituit Christus D. Trident: sess: 7. can: 1. Præcipue propter justificationem & salutem æternam. Hic enim principalis finis & necessitas institutionis Sacramentorum.

12. Præter principalem necessitatem, quæ est justificatio & salus nostra, triplex assignatur à S. Th: 3. p. q. 61. a. 1. necessitas instituendi Sacramenta, sc: ut homo erudiat, humilietur & exercetur. Sic enim loquitur. *Per Sacramentorum institutionem homo convenienter suæ nature*

100 DE SACR: IN GENERE.

sura eruditur per sensibilia: Humiliatur se
corporalibus subiectum cognoscens, dum sibi per
corporalia subvenitur. Preservatur etiam à
noxis actionibus per salubria exercitia Sacra-
mentorum.

13. In statu Legis naturæ fuerunt Sa-
cramenta. Hæc autem Sacramenta fue-
runt, externa protestatio fidei in Mes-
siam futurum, & Sacrificia, illa ordina-
batur ad delendum p. originale, & fiebat
per parentes vel per alium pro parvulis.
Sacrificia autem ordinabantur ad tollen-
dum p. actuale. Bonac. de Sacramentis,
q. 1. punct. 3. propositione 2.

14. Sed sciendum hæc Sacrificia alia,
ratione fuisse Sacrificia, alia ratione Sa-
cramenta. Cùm alia definitio Sacra-
menti, alia Sacrificij. S. Th. 3. p. q. 65.
a. 1. ad 7. numerat etiam decimas inter
Sacramenta Legis naturæ. Sed determi-
natum numerum Sacramentorum Legis
naturæ assignare non possumus, ut patet
ex his quæ docet Philippus à S. Trin: in
3. p. de Sacram: disp. 3. dub. 2.

15. In Lege Moylaica seu scripta fue-
runt

runt Sacramenta. Nam erat morbus per Sacramenta curandus: Erant autem. Circumcisio. Convivium Agni Paschalis. Purificationes ab externis immunditijs. Expiationes à peccatis. Consecratio Sacerdotum. Esus Panum Propositionis. Oblatio victimarum. Ablutio manuum & pedum. Rasio pilorum, &c. S. Th: 1. 2. q. 102. a. 5. Nec tamen determinatum numerum assignare intendit.

16. Scias ex Philippo à S. Trin: l. c. dub: 3. Ex ceremonijs Legis scriptæ illæ tantum quæ significabant sanctificationem humanam, erant Sacramenta, aliæ verò tantum Sacramentalia, ut proportione servatâ dicimus in Lege gratiæ, in qua sunt tantum septem Sacramenta, licet sint plures ceremoniæ sacræ, quæ dicuntur Sacramentalia, ut sumptio aquæ benedictæ &c.

17. Sacramenta legis Evangelicæ alia sunt necessaria simpliciter, alia secundum quid & ad melius esse. Baptismus, Pœnitentia & Ordo sunt necessaria simpliciter, alia quatuor ad melius esse, hoc est,

ut,

262 DE SACR: IN GENERE.

ut solet dici sunt Sacramenta voluntatis & non necessitatis.

18. Baptismus ergo est cuilibet necessarius simpliciter. Pœnitentia supposito p. mortali post Baptismum. Ordo, Ecclesiæ S. Th: 3. p. q. 65. a. 4. Matrimonium autem ut Sacramentum ideo non est simpliciter necessarium Ecclesiæ, nam dato Matrimonio ut contractu civili tantum, adhuc Ecclesiæ conservaretur.

19. Post Christi Passionem & resurrectionem obligare cœperunt Sacramenta, tuncque legalia cessarunt. *Si circumcidamini nihil vobis Christus proderit.* ad Gal: 5.

Materia & Forma Sacramentorum nova Legis.

20. Duplex est Sacramentorū materia remota & proxima. Remota est inter quā & formam aliquid mediat sc. materia proxima. Materia proxima est, inter quam & formam nihil mediat.

21. Materia remota in Baptismo est aqua.

âqua. In Confirmatione, Chrisma. In Eucharistia, Panis & Vinum, absentia, ait N. P. Salazar. In Pœnitentia, peccata. In Extrema unctione, Oleum benedictum. In Ordine res, quæ traditur Ordines suscipienti. In Matrimonio, personæ contrahentes.

22. Materia proxima in Baptismo est ablutio. In Confirmatione & Extrema Vnctione, unctio. In Eucharistia, Panis & Vinum, ut præsentia, ut insinuat N. P. Salazar. In Pœnitentia actus pœnitentis. In Ordine, traditio materiæ remotæ. In Matrimonio, corporum traditio.

23. Mutatio formæ alia substantialis alia accidentalis. Substantialis est dum mutatur sensus, v. g. dum loco baptizo, dico, nomino. Accidentalit, dum servatur idem sensus, v. g. loco baptizo, dico, abluo.

De Ministro & Subjecto, ubi & de Intentione.

24. Minister Sacramentorum novæ Legis

264 DE SACR: IN GENERE.

Legis est Sacerdos, excipe Baptismum in necessitate, & Matrimonium absolute, quod ipsi contrahentes ministrant.

25. Subjectum Sacramentorum est solus homo viator, non tamen omnes sunt capaces omnium. Nam quidam sunt incapaces Matrimonij propter defectum ætatis &c. alij Ordinum ut fœminæ, alij Extremæ unctionis, ut sunt usu rationis carentes &c.

26. Intentio triplex. Habitualis, actualis, virtualis. Habitualis est *proclivitas ad faciendum aliquid ex frequenti usu acquisita*. Hæc est etiam in dormientibus. Actualis est *presens animi applicatio circa opus quod agitur, quæ hic & nunc consistit in eo, ut quis attendat ad verba, & sensum verborum*. Virtualis, quam S. Th. 3. p. q. 64. a. 3. ad 3. vocat habitualement, *quæ quæ ex virtute intentionis actualis non retractata perficit opus*.

27. Ministri intentio necessario requiritur ad valorem Sacramenti, saltem virtualis, S. Th. loco cit. Sufficit autem ut minister habeat intentionem generalem

DE SACR: IN GENERE. 165

tem faciendi, quod instituit Christus, vel quod facit Ecclesia Catholica.

28. Requiritur etiam intentio in suscipiente Sacramenta, sed diversimodè. Nam in adulto requiritur propria intentio. In parvulis ratione carentibus, sufficit intentio Ecclesie.

De primario Sacr: effectu, sc: gratia.

29. Sacramenta habent suam virtutem ex Passione Christi, quã conferunt gratiam, non solum ex opere operantis, sed etiam ex opere operato, instrumenta- liter tamen: cum solus Deus principa- liter causet gratiam.

30. Tunc gratia causatur ex opere o- perato, quando causatur ex virtute Sa- cramenti. Tunc verò ex opere operan- tis, quando ex dispositione suscipientis.

31. Hæc gratia quam causant Sacra- mēta, est duplex: communis & propria. Communis omnibus Sacramentis est gra- tia habitualis, seu justificans. Propria, aliàs Sacramentalis, sunt auxilia Divina, quæ conducunt ad consequendum unius- cuiusque Sacramenti effectum.

166 DE SACR: IN GENERE.

32. Gratia omnibus Sacramētis communis, alia est Prima, alia Secunda. Prima dicitur, quæ infunditur subjecto non habenti gratiam sanctificantem, consequenter existenti in peccato mortali, vel originali. Nam peccatum veniale compatitur gratiam. Secunda verò gratia est, quæ advenit subjecto in gratia existenti: & sic est ipsummet augmentum gratiæ sanctificantis.

33. In Baptismo ergo conferuntur auxilia Divina, quibus homo juvatur ad rectè suscipienda alia Sacramenta, & Christianè vivendum.

34. In Confirmatione dantur auxilia, quibus homo juvatur ad fidem coram Tyranno profitendam.

35. In Sacramento Eucharistiæ dantur auxilia ad actus charitatis & devotionis, quibus anima spiritualiter nutritur.

36. In pœnitentia dantur auxilia ad satisfaciendum DEO pro peccatis præteritis, & ad vitanda futura.

37. In Sacramento Extremæ unctionis

nis dantur auxilia, quibus reliquæ peccatorum tolluntur, ut sunt proclivitas ad malum, languor & debilitas ad bonum: & quibus vincuntur tentationes.

38. In Sacramento Ordinis dantur auxilia pro bono usu officij suscepti.

39. In Sacramento Matrimonij dantur auxilia ad domandam libidinem, fidelitatem conjugalem servandam, curam prolis habendam, &c.

40. In rigore tamen Scholastico, Gratia Sacramentalis dicitur ipsamet gratia sanctificans, quatenus per tale Sacramentum datur; ordinaturque ad talem finem & quatenus ei debetur, jungiturque ex Divina institutione tale auxilium. v. dicta in 2. Sen: Moral: d. 6 § adverte. An verò Sacramenta causent, etiam physicè gratiam, altioris est fori.

*De secundario Sacr: effectu,
sc: Characterē.*

41. Character ex Græco, Latinè idem sonat ac figura, nota, seu signum, quo
quis

quis ab alio distinguitur, & ad aliquid deputatur. Character Sacramentalis definitur à S. Th: 3 p. q 63. 2. 4.

Signaculum quoddam spirituale anima indelebiter impressum, ad suscipiendum vel aliud tradendum ea quae sunt Divini cultus.

42 Est triplex Baptismi, per quem homo baptizatus ab infideli discernitur & ad suscipienda alia Sacramenta efficitur capax. Confirmationis, quo confirmatus à non confirmato distinguitur & ad eliciendos actus fidei roboratur. Ordinis, per quem ordinatus à laicis segregatur, & ad exercenda munera cuique Ordini propria adaptatur.

43 Prædicti tres Characteres differunt inter se specie, cum ad diversos actus ordinentur. Ordinum verò Characteres etiam specie, sed incompletâ inter se differunt, sicut & ipsi Ordines specie incompletâ inter se differunt, ex quibus coalescit unum specie completâ Sacramentum Ordinis. Labat de Sac: Ord: disp: 1. §. 3. consequenter omnes Ordines imprimunt Characteré & non tantum impressum perficiunt.

DE SACR: IN GENERE. 169

44. Character subiectatur immediatè in intellectu. S Th: 3. p. q. 63. art: 4.
Nam cum character per se primò ad actus Divini cultus, quibus fit protestatio fidei, ordinetur, debet habere pro subiecto immediato illam potentiam, in qua immediatè subiectatur fides. Sed fides immediatè subiectatur in intellectu. Ergo & Character.

45. De Characteris effectu nihil occurrit: quia habetur ex definitione superius data.

Numerus Sacramentorum.

46. Septem sunt novæ legis Sacramenta, his versibus contenta.

Ordinat & jungit, baptizat, chrismat,
& ungit.

Peccatum plangit, & in altari sacra-
tangit.

47. Multæ solent assignari causæ, quod sint septem, nec plura, nec pauciora Sacramenta. scilicet. ex similitudine vitæ spiritualis ad corporalem. Nam sicut in vita corporali homo, primò na-

H

sci-

170 DE SACR: IN GENERE.

scitur, secundo augetur, & roboratur, tertio cibo nutritur, quarto, ab infirmitate curatur, quinto, contra infirmitatis reliquias per exercitium & similia iuvatur, sexto, propagatur, septimo in dignitate instituitur.

Sic in vita spiritali homo per Baptismum spiritaliter renascitur, per Confirmationem in fide roboratur, per Eucharistiam nutritur, per Pœnitentiam à peccati morbo curatur, per Extremam unctionem contra peccatorum reliquias, mortisque prælium iuvatur, per Matrimonium Christianè propagatur, per Ordinem in dignitate Ecclesiastica constituitur. S. Th: 3. p. q. 65. a. 1. Aliam causam recitat idem S. D. loco cit: alii alij Doctores.

48. Ex his Baptismus & Pœnitentia, sunt Sacramenta mortuorum, quia supponunt hominem per peccatum originale & mortale mortuum, & conferunt primam gratiam. Reliqua sunt vivorum, quia supponunt per gratiam vivum, & conferunt secundam gratiam, seu augmentum Gratia.

DE SACR: IN GENERE. 173

49. Item ex his Baptismus, Confirmatio & Ordo imprimunt Characterem & non possunt iterari. Reliqua quatuor non imprimunt & iterantur.

Ritus Sacramentorum.

50. Ritus Sacramentorum est duplex: essentialis, in materia, forma, & intentione consistens, estq; de necessitate Sacramenti; & accidentalis consistens in ceremonijs Sacramentalibus, videlicet in actionibus Religiosis, quibus decenter Sacramenta ministrantur, estque de necessitate præcepti, nisi pravitas materiæ excuset; talis Ritus est immersio, vel infusio, vel aspersio in baptismo.

DISTINCTIO II.

DE SACRAMENTALIBVS.

1. Sacramentalia sunt actiones, vel etiam res sacre ad colendum Deum auctoritate publicâ institutæ, quæ vel adhibentur in usu Sacramentorum, ut exorcismus, vel ordinantur ad Sacramenta, ordinantur autem

H 2

vel

vel præcedendo, ut benedictio fontis baptismalis, &c. vel imitando Sacramenta. imitantur autem, producendo aliquam sanctitatem, ut aqua benedicta causat remissionem p. venialis, vel causando quasi sanctitatem, ut herbe benedictæ causant expulsionem maleficiorum.

2. Sacramentalia communiter numerantur sex, his versibus contenta:

Orans, tinctus, edens, confessio, dans, benedicens.

Per *ly orans*, intelligitur oratio. Dominica, quæ inter omnes preces primatur tenet, unde in celebratione Missæ adhibetur.

Per *ly tinctus*, intelligitur asperio aquæ benedictæ.

Per *ly edens* intelligitur manducatio panis benedicti, qui distribuebatur diebus Dominicis.

Per *ly confessio* intelligitur confessio peccatorum extra Sacramentum Pœnitentiæ facta & est signum illius, ad quod reducitur tussio pectoris.

Per

Per *ly dans*, intelligitur eleemosyna, vel alia opera misericordiae corporalia, vel spiritualia: hæc enim reducuntur ad pœnitentiam.

Per *ly benedicens*, designatur benedictio data ab Episcopo, vel alio jurisdictionem habente.

3. Huc revocantur multæ actiones sacræ, ut Exorcismi, insufflationes, benedictio fontis baptismalis, & vestium sacerdotalium, prima tonsura, consecratio Chrismatis, olei infirmorum, templorum, calicum, &c. admixtio aquæ vino consecrando.

4. Sacramentalia causant beneficia corporalia, v. g. sanitatem &c. item remissionem peccati venialis & pœnæ ipsi debitæ sicut & expulsionem demonum, & fugam eorum. Quomodo autem? vide dicta in 2. Sent. Mor: dist: 10. ubi & alia reperies.

De Sacramentis in Specie.

DISTINCTIO III.

DE BAPTISMO.

Definitio, Divisio, necessitas Baptismi.

Baptismus ex Græco, Latine ablutionem significat. Triplex assignatur: Fluminis, Flaminis & Sanguinis.

Baptismus Fluminis definit S. Th. 3. p. q. 66. a. 1. ex Magistro Sententiarum, in 4. dist. 3. Est ablutio corporis exterior facta sub prescripta verborum forma.

Subintellige à Christo Domino, instituta ad generationem spiritualem.

Flaminis, consistit in actu contritionis vel charitatis cum desiderio saltem implicito suscipiendi baptismum fluminis.

Sanguinis, est Martyrium. Martyrium autem est passio seu lethalis cruciatus pro Christi fide, aut pro vera virtute susceptus.

Solus Baptismus fluminis est Sacramentum, alij verò dicuntur Baptismi, in
quan-

quantū vices Baptismi fluminis suppleat.

2. Baptismus institutus fuit ante Christi Domini Passionem, quando Matth: 13. Christus Dominus fuit in Jordane à Joanne Baptista baptizatus. Ita S. Fr: 3. p. q. 66 art: 2. Est necessarius, necessitate medij ad salutem æternam. *Nisi quis tenatus fuerit ex aqua &c.* Joann: 3.

3. Dupliciter autem potest aliquid esse necessarium simpliciter ad consequendam vitam æternam: nempe, necessitate præcepti & medij. Illud est necessarium necessitate præcepti tantum, ad vitam æternam, quod si culpabiliter & per negligentiam omittitur, impedit consecutionem vitæ æternæ. Si verò inculpabiliter hoc est, vel per ignorantiam, vel per impotentiam, non impedit consecutionem vitæ æternæ. Cæterum illud est necessarium necessitate medij, ad vitam æternam, quod licet inculpabiliter omittatur, impedit consecutionem vitæ æternæ, ut patet in parvulo non baptizato.

4. Obligatio suscipiendi Baptismum non incœpit ante Christi mortem, cum

lex vetus usque tunc duraverit, & obli-
gaverit. Obligavit ergo præceptum fu-
sciendi Baptismum post Christi mor-
tem. Et sic quæ dixi in 2. Sent: Mor: dist: 11.
Conc: 3. in sententia aliorum dixi.

Materia & Forma Baptismi.

5. Materia remota Baptismi est aqua naturalis, elementalıs, pura & simplex. *Nisi qui renatus fuerit ex aqua &c.* Joan: 3. Ideo autem Baptismus potius in aqua, quam in alio institutus, quia aqua, est materia cõmunior, & ad usum facilior, & aliàs Baptismus est summæ necessitatis.

Imò non licet ministro seclusâ necessitate, quamlibet aquam naturalem puram & veram adhibere, sed benedictam, aliàs peccatum mortale.

6. Materia proxima Baptismi est exterior ablutio: cum Baptismus in usu materię consistat. secundum illud Matt: 29 *Baptizantes eos, id est abluentes.*

7. Baptismus tribus modis potest confici, scilicet: immersione, infusione, & aspersione.

asperfione: sed servandus est sub peccato mortali in Baptismo solenni propriæ Ecclesiæ ritus, nisi rationalis causa excuset.

8. Forma Baptismi est ista: *Ego te baptizo in Nomine Patris, & Filij, & Spiritûs Sancti, Amen.* Matt: ult: *Euntes docete omnes gentes baptizantes. In Nomine Patris, &c.*

9. Persona baptizati debet exprimi, dicendo, *baptizo te*: Persona verò baptizantis non necessario debet exprimi, quia *ly ego*, includitur *in ly baptizo*. Item Græci validè baptizant, nec tamen personam baptizantis exprimunt, baptizant enim sic: *Baptizetur servus Christi N.* *In Nomine Patris, &c.*

10. Divinæ Essentiæ unitas & Personarû Trinitas necessariò sunt exprimenda. Et sic in forma Baptismi dicitur, *In Nomine*, quod Essentiæ unitatem importat. Dicitur, *Patris, & Filij, & Spiritûs Sancti*, quod Personarum Trinitatem denotat. Hinc dicens. *Ego te baptizo, in Nominibus Patris &c.* non baptizat. Sci-

as, ly *Nomen*, imporrat fidem, virtutem, authoritatem. Innocentius cap: 1. de Baptismo.

Minister & Subiectum Baptismi.

11. Duplex est Minister, scilicet solennitatis, & necessitatis. Minister solennitatis in Baptismo est Sacerdos, Qui sit proprius Parochus: potest committi Diacono, ut solenniter baptizet. Bonac: disp: 7. de censuris q. 3. puncto 7. ex Cajet: & Soto.

12. Minister necessitatis est omnis homo viator: quia cum Baptismus sit maximæ necessitatis, minister ejus debet esse communis. Et sic in casu necessitatis etiam Judæus valide baptizat, si cætera concurrant. Patet ex Florentino, in decreto Eugenij.

13. Si duo concurrunt ad Baptismum quorum unus aquam fundit, alter verò formam profert, non valet baptismus: nam forma non verificatur.

14. Loquendo de subiecto Baptismi: omnis homo viator, est subiectum Baptismi, *Baptizate omnes gentes.* Matth: 28.

Et sic genitus ex bruto, & scemina homine, non est subjectum Baptismi, quia non censetur verus homo.

De Effectibus Baptismi.

1°. Multi sunt effectus Baptismi, ex quibus sex numerari solent. 1us & præcipuus, est remissio peccati originalis, & omnium actualium Baptismum præcedentium. 2us, est totius poenæ peccato debitæ plena remissio, absq; ulteriori satisfactione. 3^{ius}. est infusio gratiæ sanctificantis & virtutum ac donorum eam concomitantium. 4^{tus}, sunt auxilia fini Baptismi proportionata, scilicet, ad Christianè vivendum, 5^{tus}, est unio moralis cum Christo ut capite ad participanda Christi merita. 6^{tus}, effectus, est Character.

Præter hos effectus, qui sunt ex institutione Christi, est alius ex determinatione Ecclesiæ scilicet, ablatio irregularitatis, de qua in 2. Sent. Moral: d. 19. Concl: 3. & 6. & cognatio spiritualis.

De ritu Baptismi.

16. Inter alios, tres præcipuè sunt ritus baptismi: Catechismus, Exorcismus & Patrinus. Catechismus ex Græco significat credendorum instructionem: hinc Catechumeni dicuntur, qui ante susceptionem Baptismi, de fide instruantur. Exorcismus ex Græco significat adjurationem per res sacras, quâ demones ab hominibus pelluntur, ne nocent.

Patrinus est qui baptizandum offert & tenet, & pro eo fidem profiteretur. Per quod ostendit se infantem in suam curam recipere, & sic obligatur de fide & alijs ad salutem æternam necessarijs baptizatum instruere.

DISTINCTIO IV.

DE CONFIRMATIONE.

Definitio, Institutio & Necessitas Sacramenti Confirmationis.

1. **C**onfirmatio est unctio Chrismati ab Episcopo facta in fronte hominis baptizati.

DE CONFIRMATIONE 181

zati, sub præscripta verborum forma, ad perfectam vitam spirituales aetatem, & Christi Nomen audacter confitendum, ordinata. Sumitur ex S Th: 3. p. q 72.

2. Confirmatio est à Christo Domino instituta. & ut ait Fabianus Papa, ex traditione Apostolorum, constat esse in ultima Coena institutam. Et patet ex usu Ecclesiae consecrantis tunc ejus materiam. Ita infert, de la Cruz, de Confirmatione.

3. Et sic hoc Sacramentum non fuit institutum, quando Christus Dominus super pueros manus imponebat, cum pueri illi nondum erant baptizati. Nec quando Ioan: 20. in Apostolos insufflavit: quia tantum tradidit Spiritum S. ad remittenda peccata. Nec, dum ibidem dixit, sicut misit me vivens Pater, ita & ego mitto vos. nam tunc præbuit Apostolis potestatem hoc Sacramentum conferendi. Nec tandem ipso die Pentecostes: cum potius contulerit hujus sacramenti effectum.

4. Sacramentum Confirmationis non est

est simpliciter necessarium ad salutem, sed ad bene esse, utpotè perfectionem salutis operans. Hinc spontè, & non ex contemptu illud omittens, venialiter tantum peccat. S. Th. loco cit: art: 8. ad 4.

Materia & Forma Confirmationis.

5. Materia remota Confirmationis est Chrisma, seu unguentum ex oleo olivarum, & balsamo confectum, ab Episcopo consecrato benedictum.

6. Materia proxima hujus Sacramenti est unctio in fronte per modum crucis facta. Dixi, *in fronte*: ut neque propter erubescenciam, neque propter timorem nomen Christi cõfiteri prætermittamus. Dixi etiam, *per modum Crucis*, aliàs forma Confirmationis non verificaretur.

7. Significat autem oleum, conscientie nitorem, balsamum, bonæ famæ odorem.

8. Forma Confirmationis est hæc: *Signo te signo Crucis, & confirmo te Chrismate salutis. In Nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, Amen,*

9. Adverte: Sacramentorum materias & formas Antistitum cura ad hæc tempora conservatas, & in Concil: Florentino sub Eugenio IV. orientali & occidentali Ecclesia ibi congregata amplius explicatas.

10. SS. Trinitatis expressio est de essentia hujus Sacramenti, cum hoc ordinetur ad profitendam fidem. Sunt etiam essentialia illa verba, *Signo & Confirmo*; quia actio sacramentalis est necessario exprimenda. Et quidem utrumque verbum debet exprimi: cum unum alteri non æquipollear: aliud enim est signare, aliud confirmare.

11. Probabilius etiam est necessariam esse illam particulam, *Signo Crucis*: quia signare habet generalem significationem, & sic per prædictam particulam est determinandum.

12. Item necessarium est addere, *Chrismate salutis*: quia hæc non veniunt per verbum, *Confirmo*.

*Minister, Subjectum, & Effectus
Confirmationis.*

13. Solus Episcop^o est Minister Ordinaris Sacramenti Confirmationis. Summus tamen Pontifex ex plenitudine potestatis committere potest simplici Sacerdoti Confirmationis collationem. S. Th: 3 p. q. 72. art: 11. ad 1.

14. Ideo autem Episcopus maxillam seu genam confirmati percutit, ut eum admoneat ad persecutiones pro fide sustinendas, & ut recordetur se esse confirmatum.

15. Confirmationis subjectum est homo baptizatus, sine mortali, & usum rationis habens, quod ultimum, non est de necessitate, sed de congruentia. Recipiens autem Ordines ante Confirmationem, non peccat mortaliter, nec fit irregularis, ut docet Soto in Summa Dianoze relatus, V. *Ordini subiectum*: Nam non est tam stricta intentio Tridentini, sed solum consulit Episcopis, ut non promoveant carentes Confirmatione.

DE CONFIRMATIONE. 185

16. Confirmatio confert Gratia^e sanctificantis augmentum, ac quaedam Divina auxilia ad confitendum Christi fidem audacter. Secundò, cōtrahitur spiritalis cognatio, ut in Baptismo, non solum impediens, sed etiam dirimens matrimonium. Trid: sess: 24 c. 2. Tertiò, confertur character. per quem baptizato traditur potestas agēdi spectantia ad pugnam spiritualement contra fidei hostes: sicut per Baptismum confertur potestas agendi pertinentia ad propriam salutem.

DISTINCTIO V.
DE SACRAMENTO
EUCHARISTIAE.

*Definitio, Institutio, & Necessitas
Sacramenti Eucharistia.*

1. **E**ucharistia, est Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi Domini, sub speciebus Panis & Vini, à Christo Domino institutum ad spiritualem hominis resurrectionem.

2. Licet duo sint elementa, Panis scilicet & Vinum,

Vinum, ex quibus integrum Eucharistie Sacramentum conficitur, non tamen plura, sed unum tantum Eucharistie Sacramentum, Ecclesie auctoritate ducti confitemur. Ex Catechismo Romano p. 2. c. 4. Hanc autem unitatem S. Th: 3. p. q. 73. art: 3. ex unitate finis desumit, qui est, una refectio spiritalis.

3. Totus Christus est sub utraq; specie, imò totus est in qualibet parte: cum succedat in locum substantiæ panis & vini, quæ erat in qualibet particula. Hoc tamen sciendum est, sub speciebus Panis esse Christi Corpus, ex vi verborum consecrationis, Sanguis verò, anima, Divinitas, per concomitantiam. Sub speciebus vini, ex vi verborum sanguis, corpus verò & alia per concomitantiam.

4. Christus D. hoc Sacramentum instituit in ultima cœna, primâ die Azimorum nocte quâ tradebatur. Quo tempore panis fermentatus in omnibus finibus Israël non reperiebatur. Instituit inquam, dum dixit Apostolis: *Accipite & manducate, hoc est Corpus meum.*

Illis

Illis autem verbis Ioann 6. Panem quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita, fuit promissum hoc Sacramentum. Illis, Nisi manducaveritis Carnem Filij hominis, &c. præceptum est latum, & non institutum.

5. Propter hos fines Sacramentum Eucharistiæ institutum. Primò, ut in medio populi Christiani Christus sit realiter, licet latenter, præsens. Secundò, ut fideles habeant refectionem spiritua-lem. Tertio, ut detur Sacrificium in Ec-clesia. Quarto, ut detur signum infiniti Amoris, quo Christus dilexit nos. Quinto, ut sit memoriale passionis. Tandem, ut detur pignus æternæ hæreditatis.

6. Sacramentum Eucharistiæ, in re & defacto susceptum, non est necessarium necessitate mediij ad salutem æternam, aliàs sine eo mortuus non salvaretur, quod est falsum. Est tamen necessarium necessitate præcepti. Nisi manducaveritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sangui-nem, non habebitis vitam in vobis. Joan: 6.

Materia & Forma Consecrationis.

7. Materia Consecrationis Corporis Christi, est panis triticeus, ex communi sensu Ecclesie. Panis tamen ex siligine potest validè confici: cum ex grano tritici in malis terris seminato nascatur. S. Th. 3. p. q. 73. a. 3.

8. Græcus in Græcorum Ecclesia in azymo consecrans, & Latinus in Latinorum Ecclesia in fermentato consecrans, licet validè consecret, peccat tamen mortaliter, utpotè propriæ Ecclesie ritum in gravi materia pervertens. Et hoc licet fiat ob magnam necessitatem v. g. ad communicandum infirmum, ut docet communis, apud de la Cruz q. 1. de Euchar.

9. Ex his duobus ritibus rationabilior est Latinorum, ut probat S. Th. q. 74. art. 4. Quia hoc Sacramentum institutum fuit primâ die azymorum. *Matth. 26*, quâ die nihil fermentatum in domibus Judæorum esse debebat, ut habetur.

1. Reg. 11.

10. Materia Consecrationis Sanguinis Christi, est omne vinum, modo sic verè vinum. Est autem miscèdum aqua, & hoc ob sanguinis & aquæ è latere Christi fluentium representationem. Item ad significandam populi cum Christo unionem. Aqua enim populos, Apoc: 20. Vinum autem Christum: Ego sum vitis vera. Joan: 15. significat. Tandem quia Christus Dominus dilutum calicem consecravit, ut probat S. The 3. p. q. 74. art: 6.

11. Forma Consecrationis Corporis Christi, est, *Hoc est Corpus meum.* Forma Consecrationis Sanguinis Christi. *Hic est Calix Sanguinis mei, novi & aeterni testamenti, mysterium Fidei, qui pro vobis & pro multo effundetur in remissionem peccatorum.* Omittendo, *ly enim,* secundum multos non est p. mortale.

De Ministro Consecrationis & Eucharistia.

12. Solus Sacerdos est Minister Consecrationis, ut patet ex 1. ad Cor: 11,
ibi

ibi. Hoc facite in meam commemorationem. Nam hoc ad solos Sacerdotes refertur. Licet autem sit hæreticus, validè, sed sacrilegè consecrat.

13. Si Sacerdos habeat in manib⁹ duas hostias, putans esse unam, nihil determinando, utraque manet consecrata, secundum communem DD. in Summa Dianæ, verbo, Eucharistia. Item, loquendo de minoribus hostijs, si Sacerdos credit esse quadraginta, & sunt 50. omnes sunt consecratæ. Samuel de Lublino, verbo, Eucharistia. De la Cruz q. 1. de Euch. Si absolute intendat, nec de numero tantoperè curet.

14. Diaconus potest ministrare seu distribuere Corpus Christi D. in necessitate, jubente Episcopo, vel Presbytero, S. Th. 3. p. q. 82. a. 3.

De Subiecto Eucharistia.

15. Subiectum Eucharistia est omnis homo baptizatus, rationis compos, & benè dispositus. Plures autem sunt dispositiones, his versibus contentæ:

Lotus, discretus, sanus, jejunus, & ap-
tus, Contritus, fassus, mundus, rectèq;
paratus.

Lotus, id est, baptizatus, discretus, id
est rationis usum habens. Sanus, id est,
stomacho benè valens, ne evomat. Jeju-
nus, jejunio naturali. Aptus, id est, cen-
suris non irretitus. Contritus, id est, de
peccatis dolens. Fassus, id est, voca iter
confessus. Mundus, id est, non pollutus.
Paratus, intellige, devotione, per actus
v. g. fidei, spei, charitatis &c.

16. Consciens ergo peccati mortalis,
obligatur ad præmittendam confessio-
nem. Trid: sess: 12. c. 7. Imò oppositum
docentes excommunicat. Can. 11. Et sic
antiqui Theologi docentes sufficere con-
tritionem etiam data copia Confessarij,
post Concilium Trident: non sunt audi-
endi.

17. Sacerdos regularis non potest,
cum sola contritione celebrare, quando
non habet copiam Confessarij suæ religi-
onis, habet tamen copiam alterius, sed
non vult illi confiteri, ad vitandam suæ
scilicet.

religionis infamiam, quam ille cōcipiet. Gab: à S. Vinc: & alij. Quia ex confessione nulla aut parva sequitur infamia religioni.

18. Non potest etiam quis in mortali existens, cum sola contritione communicare, si non habeat proprium Confessarium, cui possit devotius & utilius confiteri. Idem qui supra & alij. Nam reverentia huic Sacramento, debita & Divini præcepti obligatio prævalet propriæ devotioni & utilitati.

Obligatio sumendi Eucharistiam.

19. Trident: sess: 13. c ult: triplicem modum communicandi assignat. Spiritualiter tantum. Sacramentaliter tantum. Spiritualiter & Sacramentaliter simul. Manducare spiritualiter tantum, est per fidem & charitatem Christo D. uniri, cum desiderio in re sumendi hoc Sacramentum. Manducare sacramentaliter tantum, est Eucharistiam sine fructu sumere, qualiter sumunt in mortali existentes. Manducare utroque modo, est
non

non solum Eucharistiam, sed & fructum percipere.

20. Sanctus Thomas 3. p. q. 80. art: 1. assignans duos modos, scilicet Sacramentalem tantum & spiritualem, non contrariatur Tridentino. Nam per spiritualem intelligit illum, qui est cum fructu, sive sit realis, sive in voto tantum.

21. In mortis articulo tenemur sub p. mortali ex precepto Divino sumere Eucharistiam. Præter mortis verò periculum aliquoties in vita. Quia Eucharistia est instituta per modum cibi, qui in vita non semel est necessarius, S. Th: loco cit: 2. 11.

22. Precepto Ecclesie tenemur semel in anno communicare. Quod preceptum in propria Parochia, vel etiam in Cathedrali Ecclesia, vel alibi de Parochi licentia impletur.

23. Communicare ergo tenemur dum ad annos discretionis pervenimus. Trid: sess: 13. Cant: 9. Annus discretionis in presenti non tunc censetur quan-

do doli capaces sumus, & confiteri tenemur, sed tunc dum Sacramentum Eucharistiæ reverenter ac devotè suscipere possumus. Quod licèt accideret solear dum pervenimus ad annum decimum vel undecimum, attamen non tantùm consideranda ætas, sed etiam industria, ingenium, consuetudo, & iudicium prudentum. Mosc: 2. p. Tyrocinijs artis pœnitentiariæ.

24. Magister Soto dicit, ante decimum annum potest puer communicari, si sit vivax. Vitanda tamen aliorum offensus, si valde parvulis quamvis sagacibus publicè conferatur.

25. Exploratores talium puerorum duo debent considerare: scientiam & affectum, an cognoscant, quid in hoc Sacramento contineatur. Deinde an in affectu ante sumptionem vehemens desiderium habeant, in usu verò aliquam suavitatem spiritualement vel gaudium sentiant, Mosc: loco cit.

Effectus.

26. Multi numerantur hujus Sacramenti effectus. Proprius & principalis est, quod conferat Gratiā per modum nutritionis & augmenti in vita spirituali: quia per modum cibi & potūs spiritualis hoc Sacramentum institutum.

Dicitur autem conferri gratia per modum nutritionis & augmenti, in quantum dantur quædam auxilia Divina, medijs quibus prorumpimus in actus devotionis & charitatis, quibus anima spiritualiter nutritur & augetur. De alijs effectibus v. dicta in 2. Mor: d. 44.

DISTINCTIO VI.

DE SACRIFICIO MISSÆ.

1. SACRIFICIUM consistit in hoc, quod DEO aliquid solenniter, & cum debitis ceremonijs offeratur, faciendo aliquid circa rem oblatam ad honorem & cultum DEI. Sic potest defini. Sacrificium est oblatio externa, rei alicuius perma-

mentis, Deo facta cum rei immutatione in protestationem domini, in vitam & mortem sue creature. Explicatio si placet, videatur apud nostrum P. Labat. in 3. p. tract: 2. disp. 5. dub: 1.

2. Missa quæ est Sacrificium in specie & legis Gratiæ sic definitur, *Est Sacrificium Corporis & Sanguinis D.N. I.C. sub speciebus panis & vini consecrati.* Congruè autem vocatur Missa, eò quòd oblatio & preces ad DEUM mittantur, sicq; illorum verborum; *Ite Missa est,* sensus est, abire licet, quia oblatio & hostia salutaris, jam transmissa est cum precibus ad DEUM pro vobis. Hugo de S. Vict: l. 2. de Sacr.

3. Scias ex Philippo à SS. Trin: disp: 8. de Euch: dub: 11. in Eucharistia alia ratio Sacrificij, alia Sacramenti. Nam ut Sacrificium, respicit DEUM directè tanquam terminum ad Quem: ipsi enim offertur ad gloriam & honorem propter bonum nostrum, ut Sacramentum, respicit filios Ecclesiæ, quibus datur ut alimentum spirituale animæ,

Vt Sacrificium, est quid transiens. completur enim in consecratione. ut Sacramentum, est quid permanens. Nam licet per Consecrationem conficiatur. hac tamen peracta permanet. In his ergo & alijs est discrimen.

4. Sacrificium Missæ à Christo D. institutum, ut patet ex Trid: sess: 22. c. 2. ibi: *Si quis dixerit illis verbis: Hoc facite in meam commemorationem, Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes, aut non ordinasse, ut ipsi aliq̄, Sacerdotes offerrent Corpus & Sanguinem suum: anathema sit.*

5. Licet autem à solis Sacerdotibus Sacrificium offeratur, ministerio tamen eorundem ab alijs fidelibus offertur. Et sic ait Sacerdos in Canone: *pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc Sacrificium.* Et sic fideles ministerio Sacerdotum implent præceptum naturale, quo tenemur DEO offerre Sacrificia.

6. Sciendum ergo soli DEO sacrificari, ut patet ex definitione sacrificii. Nam licet in honorem Sanctorum DEO sacrificemus, ut patet ex præparatione ad Missam,

lam, non tamen illis sacrificamus: potest enim actus soli DEO debitus pro honore Sanctorum fieri, ut patet in pœnitentia.

7. Essentia Sacrificij Missæ salvatur in Consecratione unius speciei, non verò integritas. Sicut & Essentia Eucharistia, etsi non integritas, salvatur in una specie. Attendendo actionem sacrificativam non idem est numero sacrificium Crucis, ultimæ Cænæ & Missæ, secus attendendo rem oblatam & principalem offerentem, qui est Christus. Dixi, in consecratione, nam Essentia Sacrificij Missæ non consistit in oblatione, quæ fit post Consecrationem, vel in sumptione, sed solùm in Consecratione, cum respectu tamen ad sumptionem ut necessariam ad integritatem Sacrificij. Horum brevem probationem v. in 2. Sent: Mor: dist: 46.

8. Occasione hujus scias à S. Th: 3. p. q. 83. a. 4. sex numerari partes Missæ, 1. Præparatio. 2. Fidei instructio, quæ incipit ab Epistola. 3. Oblatio. 4. Consecra-

secratio, quæ incipit à Præfatione: ad quam reducitur Oblatio post Consecrationem. Vnde & memores Domine, &c. Offerimus Maestati tuæ. 5. Perceptio Eucharistiæ, quæ incipit ab Oratione Dominica. 6. Gratiarum actio, quæ incipit à Postcommunionem usq; ad finem.

9. Finis Sacrificij Missæ est quadruplex. 1. ut DEO summa laus & honor detur. 2. ut gratiæ agantur pro beneficijs acceptis. 3. ut detur satisfactio pro peccatis commissis. 4. ut beneficia de novo obtineantur.

Attendendo primum finem. Sacrificium dicitur laudeticum. Attendendo secundum, dicitur Eucharisticum 3tum, propitiatorium, 4tum, impetratorium.

10. Sacrificium Missæ non confert immediatè ex opere operato & infallibiliter primam Gratiam: nec sic remittit peccata mortalia, ut faciat ex attrito contritum. Et oppositum iudicatur erroneum: Non etiam confert immediatè ex opere operato & infallibiliter augmentum Gratiæ

ria. Vterq; enim modus cauſandi gratiam, tantum eſt Sacramentorum. Cauſat tamen Sacrificium Miſſæ gratiam, & augmentum gratiæ mediatè ex opere operato, impetrando auxilium Diuinum, & ſic non cauſat iſta ſemper. Eodem modo cauſat alia bona ſpiritualia & temporalia, hoc eſt impetrando.

11. Per Sacrificium Miſſæ remittitur culpa venialis ex opere operato, non ſolum mediatè impetrando auxilium, per quod homo juſtus eliciat actum, qui ſit formalis, vel virtualis deteſtatio peccati venialis, ſed etiam immediatè & infallibiliter. Ita ſapientiſſimus meus Profeſſor, & Cathedraſticus Viennenſis, M. Reynerus in manuſcriptis. Poceſt autem fieri hæc remiſſio per hoc, quòd homo ponat aliquem actum, qui licèt per ſe non ſufficiat ad remiſſionem venialis, ſufficit tamen ex ſuperaddita vi Sacrificij, ſicut v.g. attritio non ſufficit ad remiſſionem mortalis, ſufficit tamen adjuncta virtute Sacramenti Pœnitentiæ.

12. Sacrificium Miſſæ remittit pœnas
tem.

temporales, quæ remissâ culpâ, restant solvendæ, vel in hac vita, vel in purgatorio, idq; ex opere operato immediatè & infallibiliter. Idem qui supra & communiter. Adverte ex S. Th: q. 79. a. 5. Virtute hujus Sacrificij non semper tollitur tota pœna, sed major vel minor, juxta dispositionem offerentium, & eorum, pro quibus offertur. quâ devotione modificatur valor infinitus Sacrificij ad effectum finitum.

13. Valor accidentalis Missæ ortus ex dignitate Ecclesiæ offerentis, orationibus, invocatione Sanctorum devotione Ministri, est finitus. Ortus ex re oblata & principali offerente, scilicet Christo est infinitus, habet tamen effectum finitum, & sæpè nullum, unde multum prodest replicatio Missæ pro inclinanda Divina misericordia.

14. Tres solent numerari utilitates seu fructus Sacrificij legis Gratiæ, qui ex applicatione oriuntur. Primus: ex Universali intentione Ecclesiæ Sacrificium Missæ applicatur toti populo Christi-

and, & præcipuè Papæ & Principibus Christianis, quo reducitur fructus, quæti percipiunt Ministri & adstantes, qui sunt aliquomodo offerentes cum Sacerdote. Secundus, seu medius, ex intentione peculiari Sacerdotis applicatur cui ipse voluerit. Hic fructus secundum Gab: à S. Vinc: verbo, Missa, correspondet Christo D. principali offerenti & ex facultate ab eodem concessa est applicabilis alijs. Et defacto Sacerdos tenetur hunc fructum applicare illi, qui v.g. eleëmofynam dedit. Gab: l. c.

Tertius, cedit ipsi Sacerdoti. Secundum nonnullos potest Sacerdos fructum sibi proveniente alteri applicare, non tamen potest pro eo eleëmofynam accipere, ut determinavit Alexander VII. damnando propositionem 8vam. Ob eandem rationem Laicus suam Missæ partem potest alteri applicare, v.g. animabus purgatorij.

17. Vestes Sacerdotales pro celebrando sunt: Amictus, Alba, Cingulum, Manipulus, Stola & Casula. Stola servit

potest pro manipulo & è conuerso. Vel
 lalobus & alij. Imò stola seruire potest
 pro cingulo. Vestes Sacerdotales debent
 esse benedictæ sub p. mortali.

Qui tamen extra necessitatem non ad-
 hibet cingulum benedictum, non est da-
 mnandus peccati mortalis ob parvita-
 tem materiæ. Si cingulum fractum, po-
 test necti, si altera pars non sufficiat. Sa:
 & Marchantius.

16. Melius est non celebrare (nisi ali-
 ãs Festum sit sollemnissimum) quàm cele-
 brare sine ministro. Licet tamen cele-
 brare sine ministro v. g. die Festo, pro-
 dando viatico, vel dum adest similis ne-
 cessitas, sed nunquam licet mulieri, eti-
 am deficiente viro, ministrum agere, &
 stante necessitate facilius est carere mini-
 stro, ut probat Bonac.

17. Si Missa, diei sit de feria, potest
 tunc dici alia votiva, aut de defunctis.
 Patet ex usu timoratorum. Imò si Fe-
 stum non sit duplex, potest ex causa ra-
 tionabili dici Missa Votiva, aut de defun-
 ctis. Quod procedit de Sacerdote in par-
 ticulari.

iculari. Nam Conventualis Missa, debet esse Missa diei. Sic præcipitur cap: Cùm creatura, de celebratione Missarum.

18. Circa Cõmunionem hæc advertenda. 1mò. Sumptâ Hostiâ, non statim spuat. Si oportet, tunc in loco honesto. 2dò. non statim comedatur, si fiat, non peccatur. Nam e. si manè de Consecrat. Dist: 2. est abrogatum. 3tiò. Hostia leniter sumatur, anterioribus dentibus teratur, non totaliter conteratur, Per os non volvatur, sed linguâ mollescat, ne aliqua pars dentibus adhæreat. Si plura petis, v. 2. Sent: Mor: de Sacrif.

DISTINCTIO VII.

DE SACRAMENTO POENITENTIÆ,

*Definitio, Institutio, Necessitas huius
Sacramenti.*

1. **P**OENitentia ut in præsentî. Est Sacramentum in actibus penitentis & absol.

solventis consistens, à Christo D. institutum per modum iudicij emendativi ad peccatorum remissionem. Vel etiam secundum Moscaic: Sacramentum remissionis peccatorum post Baptisum commissorum.

Pœnitentia verò ut virtus, est quâ dolemus de peccato, prout est offensa Dei. Ex quo patet Pœnitentiam dupliciter sumi.

2. Sacramentum Pœnitentiæ à Christo D. institutum, quando post Resurrectionem dixit: Accipite Spiritum S quorum remisistis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt. Trid: sess:

14 C. 1.

Finis institutionis hujus Sacramenti, ut peccator, qui per peccatum à Deo recesserat, per gratiam in pristinam amicitiam redeat.

3. Supposito peccato mortali, Sacramentum Pœnitentiæ, est necessarium necessitate mediij ad salutem æternam, saltem in voto, dum abest copia Confessarij.

Adverte Quando per Sacramentum Pœnitentiæ in voto susceptum justificamur, requiritur dolor perfectus, seu Contritio;

4. Non requiritur autem hoc votum, seu desiderium esse explicitum, sed sufficit implicitum, inclusum in generali proposito servandi omnia præcepta DEI. Fernandez p. 3. c. 6. §. 1. ex S. Th.

*Materia hujus Sacramenti in
communi.*

5. Materia remota hujus Sacramenti, sunt peccata commissa post Baptismum. Hæc: alia est necessaria, alia, voluntaria, seu sufficiens. Mortalia non confessa, sunt materia necessaria. Venialia: Materia voluntaria.

6. Peccatum actuale ante Baptismum commissum non est materia hujus Sacramenti. Nam tale peccatum est commissum extra Ecclesiam, & sic non debet judicari ab Ecclesia.

7. Materia Proxima, seu partes materiales hujus Sacramenti sunt tres actus poenitentis, sc: cordis contritio, oris confessio, & operis satisfactio. Primi duo, sunt Essentiales, nec sine illis potest confici hoc Sacramentum. Tertius, est pars integralis.

De Contritione, & Attritione.

8. Contritio est dolor de peccatū assumptus propter Deum summè dilectum, cum proposito confitendi & satisfaciendi.

9. Attritio est dolor de peccatū assumptus propter pœnas inferni, vel propter deformitatem peccati, cum proposito confitendi & satisfaciendi. Per illas particulas, propter pœnas inferni, &c. non designatur, quod finis attritionis, sint pœnz inferni, &c. aliàs attritio esset actus vitiosus, poneret enim ultimum finem in creatura. Sed designatur, pœnas inferni &c. esse motivum & excitativum attritionis: finis enim debet esse Deus. Et in hoc attritio convenit cum contritione, differt autem in motivo quòd Attritio sit propter pœnas inferni &c. Contritio vero propter DEUM summè dilectum.

Sunt & alia motiva supernaturalia, ob quz detestari possumus peccatum, sc. amissio gratiæ & gloriæ: sed hæc reducibilia ad præfata.

10. Contritio vocatur dolor perfectus

Attri-

Attritio, imperfectus. Quia per illam sine Sacramento in re suscepto, justificatur homo. per hanc verò extra Sacramentum non justificatur homo. ideo Theologi dicunt, attritum recipiendo Sacramentum Pœnitentiæ, fieri contritum.

11. Tenemur conteri non solum in periculo & articulo mortis, sed etiam aliquando in vita, sc. quando diu in mortali persistimus, v. g. per annum. Nam Deus graviter punit eos, qui differunt Pœnitentiam. Vnde Isai 15. dicitur: *Omnes in cade corruerit, propterea quòd vocavi, & non respondistis.*

12. Item tenemur conteri in casu magni mali in Repub: Quia sicut tenemur pro tali malo avertendo Deum orare, ita obligamur comparare media, ut exaudiamur: medium autem est esse in gratia.

13. Item tenemur conteri, quando exercendus actus exigens hominem in gratia, v. g. quando administranda Sacramenta, vel quando suscipienda Sacramenta vivorum, Sacramentum tamen

Eucha:

Eucharistiæ licet possit distribui præmissa contritione, non tamen suscipi, nisi præmissa Confessione. Trid: sess: 13. c. 7.

Puto tamen in præfatis casibus sufficere Contritionem virtuales inclusam, in actu Amoris Dei super omnia.

Necessitas Confessionis.

14. Confessio est legitima coram Sacerdote peccatorum declaratio, S. Raym: apud Armillam, v. Confessio.

15. Præceptum Confessionis obligat, 1mò, in articulo, & periculo mortis. 2dò, quando sumenda Eucharistia, & sumus in mortali. 3tiò, semel in anno. Quod præceptum consuetudine alligatur tempori, sc: circa Pascha, ait Mosc: 2. p. Tyroc: artis Pœnit: de Confessione annuali.

16. Præceptum Confessionis annuæ obligat, dum ad annos discretionis pertingimus, & habemus conscientiam peccari mortalis. Fernandez p. 2. c. 8 § 3: allegans communem.

Nonnulli docent pueros post septennium

110 DE POENITENTIA.

nium hoc præcepto obligari, quando usus rationis in eis elucet, non autem atræa, etsi rationis usum habeant: nam hoc est per accidens, ad quod Ecclesia non respicit.

Hoc certius, pueros in articulo mortis ante septennium constitutos, peccati mortalis conscios obligari ad Confessionem. Si dubium de usa rationis, consequenter de peccato, absolvantur sub conditione. Imò id fieri posse quando pueri confitentur extra articulum mortis, docet Diana.

17. Transgressoribus præcepti de facienda Confessione annua, nulla est certa imposita pœna, sed solum imponenda. Nam in cap: utriusquè &c. solum dicitur, ut arceantur ab ingressu Ecclesiæ & careant Ecclesiasticâ sepulturâ, quæ pœna, non est imposita, sed per Judicem Ecclesiasticum imponenda. In Synodalibus tamen Constitutionibus solet apponi Excommunicatio latæ vel ferendæ sententiæ.

Conditiones bonæ Confessionis.

Sedecim sunt conditiones bonæ Confessionis, his contentæ.

Sit simplex, humilis Confessio, pura, fidelis.

Atq; frequens, nuda, discreta, libens, verecunda.

Integra, secreta, lachrymabilis, accelerata
Fortis & accusans, & sit parere parata.

Simplex, id est, sine admixtione hitoriarum & aliorum impertinentium.

Pura, id est, bonâ intentione facta v. g. ad placandum DEUM.

Fidelis, id est, vera. Nam si quis ex industria utitur talibus verbis, ut peccata non adeò curentur à Confessario, peccat.

Frequens. De frequentia Confessionis egimus agendo de necessitate.

Nuda, id est, verbis obscuris non involuta.

Discreta, id est, prudenter facta, ut verbis honestis explicentur peccata, præcipuè, carnis.

Libens, id est, voluntaria, non timore pœnæ, &c.

Lachry-

Lachryabilis, id est, dolorosa.

Fortis, id est, superans timorem mundanum & verecundiam, ne fortè aliquid omittatur.

Accelerata, hoc est non dilata, nè subito morte præventi non habeamus spatium poenitendi.

Accusans, id est, sibi imputans, non influentiæ cælesti, vel alteri.

Parere parata Poenitens enim tenetur satisfactionem acceptare. Item in relinquendis peccatorum occasionibus. Confessario obedire. Aliarum conditionum notitia patet ex terminis.

Integritas.

18. Confessio duobus modis est integra: Materialiter & Formaliter. Est integra materialiter, quando aliquis habet v. g. decem peccata, & omnia confitetur. Integra formaliter, quando rationali facto examine, confitemur omnia nobis occurrentia. Sufficit esse integram formaliter. Deus enim non plus exigit, quàm possumus. Confessio materiali.

rialiter integra, dicitur integra physice,
Formaliter integra, dicitur integra mo-
raliter.

19. Ad integritatem Confessionis ne-
cessarium est examen conscientie. Qua-
re poenitens circa peccata mortalia, te-
netur tantam inquisitionem præmittere,
quantam adhiberet in negotio arduo,
scu, quanta iudicio prudentis Viri iudi-
catur sufficiens ad omnia peccata in me-
moriâ revocanda. Hæc inquisitio suffi-
cit mediocris, & non requiritur summa,
Bonac: ex Navarro & alijs. Qui pluri-
bus negotijs distracti, qui parvæ memo-
riæ, qui diu non confessi, magis tenen-
tur, conscientiam examinare.

Circumstantia peccatorum.

20. Circūstantia peccati est accidens
quoddam actûs humani peccaminosi.
Alia est speciem mutans, hoc est alterius
speciei malitiam habens, v. g. circum-
stantia adulterij addita fornicationi, fa-
cit ut præter peccatum fornicationis, spe-
cie distincta malitia inveniatur in eodem
actu

actu libidinis. Alia est intra eandem Speciem aggravans peccatum. Alia minuens, alia nec aggravans, nec minuens sed impertinens.

21. Clariùs explicando: circumstantia speciem mutans, tunc est, quando peccatum secundum unam rationem contrariatur alij virtuti. v.g. dum furatur, peccat contra iusticiam, si verò in Ecclesia, contra religionem.

Circumstantia aggravans tunc est, quando peccato accrescit nova ratio, absque eo, quòd peccans contra distinctam virtutem faciat, v.g. dum furatur 20 florenos, est circumstantia aggravans, eò quod peccato nova ratio modalis accrescat, scilicet majoritas iniustitiæ. Gãgericus in annot: in Sũmulam Cajet: v. Confessio. Quod si furans distinctis actibus prædictam quantitatem attingeret, non circumstantia, sed numerus foret in Confessione explicandus.

Numerus Circumstantiarum.

22. Septem sunt circumstantiæ. Quis, quid, ubi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando. Per

DE POENITENTIA. 215

Per *ly quis*, denotatur peccans, complex, & in quem peccatur.

Per *ly quid*, denotatur damnum & sc̄d-
dalum ex peccato secutum.

Per *ly ubi*, denotatur circumstantia lo-
ci sacri. Scias, Sacrilegium in furto
committi auferendo sacrum de sacro vel
non sacrum de sacro, aut sacrum de non
sacro. v. dicta in 2. Moral: dist: 60.

Per *ly quibus auxilijs*, denotantur instru-
menta peccandi.

Per *ly cur*, denotatur circumstantia
finis.

Per *ly quomodo*, denotatur circumstan-
tia modi, v. g. si accepisti alienum vi.

Per *ly quando*, denotatur circumstan-
tia temporis. v. g. festi, sed hæc secun-
dum communem sententiam non est ne-
cessario explicanda.

Numerus peccatorum.

23. Numerus peccatorum mortalium
distinctè in confessione explicandus. Trid:
sess: 14. Can: 7. Non sufficit dicere
aliquoties. Armilla & alij. Quodsi non
pos.

possit haberi: exprimat pœnitens numerum verò similem addendo *plùs vel minùs*, quibus verbis satisfit pro aliquibus peccatis, quæ ultra numerum confessum postea veniunt in mentem. *Plùs minusve* extenduntur pro numeri cui adjunguntur, multitudinem, quod arbitrio, prudentis relinquatur. Navarrus docuit in numero centum peccatorum *plùs vel minùs* extendi ad decem, & Moysè: docet in numero denario extendi ad duo.

24. Distinctio numerica peccatorum colligenda est, vel ex interruptione per notabile tempus: quod autem sit notabile tempus relinquatur iudicio prudentis. vel ex interruptione per mutationem animi. vel ex consummatione totali actûs. Sunt enim in actibus humanis nonnulli, qui habent certum terminum, in quo consummantur, una v.g. copula maris & foeminae, unum homicidium, hæc autem consummatio actûs, ita distinguit peccatum, ut licet immediate post aliud sequatur, plura sint peccata. Et sic: qui per noctem cum amasia dormiuit

mivit, tenetur numerum copularum
 explicare.

Satisfactio.

25. Satisfactio Sacramentalis est passio
 voluntaria pœnæ pro peccato, à Confessario
 impositæ ad placandum Deum cum proposito
 eum ampliùs non offendendi.

Tenetur autem Confessarius impone-
 re culpis proportionatam satisfactionem
 juxta prudens arbitrium. Trid: Sess: 14.
 cap. 8. Dixi, *juxta prudens arbitrium*. Nam
 magis attendēda præsens pœnitentis dis-
 positio, quàm culpæ præteritæ gravitas.

26. Opera externa, quæ imponi pos-
 sunt in satisfactionem, sunt jejunium,
 oratio, & eleëmofyna.

Jejunium comprehendit omnia opera
 pœnalia carnis, quales sunt mortifica-
 tiones.

Oratio comprehendit omnia opera
 spiritualia, v.g. celebrationes Missarum,
 Auditiones, & his similia.

Eleëmofyna comprehendit omnia o-
 pera misericordiæ.

implens pœnitentiam in mortali, satisfacit præcepto Confessarij, nec peccat mortaliter sic implendo. De la Cruz & Villucius, relati in 2. Mor: dist: 63.

Absolutio.

27 Absolutio à Censuris præmittatur absolutioni à peccatis. Si non constat incurrisse Censuram: præmittatur ad cautelam. *Si tenerè aliquo vinculo.*

28. Scias: suspensionem non afficere, nisi Clericos. Quare si absolutio fertur in non Clericum, dicatur. *Si tenerè aliquo vinculo Excommunicationis & Interdicti &c. omittendo particulam, suspensionis.*

19. Absolutio à peccatis est hæc. Ego te absolvo à peccatū tuū. In Nomine Patris & Filij, & Spiritūs S.

30. In his tantum consistit Essentialiter absolutio à peccatis: Absolvo te ita communiter D.D. Ly tamen à peccatū tuū non omittatur. Idem de invocatione SS. Trinitatis.

31. Sensus verborum: Ego absolvo te à peccatū tuū, hic est: ego tibi confero gratiam, quan-

quantum est ex se, remissivam peccatorum.
Sic enim forma verificatur, licet quis ac-
cedat contritus & justificatus.

Quæ servanda sunt in absolutione ab
Excommunicatione, non tam pertinet ad
Ordinandos, quam ad pro Confessionibus
approbandos. v. tamen dicta in 2:
Mor: dist: 64.

De Ministro hujus Sacramenti.

32. Solus Sacerdos est Minister Sacra-
menti Poenitentiae: non tamen omnis,
sed habens Jurisdictionem in hoc foro:

33. Jurisdictio, ut nunc accipitur, est
potestas, quæ habetur in alios, ad ipsos
gubernandos ac in regnum cœlorum di-
rigendos.

Alia est ordinaria, alia delegata. Or-
dinaria habetur ex vi officij. Talem ha-
bet Papa, Episcopus, Parochus, &c. De-
legata, datur ab habente ordinariam.
Talem habent Regulares.

De Reservatis.

34. Casus reservati alij sunt Papales,
K 2 alij

alij Episcopales, alij reservati Prælati Regularium, pro suis subditis. Papales, alij reservati in Bulla Cœnæ Domini, alij in alijs Bullis & decretis.

Episcopales reservati sunt triplicis generis quidam de jure. quidam de consuetudine generali, hoc est, qui in omnibus Episcopatibus communiter reservantur, quidam de consuetudine particulari, sc. hujus vel illius Episcopatus. Sed hæc magis ad Confessarios.

Conditiones Ministri Pœnitentiæ,

35. Cõditiones Ministri Pœnitentiæ; quinque numerantur.

Potestas.

36. Potestas, alia est Ordinis, alia jurisdictionis. Potestas Ordinis habetur ex Sacerdotio. Jurisdictionis, ex officio Pastoris, vel etiam ex commissione proprii Pastoris

Scientia.

37. Confessarius tantâ debet pollere scientiâ, ut valeat de statu Pœnitentis judicare & discernere mortalia à venialibus.

fectionis, triplex peccatum committit. Detractionis, infamando proximum. Infidelitatis, non servando secretum. Sacriligij, faciendo contra reverentiam hujus Sacramenti. Gonet in Manuali Thomist: de Sacr: Pœn:

Docet tamen Mosc: in Exam: approb: sit: 7. q. 10. nullam esse Censuram aut pœnam defacto præter peccatum mortale. undè primò est pœna depositionis ferendæ. 2. Cogendus est talis Sacerdos, ut perpetuò ignominiosè peregrinetur, quæ, ut refert Opatovius de Pœn: disp. 13. q. 11. mutata est in reclusionem perpetuam, in monasterio. Sextam conditionem, ponit Mosc: sc: fortitudinem, quam explicat 3. p. Tyroc: c. 4.

De Clavibus Ecclesiæ.

41. Clavis Ecclesiæ non aliud est quam potestas ligandi & solvendi, quâ index Ecclesiasticus dignos recipere, & indignos excludere debet à regno celorum. S. Th: q. 17. suppl: art: 2.

42. Dux sunt claves in Ecclesiâ, una

Scien-

DE POENITENTIA, 223

Scientia, quæ non consistit in habitu scientiæ, sed in auctoritate iudicandi de dignitate aut indignitate pœnitenti. 2da. Potestatis, quæ consistit in auctoritate pronuntiandi, vel non pronuntiandi sententiam absolutionis. ex S. Th: l. c. a. 3.

Effectus Pœnitentiæ.

43. Ex Thomistis P. Labat tres numerat effectus Pœnitentiæ. 1. gratia remissiva mortalium quò reducitur remissio pœnæ æternæ, remanente tamen reatu pœnæ temporalis; non tamen semper, si sit fervida contritio pœnitentis. 2. remissio venialium. 3. recuperatio virtutum, & meritorum mortificatorum.

Bonac: addit irrevocabilitatem peccatorum & obligationem Sigilli. Sed has Labat revocaret ad remissionem peccatorum.

De Indulgentiâ.

44. Indulgentia est remissio pœnæ temporalis pro peccatis actualibus debita, extra sacramentum facta, ex thesauro Ecclesiastici dispensatione.

Dicitur: *extra Sacramentum*, ad differentiam remissionis Sacramentalis, hæc enim fit per divinam liberalitatem, facta verò per indulgentiam, fit cum quadam compensatione, per quam de thesauro Ecclesiæ solvitur. Sam: de Lub: v. Indulgentia.

Nomine *thesauri* veniunt merita Christi D. Item intercessionibus & satisfactionibus Sanctorum. Hæ satisfactiones SS. debent superare peccata quondam à SS. facta.

Tantum autem mentionem feci meritorum Christi D. Nam actiones Sanctorum quatenus meritoria non ingrediuntur thesaurum Ecclesiæ ut docet P. M. Labat in fine trac: de Pœn: cum ut tales etiam ultra condignum præmientur à DEO.

45. Indulgentia distinguitur à suffragio. Suffragium enim fit pro alio auctoritate privatâ, applicando suam satisfactionem, vel applicando ut satisfaciat. Indulgentia verò fit auctoritate publicâ Nam dispensare Thesaurum Ecclesiæ

fit non convenit nisi Papæ, & eius co-
cesserit.

46. Indulgentia plenaria distinguitur
à Jubilæo sed accidentaliter, in quantum
Jubilæum ad huc potestatem à reservatis,
& commutandi vota sed non omnia.

47. Plena verò plenior & plenissima
diffinitione nominis tantum gaudent.
Opat d 4 q 3. Et exaggerationem de-
notant.

De Jubilæo.

48. Jubilæus seu Jubilæum est Indul-
gentia plenaria, cum alii gratis in Brevis
expressis; auctoritate Apostolica concessa, hu-
jusmodi conditiones impleverint.

49. Conditiones ad consequendum
Jubilæum regulariter seu ordinariè sex
numerantur 1. Processio. 2. Oratio. 3.
Jejunium. 4. Eleemosyna. 5. Confessio.
6. Communió.

Tractatus Sacramenti Poenit. annexi
immediate solet tractatus de Confessione
ut facit Organissimus P. Innocentius Le
Masson Carmelitanus. N. P. Labat & alij
ideo sic.

DISTINCTIO VIII. DE CENSURIS.

1. **C**ensura est poena Ecclesiastica huius vel illius Ecclesiae boni privans. Juxta Canonistas tres sunt Censurae. Excommunicatio. Suspendio. Interdictum. His addit M. Soto, & communiter Theologi, ait De La Cruz in praesenti, irregularitatem, non in tota latitudine sed ut habet rationem poenae.

De Excommunicatione.

2. Excommunicatio est censura Ecclesiastica, qua homo Christianus communibus fidelium boni privatur. Fernandez p. 2. suae Theologiae c. 9. secutus Cardinalem Tolercum.

3. Excommunicatio alia major, alia minor. Major definitur à De La Cruz. Est censura Ecclesiastica privans externam communicationem fidelium, tam in civilibus quam in divinis, & communibus orationibus & suffragiis.

Minor: Est censura Ecclesiastica privans ab ipsa Sacramentorum receptione.

4. Communia fidelium bona quibus excomm: major privat, sunt rria. Exterior conversatio, quæ in mutuo colloquio & convictu consistit. Sacramentorum participatio. Orationes & suffragia Ecclesiæ.

Effectus Excomm: Majoris.

5. In his quæ sequenti versu continentur, prohibetur conversatio seu participatio cum excommunicato.

Os, Orare, Vale, Communio, Mensa negatur.

Per ly *Os* denotatur conversatio quovis modo v. g. verbo, signo, scripto. Per ly *Orare* denotatur, simul interesse divinis. Per ly *Vale* denotatur salutatio, honoris exhibitio. Per ly *Communio* denotatur contractus civilis. Per ly *Mensa* denotatur una mensa, unus lectus, non tamen unum cubiculum, si habitent ut alieni habitatores. Innoc: apud Fernandez de Excomm: § 12. Hæc ergo prohibentur cum excommunicatis non toleratis: aliàs incurritur excommunicatio minor.

6. Sunt autem excommunicati non tolerati, notorii Clericorum percussores. Ita nominatim denunciati, hoc est, per sententiam iudicis declarati incurrisse excommunicationem.

Nullitas Excomm: Minoris.

7. Calus quibus licet conversari cum excomm. non tolerato sequentibus continentur.

Vtile. Lex Humile. Rex ignorata. Necessse.

Per *Vtile* intelligitur omnis rationalis & sufficiens utilitas temporalis & spiritualis. Licet enim conversari cum excommunicato non tolerato, dando ei vitium, consilium, imò & hæc recipere ab eo, etsi aliqua verba misceantur urbanitatis causa.

Per *ly* lex intelligitur lex Matrimonij. Nam conjugibus concessa ad invicem conversatio, licet unus sit excommunicatus non toleratus.

Per *Humile*, intelliguntur subjecti, v. g. filij, servi, familiares, pupilli. Quid per *ly* *res ignorata* & *necessse* denotetur, externis patet.

De Suspensione.

8. Suspendio est *cenfura Ecclesiastica* privans usu Ecclesiasticis officij vel beneficij. Pro officio intellige tam Officium Ordinis quàm jurisdictionis. Pro beneficio intellige, tam beneficia curata quàm simplicia, atque etiam Dignitates & Canonicatus.

9. Tribus modis fit suspendio, seu ut alij loquuntur tres sunt species suspensionis. Prima ab officio tantum. 2. à beneficio tantum. 3. ab utroq;.

De Interdicto.

10. Interdictum est *cenfura Ecclesiastica* privans aliquorum sacramentorum ministrati-
one & receptione, divinis officijs etiam audien-
dis, sepulturâ Ecclesiasticâ & ingressu Ecclesia-
v. Sententias Morales. l. 3. d. 18.

11. Triplex est interdictum. Locale. Personale Locale & Personale simul. Termini sunt clari.

Cessatio à divinis.

12. Cessatio reducitur ad interdictum est simplex prohibitio, quâ Ministri Ecclesia
pro-

prohibentur persolvere divina officia, ministrare aliqua Sacramenta, & sepelire laicos in loco sacro. Gab: à S. Vinc: v. Cessatio.

13. Differt ab interdicto, quia cessatio non est censura ut docet Opatovius: cum non ponatur in pœnam, sed in signum gravissimi mœroris ab Ecclesia concepti propter gravissimam injuriam. v. g. si Clerus in se vel in suis bonis supra modum gravatur.

Alias differentias v. in Sent: Mor L. 3. d. 19. Item ibidem & d. 18. v. alia in particulari.

De Irregularitate.

14. Irregularitas est impedimentum iure Canonico introductum ad suscipiendos aut exercendos Ecclesiasticos Ordines.

15. Alia est ex defectu, alia ex delicto. seu: alia est sine culpa, alia ex culpa. seu: alia est ob indecentiam, alia quæ etiam est ex culpa. Seu alia est pura inhabilitas, alia etiam pœna.

16. Irregularitas ex defectu est multiplex, Ex defectu corporis, Ex defectu

animæ, qualiter sunt irregulares illiterati. Ex defectu Sacramenti, qualis est irregularitas bigamiz, in qua debet representatio Christi juncti Matrimonio cum una sponsa Virgine Ecclesia. Ex defectu lenitatis, qualis est ex homicidio aut mutilatione. Sic dividit De La Cruz,

Ad irregularitatem ex defectu corporis reducitur ex defectu natalium, originis, bonæ famæ &c. v. dicta in Sent: & alibi.

17. Irregularitas ex delicto etiam provenit ex multiplici capite. Ex delicto causante infamiam, Inducente pœnitentiam publicam. Ex iteratione baptismi. indebita Ordinum susceptione. Exercitio Ordinum tempore Censuræ. Exercitio Ordinis qui non habetur. Ex delicto hæresis. Tandem ex homicidio vel mutilatione injusta. Sic dividit Lezana irregularitatem ex delicto.

DISTIN-

DISTINCTIO IX.
DE SACRAMENTO EXTRE-
MÆ, UNCTIONIS.

1. **C**ongruè hoc Sacramentum dicitur
Extrema Unctio, quia ultimò eâ
ungitur homo. Primò ungitur in Ba-
ptismo. 2. In Confirmatione. 3. In Sa-
cerdotali ordinatione. Tandem in Ex-
trema Unctione.

Definitio. Institutio. Necessitas.

2. Extrema Unctio est Unctio hominis
infirmi, a Sacerdote in determinata partibus
corporis facta, Oleo per Episcopum consecrato
sub prescripta verborum forma, ad salutem
anima, ac etiam corporis, si expedit, divi-
nitâs ordinata.

3. Hoc Sacramentum Christus D. in-
stituit, & S. Jacobus promulgavit.

Probabile est, esse institutum unâ cum
Sacramento Penitentia, cum sit her-
us consummativum. Gonet in Manuali
Thomist: §. 1. De extrema Unct:

Et sic quando Christus D. Marci 6. misit Apostolos, Oleo ungere infirmos, hoc Sacramentum potius insinuavit, & non instituit. Nam Apostoli nondum Sacerdotes hanc Vnctionem, etiam non baptizatis conferebant.

4. De necessitate hujus Sacramenti, idem dic, ac de necessitate Confirmationis.

Materia, Forma, Minister.

Materia remota hujus Sacramenti est oleum olivarum simplex ab Episcopo benedictum: Proxima verò est Vnctio.

Forma: *Per istam Sanctam Vnctionem & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus, quidquid deliquisti per visum; In Nomine Patri &c.*

Eadem forma in omnibus unctionibus repetitur, mutato partium ungendarum nomine.

Nec per tot unctiones & formas hoc Sacramentum multiplicatur. Quia hæc partiales unctiones & formæ ordinantur ad unum finem, sc: ad tollendas reliquias peccatorum, quæ ex sensibus oriuntur.

5. Minister hujus Sacramenti, est proprius Pastor, vel alius Sacerdos de illius licentia.

Subiectum.

6. Homo fidelis lethaliter infirmus, est capax hujus Vnctionis. *Infirmatur quis ex vobis &c.* Jacob: 5. Non tamen expectandum extremum periculum. Ministretur ergo hæc Sacra Vnctio infirmis de quorum vita timetur, præ senio deficientibus, amentibus, lucida intervalla habentibus, & devotionem ad hoc Sacramentum tempore lucidi intervalli ostendentibus. Infirmis in phrenesim lapsis, si dum erant sanæ mentis, illud petierunt, nec Sacramenti irreverentia timetur. Imò secundum Samuelem de Lublino, & Armillam, licet antea non petijissent; modo sint personæ, bonæ vitæ secûs, si vita sit notoriè mala.

Cæcis à nativitate, surdis &c. mutilatis: in partibus vicinis ministretur, quia licet exterius per hæc non peccaverint, peccare tamen potuerunt per po-

tentias interiores illis correspondentes.
Ex vulnere morituris.

7. Hoc Sacramentum negari debet. 4
fanis, conflictum, mare procellosum
ingredientibus, ad mortem damnatis,
mulieribus in partu existentibus, nisi ex
morbo in periculo mortis versentur, a-
mentibus à nativitate, pueris rationis
usu carentibus, peccatoribus obstinatis,
mortuis: de quibus si dubitetur, detur
sub conditione.

Partes Ungenda.

8. Necessario ungenti sunt quinque
sensus, tanquam quinque peccandi radi-
ces. Aliquæ particulares Ecclesiæ etiam
pedes propter gressum, & renes propter
concupiscibilis ardorem ungent. Sed
renum unctio in mulieribus pudoris gra-
tia omittitur.

9. Observes: Sacerdotes non in pal-
ma, ubi Chrismate sunt uncti, sed in ex-
teriori manûs parte, vel infra palmam
ungi debere: licet absolutè nihil referat
in palmis ungi.

236 DE EXTREMA VNCT:

10. An verò inter partes ungendas necessariò sit servandus ordo, negandum est. Sed quòd utrumque organum sensus ex præcepto sit ungendum, tenet Bonac: in præf: punc: s. ex Naldo, ubi viget consuetudo.

11. In casu necessitatis, unum oculum, aurem, manum, narem, & os, veloter sine forma Crucis ungere sufficit, & unam formam dicere. *Per istam Vnctionem, & suam pijsimam misericordiam indulgeat Tibi Deus, quidquid peccasti per visum, auditum, gustum, odoratum & tactum.*

Iteratio.

12. In una infirmitate, in qua infirmus non nisi semel appropinquat morti, non debet hæc sacra Vnctio iterari. Sed si post Vnctionem in periculo mortis factam, à quo infirmus liberatur, elapso aliquo tempore arbitrio prudentis Viri, in aliud periculum incidat, etsi plenè non convaluerit, potest iterum ungi.

Effectus.

13. *Extremæ Vnctionis tres præsertim nu-*

numerantur effectus. 1. est gratia tollens reliquias peccatorum: quæ sunt debilitas ad resistendum diaboli tentationibus, debilitas ad sustinenda mala, proclivitas ad malum. Hic effectus est primarius. 2. Est remissio peccatorum. 3. Sanitas corporis, quando expedit.

Præter hos sunt & alij, sc: diminutio pœnæ pro peccatis debitæ, protestatio decedentis, quòd in fide moriatur, spiritualis animæ hilaritas, devotionis excitatio, robur contra dæmonis insidias, tandem diabolicæ potestatis arctatio.

Sed hi ultimi quatuor ad primum producuntur.

DISTINCTIO X.

DE SACR: ORDINIS.

1. **C**ongruè hoc Sacramentum dicitur Ordo, quia per illud in certo dignitatis Ecclesiasticæ gradu debitè collocamur.

Definitio, Institutio, Necessitas.

2. Ordo, est Signaculum quoddam Ecclesiæ,

ſie, per quod ſpirituali potestas traditur Ordinato. Agr: in 4 dist: 24.

3. Inſtitutus à Chriſto D. in ultima Cœna dicente: *Hoc facite in meam commemorationem.* Et licet tunc præcipuè inſtitutum Sacerdotium, attamen & alij Ordines inſtituti, utpotè eminenter in Sacerdotio contenti, & ad hoc ordinati.

4. Est autem Ordo principaliter inſtitutus ad communem Eccleſiæ utilitatem, & ad aliorum ſalutem, in quos ſpiritualis potestas exercenda. Est neceſſarius ſimpliciter toti Eccleſiæ & non cuiſlibet in particulari.

Materia, Forma, Miniſter.

5. Materia remota ordinis eſt res quæ Ordinando traditur. Proxima, eſt talis rei traditio. Forma, ſunt verba ab Episcopo modo imperativo prolata, cum facultatis, quæ confertur, expreſſione.

6. Solus Episcopus eſt Ordinarius Sacramenti Ordinis Miniſter.

Conditiones.

7. 1. Confirmatio. 2. Prima tonsura.

12. 3. *Ætas legitima.* 4. *Intentio.* 5. *Morum probitas testimonialibus comprobata.* 6. *Dimissoria, si alibi ordinatur, etiam pro prima tonsura.* 7. *Virtutis bonitas, hoc est, esse in gratia, & sic supposito mortali peccato, necessaria confessio vel saltem contritio pro exigentia casuum. Nam si communicandum, necessaria confessio.* 8. *Scientia.* 9. *Temporum interstitia. Et sic Minoribus initiatus per annum expectet Subdiaconatum, & eadem interstitia serventur inter alios Ordines.*

10. *Tempus. Conferantur ergo Ordines Sabbathis quatuor Temporum, nec non Sabbatho *Suientes*, & Sabbatho sancto, tempore Missæ. Minores tamen conferri possunt diebus Dominicis & Festivis, dummodò Episcopus non videatur tenere generalem ordinationem. Sed prima Tonsura quolibet die conferri potest.*

11. *Locus. Qui in ordinatione solenni est Ecclesia. In privata, sacellum, vel capella.*

12. Titulus. Hic triplex est. Beneficij Patrimonij. Paupertatis seu Professionis in Religione approbata. &c.

13. Carere impedimentis de quibus mox.

Ætas.

8. Pro tribus Minorib⁹, septem completi. Pro Acolythatu, duodecim completi. Pro Subdiaconatu vigesimus secundus, pro Diaconatu vigesimus tertius, pro Sacerdotio vigesimus quintus, inchoati. Pro Episcopatu trigesimus completus. In defectu ætatis ad sacros Ordines solus Papa dispensat.

Si ultimus dies ætatis sit inchoatus potest quis ordinari. Quia in favorabilibus dies inchoatus, habetur pro completo, l, *quæ ætate ff. de testam.*

Scientia.

9. Prima Tonsura non detur, nisi scienti rudimenta fidei, & nisi legere & scribere scienti. Item nisi intendat mūdo renūtiare, Trid; sess: 23. c. 4. quoad omnes partes.

Mino-

Minores non dentur ei, qui saltem
linguam latinam non intelligit. Trid:
l. c. 11. & addit *Nemo is initietur, quem
non scientia spes maioribus Ordinibus dignum
ostendat.*

In Subdiaconos & Diaconos non ordi-
nentur, qui literis & ijs, quæ ad Ordine-
nem exercendum pertinent, non sunt in-
structi. Trid: 13. & addit. *Sciant maxime
decere, si saltem diebus Dominicis & solemni-
bus, cum altari ministraverint, sacram Com-
munionem perceperint.* Per literas, intelli-
ge divinas, quas v. g. Catechismus Ro-
manus, & similes libri continent.

Sacerdotium denegetur non habenti
scientiam, quâ populus necessaria ad sa-
lutem doceatur, eiq; Sacramenta admi-
nistrentur. Trid: l. c. cap: 14.

Mortaliter peccat qui indigno con-
fert Ordines, quia infideliter dona DEI
dispensat. Ecclesiæ detrimentum facit,
honorique Divino. S. Th: in suppl. q. 36.
a. 4. Hæc conditio ab alijs vocatur Exa-
men.

Impedimenta.

10. Prohibentur promoveri ad Ordines. 1mò. ignoti. 2dò. bigami. 3tiò. neophyti. 4tò. corpore vitiati 5tò. de thoro illegitimo nati. 6tò. servi. 7mò. ad ratiocinia obligati ante factam rationem, v.g. tutores. 8vò homicidix, quavis iustè occidant, v.g. carnifex, se vel alium mutilans. 9nò. hermaphroditi, etiamsi sexus virilis prævaleat, præcipuè. si res notoria. 10. omnes alij irregulares.

Numerus Ordinum.

11. Septem sunt Ordines. Ostiarius. Exorcistatus. Lectoratus. Acolythatus. Subdiaconatus. Diaconatus. Presbyteratus.

Hi unum efficiunt Sacramentum Ordinis. Vnum inquam perfectione finis, cum omnes ad unum finem ordinentur. sc: ad conficiendam Eucharistiam.

Omnes ratione Sacramenti gaudent cum omnes secundum S.Th: in 4. d. 24. q. 1. a. 2. q. 2. in O. characterè imprimant.

12. Isti Ordines differunt inter se: alij enim

enim sunt Majores & Sacri, alij Minores, & non Sacri. Majores, quia majora illis incumbunt ministeria, & dicuntur Sacri, quia habentes tales Ordines possunt tangere res sacras. Obligantur ad castitatem & ad officium Divinum, unde sunt DEO specialiter mancipati.

Minores verò dicuntur, quia minora illis incumbunt ministeria, nec habent annexa, votum castitatis & Officium Divinum.

13. Majores sunt: Subdiaconatus, Diaconatus, Presbyteratus, Minores, Ostiariatus, Lectoratus, Exorcistatus, Acolythatus.

Prima tonsura.

14. Prima tonsura non est, nisi largo modo, Ordo, sed solùm dispositio ad Ordines. Multò minùs Cantoratus, cùm non habeat specialem respectum ad Eucharistiam.

Imò nec Episcopatus est propriè Ordo, sed Ordinis eminentia & extensio. S. Th. in 4. d: 24. q. 3. art: 2. in O. & in Suppl: q. 40. a. 5. Vide dicta in 4. Sent:

Thomist: d. 51. Idem docetur de Papatu, à fortiori, nec Archiepiscopatus, Primatus, Metropolitatus, Patriarchatus, Cardinalatus, est Ordo.

15. Definitur Tonsura: *Est professio quedam vite spiritualis, per quam homo numeratur in Clerum, & fit capax beneficij Ecclesiastici, aliorumq; privilegiorum.*

16. Dicitur, Prima Tonsura, quia ante omnes Ordines primò conferri solet, Qui illam suscipit, appellatur Clericus.

17. Sic confertur: Tondentur capilli in summitate capitis admodum Coronæ, quæ significat perfectionem vitæ, & quilibet dum tondetur, dicit: *Deus pars hereditatis meæ, & calicis mei, tu es qui restitues hereditatem meam mihi.* Cath: Rom.

18. Tondentur capilli ad significandum, quòd sicut capilli, qui sunt pars corporis supervacanea, ita anima Clerici debet contemnere res externas & esse vacua curis humanis. Cath: Rom: de Sacr: Ord.

19. S. Petrus dicitur primam tonsuram

rām primò instituisse in memoriam Coronæ spineæ impositæ Capiti Christi:
Cath: Rom: ibid.

Ostiararius.

20. Est spiritualis potestas, per quam ordinatus in Ostiarium, potest dignos recipere, & indignos, ab introitu templi repellere, ad Eucharistiæ Sacramentum recipiendum.

Ejus materia remota, claves Ecclesiæ, proxima, earum ab Episcopo traditio, cum quibus ab Archidiacono, aut ab alio vicem gerente deducitur, ad claudendam & aperiendam januam Ecclesiæ. Aliqui pro materia addunt cymbalum. Forma verò: verba Episcopi, in quorum prolatione & clavium traditione character imprimitur.

Lectoratus.

21. Est spiritualis potestas, quâ ordinatus in Lectorem potest prophetias in Ecclesia legere. Ejus materia remota liber prophetiarum, proxima, traditio. Forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & materiæ traditione character imprimitur.

Exor.

Exorcistatus.

22. Est spiritualis potestas, quâ ordinatus in Exorcistam potest demonem expellere, ne quempiam ab Eucharistiæ sumptione impediatur. Ejus materia remota liber exorcismorum. Forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & materia traditione character imprimitur.

Acolythatus.

23. Est spiritualis potestas, quâ ordinatus in Acolythum potest ad altare urceolos cum vino & aqua, ac candelas deferre. Ejus materia remota saltem unus urceolus, & candelabum cum candela extincta. Proxima horum traditio. Forma, verba Episcopi. Character imprimitur in traditione urceoli secundum S. Th: in Suppl: 3. p. q. 38. art: 5. ad 6. cum iste actus sit principalior, & immediatius ad Eucharistiâ ordinatus: fit enim præparatio materiae. In candelabri traditione, utpote actu secundo, character potius extenditur quàm imprimitur. Et licet

Acolythus à candelabri ministerio denominetur, non idèo fit quia principalis sed notius.

Subdiaconatus.

24. Est spiritualis potestas quâ ordinatus in Subdiaconum potest calicem cum pane & vino ad conficiendam à Sacerdote Eucharistiam preparare. Ejus materia calix vacuus cum patena vacua. Proxima, horum ab Episcopo traditio. Forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & materiae traditione character exprimitur.

Opatovius de Sacr: Ord: præter assignatam materiam proximam, assignat traditionem libri Epistolarum. Sed Gab: à S. Vinc: hanc dicit esse complementum & partem integram ad significandum actum secundarium.

*Hæc servantur in collatione
Subdiaconatus.*

25. Primò examinatur quoad scientiam & alia requisita. 2. datur illi titulus, vel beneficij vel Patrimonij, ut habeat unde vivat. Si verò ante ordinationem

fecerit pactum de non petendo, vel restituendo postquam ordinatus fuerit, id quod illi pro titulo datum, peccat graviter, utpotè in gravi materia decipiens Episcopum & incurrit suspensionem. v. De La Cruz de susp: n. 15. Si durante suspensione exercet Ordinem susceptum, incurrit irregularitatem à solo Papa dispensabilem. Si casus occultus, Episcopus dispensat. Nav: in Man: c. 27. Tertio paratur cum alba, cingulo & manipulo. Quorum significatio in sequentibus explicabitur. - Hæc alijs ordinibus sacris applicanda.

Diaconatus.

26. Est spiritalis potestas quæ ordinatus in Diaconum potest Evangelium solemniter in Ecclesia canere. Materia remota liber Evangeliorum, proxima ejusdem traditio. Excepto Sacerdotio, sufficit materiam tradere per Archidiaconum: Sæ v. Ordo n. 6. Forma sunt verba Episcopi in quorum prolatione, & materiæ traditione character imprimitur.

Opat:

Opat: de Sacr: Ord: disp: 1. q. 4. præter traditionem libri Evangeliorum assignat pro materia proxima manuum impositionem. Sed Gab: à S. Vinc: pro perfectione & complemento.

Tempore tamen Apostolorum materia erat manuum impositio, & modò est apud Græcos. Vnde ad similes difficultates dicendum est materiam à Christo D. in genere: in specie verò ab Ecclesia determinatam. v. Gonet in Manuali Thomistarum de Sacr: Ord: c. 3.

Presbyteratus.

27. Presbyter ex Græco idem dicitur quod Senior, non tantum spectando ætatem sed & morum gravitatem, prudentiam & doctrinam.

Attendendo rem, Presbyter est qui habet potestatem conficiendi corpus & sanguinem Christi D. Quia Presbyteratus definitur: *Spiritualis potestas quæ Ordinatus in Presbyterum, corpus & sanguinem Christi D. conficit.* Ejus materia remota est calix cum vino & patena cum hostia. Proxima horum

traditio. Forma. *Accipe potestatem offerendi Sacrificium Deo. Missasq; celebrandi in Nomine Domini* In hujus prolatione & materię traditione character imprimitur.

28 Institutus à Christo D. in ultima cœna, panem & vinum in corpus & sanguinem convertente. Et tunc instituti alij Ordines, utpote in Sacerdotio eminenter contenti, non recurrendo ad alias difficultates quando instituti.

Officia Ordinam.

29. Officium Ostiarij est januam Ecclesię aperire & claudere. 2. cymbalum tempore Sacrificij pulsare. 3. excludere ab Ecclesia indignos. Tales sunt infideles, hæretici, excommunicati, interdicti. 4. admittere dignos. 5. Missę assistere, ne quis propius quàm par est ad altare accedat. 6. cohibere strepitus, clamores, & alia, quę celebrãtem turbant, &c.

Officium Lectoris.

30. Est prophetias in Ecclesia legere. Catechismus Rom: dicit, etiam lectiones ex novo testamento annuntiare: sed
hic

hic adus secundarius. Nam materis hujus Ordinis est liber Prophetiarum.

Refertur ab Opat: Lectorem aliquando legisse Evangelium supra pulpitem: quod intellige extra Missam & dum nocturnum officium peragitur.

Adverte. Dum dicitur, officium Lectoris esse præd care, intellige recitative legendo publice Prophetarum libros.

2 Officium Lectoris est Catechumenos fidei rudimenta docere.

Cave, ne in Minoribus existens, panes & novos fructus benedicas: hoc enim Lectori jam non committitur.

Officium Exorciste.

31. Est Nomen Domini super energumenos, hoc est, ab immundis spiritibus obsessos, invocare &c.

Officium Acolythi.

32. Est cereos deportare, dum Evangelium legitur, offerturq; sacrificium. 2do. Subdiacono urceolos cum vino & aqua ad Eucharistiam conficiendam præparare.

Officium Subdiaconi.

33. Est, 1. Panem & vinum in sacris
vatis, Diacono, ut Sacerdoti offerat,
præparare ac ministrare. 2. Epistolam
in Missa solenni cantare. 3. Palas & Cor-
poralia abluere. 4. Crucem in Procef-
sionibus deferre, &c.

Officium Diaconi.

34. Est, Episcopum sequi concionan-
tem. 2. Ministrare ad altare. 3. Solen-
niter baptizare ex commissione Parochi,
sed in necessitate. 4. prædicare, saltim
per modum catechizantis. 5. in Missa
solenni Evangelium cantare, & in Ma-
tutino Homiliam recitare, &c.

Officium Sacerdotis.

35. Est, 1. offerre Missæ Sacrificium,
quâ ratione dicitur, sacra faciens Huc
revoçatur preces pro populo ad DEUM
fundere, & esse Mediatorem inter DE-
UM & hominem. 2. benedicere quâ ra-
tione dicitur sacrans. 3. præesse, quâ ra-
tione dicitur præsul, vel etiam sacer Dux
inter personas consecratas. 4. prædica-

re, quâ ratione dicitur, sacra docens. 5. Sacramenta conficere & ministrare, quâ ratione Sacerdos, dicitur, sacra dans. Vnde in Pontificali hæc assignantur. Offerre, benedicere, præesse, baptizare (quo revoca alia Sacramenta) & prædicare.

Plura de his videbis apud Opatovium de Sacram: Ordinis.

36. Secundum aliquos, ait Gab: à S. Vinc: v. Ordo, officium Diaconi & Subdiaconi præstari possunt ab existente in Minoribus, sine stola tamen & manipulo, aliàs esset irregularitas ex delicto. Qui verò nullis ordinibus initiatus, præfata officia nullo modo exercere valet, refert idem Ductor.

Onera Sacrorum Ordinum:

37. Qui in sacris Ordinibus constituti speciali obligatione tenentur ad castitatem, suntque sacrilegi per violationem ejusdem. Præterea tenentur sub p: mortali ad dicendas horas canonicas.

38. Occasione hujus, scias quatuor esse.

esse genera Personarum obligatarum ad horas Canonicas. In Sacris Ordinibus constituti, Beneficiati, Professi choro addicti & Moniales.

Effectus Ordinum.

39. Duo præsertim numerantur, scilicet augmentum gratiæ & character.

Ritus Ordinum.

40. Hi sunt. 1. Ordines non conferantur post prandium 2. Sacri non dentur sine Missa. 3. dentur in Ecclesia Episcopali nisi aliter Episcopus ordinaverit. 4. cum debitis vestibus. Minoribus initiandi cum superpelliceo accedant. In Subdiaconum ordinandus, cum amictu, alba, cingulo, manipulo & Dalmatica accedat. In Diaconum præter hæc, cum stola In Sacerdotem cum his, insuper cum casula, omitta Dalmatica, accedat.

Significatio vestium in Sacris constitutorum.

41. Amictus significat velum, quo Christi facies in domo Caiphæ velata fuit à Ministris dicentibus: prophetiza nobis Christe, qui te percussit.

Alba

Alba significat vestem albam, quâ Herodes Regem gloriæ Christum induit irrisoriè.

Cingulum quo *alba* comprimitur significat primum ligamen, quo Judæi, Christum comprehendentes ligarunt.

Manipulus significat secundum ligamen, quo Christus D. flagellandus, ad columnam ligatus fuit.

Stola significat tertium ligamen Christi, quo, ad crucifigendum ductus, ligatus fuit.

Casula seu *Planeta*, significat purpuram quâ Christus ducendus in montem Calvarie crucifigendus, in domo Pilati indutus fuit. Vel etiam Crucem, quæ in humeros ejus imposita fuit. P. M. Camillus in Cæremoniâ Missalis O. N.

Alia significatio ex S. Thoma.

42. *Amictus* significat fortitudinem ad divina. *Alba*: puritatem. *Cingulum*: re-pressionem carnis.

Subdiaconus habet *Manipulum* in sinistra quasi sudarium ad extergendum vul-
tum

tum, quo significatur extensio minimarum calparum (significat etiam *manipulus* fructum bonorum operum.)

Diacono additur *Stola* significans applicationem ad ministerium in ipsis Sacramentis.

Dalmatica vestis larga significat largam Sacramenti dispensationem. Ipse enim sanguinem dispensat (sed hoc jam non est in usu) in dispensatione autem largitas requiritur.

Stola in utroque humero Sacerdotis, plenam potestatem dispensandi Sacramenta.

Casula: Charitatem, quia conficit Sacramentum charitatis sc: Eucharistiæ. Ita S. Th: in supplem: 3. p. q. 40. a. 7. excepta utraq; parenthesi:

Significatio vestium Episcopaliū.

43° Episcopis adduntur novem ornamenta super Sacerdotes, quæ sunt *caliga*, *sandalia*, *succinctorium*, *tunica*, *dalmatica*, *mitra*, *chirotheca*, *annulus*, *baculus*, quia novem sunt quæ ipsi supra Sacerdotes possunt, sc: Clericos ordinare, Virgines benedi-

cere, Basilicas dedicare, Clericos deponere, Synodos celebrare, Chrisma conficere, vestes & vasa consecrare.

Per *caligas* significatur rectitudo gressuum.

Per *sandalia*, quæ pedes tegunt, contemptus terrenorum.

Per *succinctorium* quo stola ligatur cum alba, amor honestatis.

Per *tunicam* perseverantia, quia Joseph dicitur tunicam talarem habuisse, quasi descendentem usque ad talos, per quos significatur extremitas vitæ.

Per *Dalmaticum* largitas in operibus misericordiæ.

Per *Chirothecas* cautela. Per *Mitram* scientia utriusque testamenti, unde & duo cornua habet.

Per *baculum* cura pastoralis, quæ debet colligere vagos, quos significat curvitas in capite baculi, sustentare infirmos, quod ipse stipes signat baculi. Sed pungere lentos, quod significat stimulus in pede baculi, unde versus.

Collige sustenta, stimula, vaga, morbida, lenta:

Per

Per anulum Sacramenta fidei, quæ Ecclesia desponsatur Christo. Episcopi enim sunt in Ecclesia loco Christi.

Sed ulterius.

Archiepiscopi pallium habent, signum privilegiatæ potestatis, significat enim torquem auream quam solebant legitime errantes accipere. Hæc in terminis loco cit: sub conficere chrisma, includitur confirmare.

DISTINCTIO XI. DE MATRIMONIO DEFINITIO & INSTITUTIO.

1. **P**reambula Matrimonij sunt Sponsalia, quæ sunt *mutua futurarum nuptiarum promissio*. S. Th: in Suppl: q. 43. a. 1. Matrimonium verò secundum rationem contractus naturalis consideratum est *legitima coniunctio maris & femine in usum cõjugij, individuan vitam cõsuetudinem retinens*, Labat de Matrim: dub: 1. § 2.

Sed in ratione Sacramenti consideratum, est *novæ legis Sacramentum à Christo*
D.

D institutum causativum gratia unitivæ. N.

P. Salazar.

Gratia enim quæ in hoc Sacramento datur, significatur per modum vinculi & conjunctionis & ordinatur ad mutuam supportationem. Item, ad honestam procreationem & educationem prolis. Mosc: in Exam: approb: tit: 1. q: 5. Nec solum in hoc Sacramento significatur gratia conjungens conjuges adinvicem, sed etiam significatur minus principaliter unio Verbi cum humanitate, & conjunctio Christi cum Ecclesia.

2. Juxta varietatem temporum est varietate institutum matrimonium. In statu innocentie, est institutum in officium naturæ, ad propagandam speciem humanam. In statu naturæ lapsæ, ultra hoc, in remedium concupiscentiæ. In lege Gratia à Christo D. in ratione Sacramenti. S. Th: in Suppl: q. 42. a 2. Institutum inquam, sive Joan: 2. in Nuptijs. vel Matth: 19. dicendo: *Quod Deus coniunxit homo non separet.*

Differentia inter Sponsalia & Matrimonium,
Diffe-

3. Differunt in hoc, quod Matrimonium sit indissolubile, & non possit contrahi, nisi post annos pubertatis utriusq;. Sponsalia verò multis casibus solvuntur, & statim post septennium contrahi possunt.

Materia & Forma.

4. Materia remota, sunt ipsi contrahentes, vel corpora ipsorum.

Utriusque conjugis consensus mutuò per verba, vel per nutus, expressus, est materia proxima, & forma hujus Sacramenti, sub diversa tamen ratione. Quatenus enim consensus conjugum habet rationem traditionis, est materia, quatenus habet rationem acceptionis, est forma. Sumitur ex D. Th. in Suppl. q. 42. a. 1. ad 1. & 2.

Et sic verba Sacerdotis. *Ego vos coniungo*, non sunt forma hujus Sacramenti. Horum verborum non est sensus, *Ego vos coniungo*, aliàs non conjunctos, sed confirmo, & benedico vestram cõjunctionem, vel, ego vos conjugo in facie Ecclesiæ, ut pro veris conjugibus coram hominibus
sitis

titis. De la Cruz. de Matrim: q. 1. n. 1.

Minister.

5. Minister Essentialis Matrimonij, sunt ipsi contrahentes: cum ipsi tantum ponant formam, ut patet ex Concilio Florent: in Decreto Unionis Armenorum, Sacerdos enim tantum est Minister accidentalis, alias Matrimonia clandestina non fuissent valida ante Concilium Trid: quod est contra Sess: 24. c. 1.

Bona Matrimonij.

6. Sunt. Fides, proles, Sacramentum. Fides, ne cum alijs conjuges misceantur. Proles, ut Christianè educetur. Sacramentum, ut Matrimonium non separetur.

Finis Matrimonij.

7. Est. 1. propagatio speciei, & conservatio individuorum 2. remedium concupiscentiæ. 3. commoditas obsequij utriusque ad invicem.

Eff: eius.

8. Sacramenti Matrimonij, est Gratia unitiva, hoc est, gratia sanctificans,
ut.

ut importat mutuam concordiam, decentem usum Matrimonij moderando carnis concupiscentiam, familiæ prudentem gubernationem, Christianam proles educationem, rerum domesticarum diligentem curam, dispositionem, & fidelem dispensationem: Mosc: 2° p. Tyroc: artis Pœnit: §. 4. n. 25.

Banna.

9. Antequam Matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium Parocho tribus continuu diebus festu in Ecclesia inter Missarum solennia, publicè denuntietur, inter quos matrimonium contrahendum. Trid: Sess: 24. cap: 1.

Hæc faciant conjuges, ut rectè suscipiant hoc Sacramentum.

10. 1. Careant impedimento, præcipuè dirimente. 2. Careant peccato mortali, aliàs peccarent mortaliter sacrilegè. 3. Confiteantur & communificent. Sed hoc consilium. 4. devotè & reverenter accedant. 5. habeant rectam intentionem, & non contrahant libidinis causa.

*In celebratione Matrimonij hæc
facienda.*

11. 1. Contrahant in facie Eccle-
siaz. 2. coram proprio Parocho, vel
alio Sacerdote de Parochi seu Ordina-
rij licentia. 3. adsint saltem duo testes.
4. interroget Parochus contrahentes,
an velint contrahere Matrimonium de
præsenti, & notificetur de illorum mu-
tuo consensu. 5. Parochus dicat hæc:
Ego vos coniungo in Matrimonium, In No-
mine Patris. &c.

Post Matrimonium.

12. Parochus in libro ad hoc depu-
tato nomina Conjugum, testium, diem,
& locum contracti Matrimonij descri-
bat, & librum apud se diligenter cu-
stodiat.

Impedimenta impediencia tantùm.

13. Impedimenta Matrimonij dupli-
cia sunt: alia tantùm impediunt, nè li-
cité contrahatur Matrimonium, validum
tamen est. Alia, contractum dirimunt,
tanquam invalidum.

14. Impedimenta tantum impediencia sunt quinque: votum, interdictum, sponsalia, catechismus, & crimen.

15. Crimen est multiplex, quo commissio, non licet ducere uxorem. 1. occisio uxoris adulteræ propria auctoritate facta. 2. Presbytericidium, per iudicem declaratum. 3. Matrimonium cum Moniali scienter contractum. 4. susceptio proprii filij in Baptismo aut Confirmatione malo animo, ut scilicet contrahat cognationem cum propria uxore. 5. publica pœnitentia. Sed hæc, jam non est in usu. 6. raptus alienæ sponsæ. Sed hoc, post Trid: est etiam dirimens secundum dicenda in sequentibus. 7. incestus cum propria affine, vel etiam cum consanguinea. Sed hoc secundum negat D. Th: & alij apud de la Cruz, q 4 n. 1. de Mat. Hoc impedimentum criminis, juxta Sanchez, Ledesma, & alios apud Bonac: de Matr: qu: 3. punct: 14. n. 21: non inducit mortale, etsi dispensatio non peratur.

16. Si quis dispensationem desiderat
adeat

adeat Episcopum, qui in omnibus tantum impedientibus impedimentis dispensat, excepto voto castitatis perpetuae & Religionis. Candelabrum aureum de Matr: n. 110. ex D. Antonino & Palud:

17. Nomine voti intelligitur votum simplex Religionis aut castitatis, vel votum non nubendi.

18. Nomine Interdicti venit prohibitio, quâ certo anni tempore interdicitur Matrimonium ab Ecclesia. Item si ab Ordinario loci, aut Curato interdicitur contrahere Matrimonium, donec constet non esse impedimentum, aut aliam ob causam.

19. Tempus Interdicti incipit à mediâ nocte præcedente primam Dominicam Adventûs, usq; ad Festum Epiphaniæ, & à mediâ nocte ante Feriam quartam Cinerum usq; ad Dominicam in Albis inclusivè. Trid. sess. 24. c. 10.

Interdicitur autem hoc tempore solennitas nuptiarum, v. g. accipere benedictionem in Ecclesia, aut convivium solenniter celebrare, & contra faciens

peccat mortaliter, quia in re gravi transgreditur præceptum Ecclesiæ. Bonac: l. cit: n. 4. cum alijs Doctoribus.

Non interdicanur hoc tempore sponsalia. Item, non prohibetur contractus Matrimonij & consummatio atq; Bannorum publicatio: dum modò nullæ adhibeantur nuptiales solennitates. Item, non prohibetur privatim traducere tempore Interdicti sponsam in domum sponsi.

20. Impedimentum sponsaliorum, ut dum quis contraxit cum aliqua de futuro, non potest cum alia contrahere de præsentibus.

21. Impedimentum Catechismi est, dum quis susceptor fuit in Catechismo tantum & non in Baptismo & Confirmatione, v. g. tenendo baptizandum, & respondendo ejus nomine Ministro interroganti, an credat, an renunciet diabolo? &c.

Impedimenta dirimentis.

22. Error, conditio, votum, cognatio, crimen, Cultus disparitas, vā, ordo, ligamen, honestas

Si sis affinis, si forte coire nequibus,
Si parochi, & duplici desit presentia testiu,
Raptaq; sit mulier, nec parti reddita iura.
Hæc facienda verant connubia, facta retractat.

Error Personæ.

23. Tunc est, si quis putat contrahe-
re cum Catharina, & contrahit cum A-
gnete, &c.

Conditio.

Quando liber ducit servam, putans
esse liberam, & è contra.

Votum Solenne.

Quale communiter est Religiosorum.

Cognatio.

Quæ est triplex, spiritualis, legalis &
naturalis.

Crimen.

Est quadruplex. 1. Si adulteri sibi in-
vicem promiserunt de Matrimonio con-
trahendo, post mortem alterius conju-
gis. 2. Si vir & fœmina convenerunt ad
occidendum conjugem, ut inter se con-
trahant, & defacto occidunt: oritur in-
ter eos impedimentum dirimens etiam

nullo præmisso adulterio. 3. Si unus conjugum occidat alterum conjugem animo contrahendi Matrimonium, etiam eo nesciente, cum quo intendit contrahere, dummodò interveniat adulterium cognitum ab ipsis adulteris. 4. Si adulteri contraxerunt vivente innocente, dummodò uterq; adulter sciat alterum conjugem esse superstitem. Et sufficit adulterium subsequutum, ut docet Armilla v. Matrimonium. n. 33. & Bonac: de Matr: q. 3. punct: 6. n. 8.

Cultus disparitas.

Ut si fidelis contrahat cum infideli, id est, cum non baptizata.

Vis.

Quando quis cogitur ad contrahendū Matrimonium per metum v. g. mortis, vel notabilis verberationis: etsi tunc interius consentiat. Nam alias hoc impedimentum non esset juris Ecclesiastici, sed naturalis: cum defectus consensus, seu intentionis, ex se verum contractum destruat. Scias: in fœmina minor metus requiritur.

Ordo

Ordo sacer.

v.g. Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus.

Ligamen.

Id est, qui Matrimonio rato licet non consummato junctus est, non potest contrahere cum alia, nisi post mortem prioris.

Publica honestas.

Ex Sponsalibus d: futuro oritur, ut si quis despondeat puellam, licet eam carnaliter non cognoverit, nullus ex consanguinitate ejus potest eam ducere; nec ipse aliquam de consanguinitate sponsæ. Hæc propinquitatis tantum extenditur ad primum gradum.

Affinitas.

Id est, cognatio quædam ex copula carnali procedens. Quando enim duo habent copulam, tunc consanguinei redduntur illis affines. Consurgit autem affinitas non solum ex copula licita Matrimonij, sed etiam ex copula illicita. Et quidem ex copula licita ad quartum gra-

dum, ex illicita ad secundum gradum
inclusivè.

Impotentia colundi.

Matrimonium clandestinum;

Hoc est, in absentia Parochi, & duo-
rum testium contractum, est illicitum;
& novo jure Tridentini, nullum.

Raptus.

Inter raptorem & raptam, quamdiu
rapta est in potestate raptoris, non po-
test esse Matrimonium. Et raptor, auxi-
liantes, consulentes, faventes, excom-
municantur, manent perpetuò infames.
Quòd si sint Clerici de proprio gradu
decidant & tenetur raptor, raptam de-
center arbitrio Judicis dotare, sive eam
in uxorem ducat cessante raptu & liber-
tati restituendo, sive non, Trid: sess. 24.
cap: 6.

Nota, raptum tunc propriè commit-
ti, quando mulier vi rapitur ad Matri-
monium, non verò si rapiatur ob aliam
causam, etiamsi rapiatur causa libidi-
nis, Sanchez. Et declaravit Sacra Con-
gre-

gregatio, quam insinuat Summa Diana,
v. *Impedimenta Matrimonij* n. 22.

Et hæc de 5. Opusculis Sententiarum
Sacrarum in memoriam 5. vulnerum
Christi Crucifixi. Pro Honore SSmæ
V. Matris DEI MARIE & omnium
Sanctorum.

SUPPLEMENTUM.

Distinctionis nonæ de extremo judi-
cio Opusculi 1. quod explicat Sym-
bolum Apostolorum. Vbi de Signis
præcedentibus finem mundi. Et de
Antichristo.

De Signis.

S. Hieronymus relatus à S. Th: in
Supplemento 3. partis q. 73. a. 1. po-
nit 15. signa. Primo die omnia ma-
ria exaltabuntur 15. cubitis supra mon-
tes. Secundo die, prosternentur ita
profundè ut videri non valeant. Ter-
tio die, in statum redigentur antiquum.
Quarto. Bellæ & omnia animalia quæ
mouentur in aquis, congregabuntur.

per modum contentionis invicem in-
 gredientes. Quinto. Omnia volatilia coe-
 li congregabuntur in campis invicem
 plorantia, non gustantia, nec bibentia.
 Sexto. Flumina ignea surgent ab occa-
 su solis contra faciem firmamenti, usque
 ad ortum solis fluentia. Septimo. O-
 mnia sidera & fixa spargent ex se co-
 mas sicut cometæ. Octavo. Erit ma-
 gnus terræ motus, ut omnia animalia
 prosternantur. Nono. Omnes lapides
 magni & parvi dividantur in quatuor
 partes, unaquæque aliam collidente.
 Decimo die. Omnes plantæ fluent san-
 guineum rorem. Undecimo. Omnes
 montes & colles ac ædificia in pulverem
 redigentur. Duodecimo. Omnia ani-
 malia venient de desertis & montibus
 ingientia, nihilque gustantia. Deci-
 motertio. Omnia sepulchra aperientur.
 Decimoquarto. Omnes homines de ha-
 bitationibus recedent non intelligentes
 neque loquentes. Tandem decimoquin-
 to die. Omnes morientur & resurgent
 cum mortuis diu defunctis. Addit S.

Th:

Th: S. Hieronymum hæc referre & non
asserere. Quæ enim tunc præcedent,
vix sciri potest, exceptis quæ scriptura
commemorat.

De Antichristo.

1. Hic nascetur Babylone de tribu
Dan: ita sentit B. Albertus Magnus in
compendio veritatis Theologicæ l. 7.
c. 7.

2. Primò veniet cum benignitate &
miraculorum operatione, & tunc à Ju-
dæis suscipietur, qui ei specialiter ad-
hærebunt, ad quorum conversionem
venient Enoch & Elias, & tunc Anti-
christus in apertam persecutionem con-
surget. ita idem B. Doctor loco cit: c. 10.

3. Faciet imaginem suam adorari.
Signabit sequaces in manu dextra & in
frontibus. Sicut in Christo D. omnis
plenitudo sanctitatis fuit, ita in Anti-
christo omnis plenitudo iniquitatis: ita
idem B. Doctor loco cit: c. 8.

4. Regnabit tribus annis & medio.
Vnde Danjelis c. 11. *iuravit Angelus per*
vivent

viventem in eternum, quod in tempus. sc: unius anni. & tempora. sc: duorum annorum. & dimidium temporu, id est, dimidij anni Glossa hoc spatio dicitur duratura desolatio sub Antichristo. idem B. Doctor c. 13. idem habetur Apocalypsis c. 13. ibi. *Qui similis bestie, & quis poterit pugnare cum ea? & datum est ei os loquens magna & blasphemias. Et data est ei potestas facere menses quadraginta duos.*

5. Præcursores iudicis erunt Enoch & Elias. Hi prædicabunt diebus mille ducentis sexaginta. Apocalypsis c. 11. id est, tribus annis, sicut ipse Christus prædicavit. *Amidi saccis.* Glossa. *Prædicantes penitentiam & exemplum ostendentes.* idem B. Doctor c. 12.

6. Tandem Antichristus occidet eos in Hierusalem & jacebunt corpora eorum in plateis tribus diebus & tribus noctibus & dimidio, & resurgent & ascendent in cælum in nube. Antichristus verò post mortem eorum regnabit quindecim diebus. idem B. Doctor lo. co est.

7. Potestate sua Dominus occidet Antichristum, sicut dicit Glossa super Apocalypsim, sive per se sive per Michaëlem. Occidetur autem in monte Oliveti in papilione in solo suo, in loco circa quem Dominus ascendit in cœlum. Antichristo verò interfecto non statim veniet Dominus ad iudicium, secundum Glossam super Danjelem concedentur quadraginta quinque dies ad refrigerium justorum & pœnitentiam subversorum. Quantum autem sit spatium inter illos quadraginta quinque dies & finem mundi nemo scit. Ministri verò Antichristi post mortem ejus gaudebunt ducentes uxores, & dicentes licet princeps noster mortuus sit, habemus tamen potestatem, pacem & securitatem: & cum talia dixerint, repentinus eis superveniet interitus. Judæi verò tunc convertentur ad fidem, & Sancta Ecclesia usque ad finem mundi pacificatâ quiescet: quia tunc fraudulentia & sævitia diaboli penitus ubique deficiet, idem. Beatus Doctor c. 14.

Ex

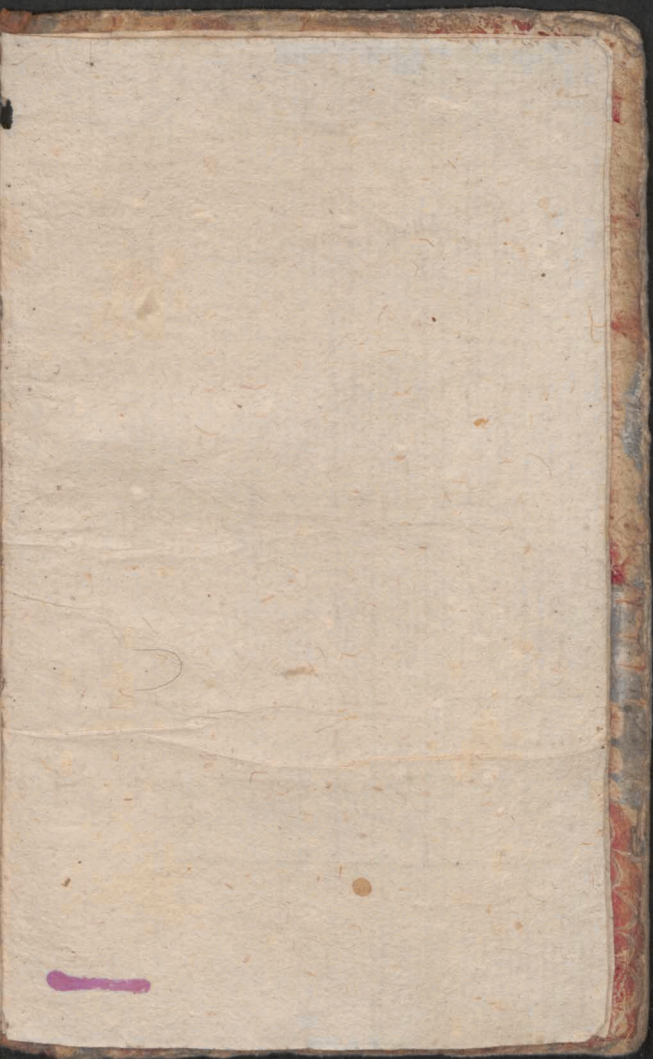
Ex quo patet quindecim signa que
ponit S Hieronymus si quid veritatis
habent sequentur Antichristo iam
occiso.

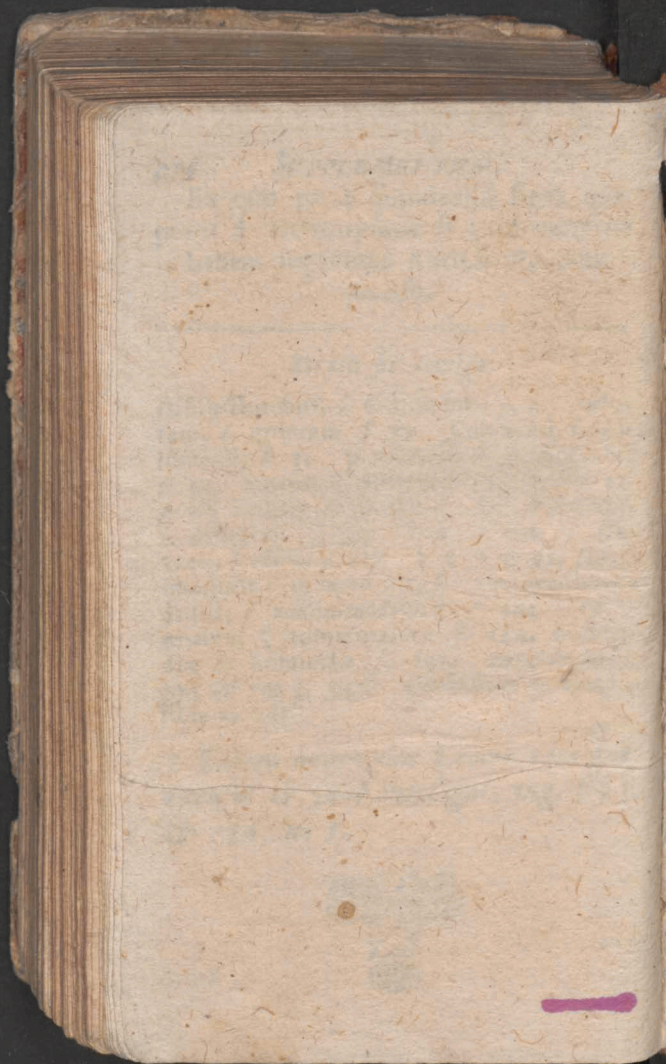
Errata sic corrige.

Distinctionibus, l. dictionibus, f. 17. buiq-
tam, l. quintam. f. 29. Colonensi, l. Co-
loniensi, f. 31. p. moralis, l. p. mortalis,
f. 31. Patres, l. partes, f. 54. l. 21.
f. 61. rumor, l. tumor, f. 88. definiunt,
l. definiunt. f. 93. Can: l. can: f. 98.
locis, l. locis, f. 110. q. 2: l. q. 92. f. 115.
intestinis l. in intestinis, f. 117. accom-
modatis, l. accommodatarij, f. 143. commu-
nativa, l. commutativa. f. 144. homici-
dæ l. homicidæ f. 242. exprimitur l.
imprimitur f. 247. claustrina l. clande-
stina f. 261.

*Cetera benevolus Lector corrigeat,
excuset & sanè intelligat, v.g. f. 63.
& 274. n. 5.*

Biblioteka Jagiellońska

stdr0024914

J. H. ...
1793